

בנק אגוד בע"מ

דוח מפורט על סיכונים –

גילוי לפי נדבך 3

ומידע נוסף על סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

בנק אגוד
UNION BANK

	תוכן עניינים
4	רקע
4	עיקרון הגילוי
5	מסגרת הוראות רגולטוריות
5	מידע צופה פני העתיד
6	תחולת היישום
7	יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון
7	יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)
8	גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)
13	הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים
16	סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)
18	הרכב ההון
18	הרכב ההון הפיקוחי (CC1)
23	הלימות ההון
25	תכנון ההון ויעדי ההון
27	יחס המינוף
27	השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)
28	יחס המינוף (LR2)
29	סיכון אשראי
29	מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)
33	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)
33	שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2)
34	גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB)
43	שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)
43	שיטות להפחתת סיכון אשראי – סקירה (CR3)
44	סיכון אשראי בגישה הסטנדרטית
47	סיכון אשראי של צד נגדי
47	גילוי איכותי על סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)
48	ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
48	הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)
48	חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3, CCR8)
48	הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)
48	חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)
49	סיכון שוק
49	ניהול סיכון השוק (MRA)
50	סיכון שוק בגישה הסטנדרטית (MR1)
51	אמידת סיכוני השוק ובקרתם
54	סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר
54	מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי
55	מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר
59	סיכון מניות
60	סיכון נזילות
60	יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)
61	גילויים נוספים בגין יחס כיסוי הנזילות (LIQA)
62	ניהול סיכון הנזילות
66	סיכון תפעולי
66	ניהול הסיכונים התפעוליים
67	מערכות המידע והמחשוב של הבנק
68	ניהול סיכון סייבר ואבטחת מידע
69	המשכיות עסקית – היערכות למצבי חרום
70	סיכונים אחרים
70	סיכון ציות
71	סיכון משפטי
71	סיכון מוניטין
72	סיכון אסטרטגי
73	סיכון סביבתי

74	תגמול
74	גילוי איכותי על התגמול (REMA)
80	תוספת א – קשרים בין הדוחות הכספיים לבין סכומים פיקוחיים
80	הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1)
81	הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)
83	המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (L2)

רשימת טבלאות

7	טבלה 1: יחסים פיקוחיים עיקריים
16	טבלה 2: סקירת נכסי סיכון משוקללים
17	טבלה 3: תנועה בנכסי סיכון
19	טבלה 4: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון
22	טבלה 5: דוח תנועה בהרכב הון פיקוחי
27	טבלה 6: השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף
28	טבלה 7: יחס המינוף
33	טבלה 8: איכות האשראי של חשיפות אשראי
37	טבלה 9: סיכון אשראי לפי ענפי משק – מאוחד
39	טבלה 10: חשיפות אשראי לפי תקופה לפירעון
40	טבלה 11: חשיפה למדינות זרות - מאוחד
42	טבלה 12: תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי
43	טבלה 13: שיטות להפחתת סיכון אשראי
44	טבלה 14: טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג S&P
45	טבלה 15: הגישה הסטנדרטית – חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי
46	טבלה 16: הגישה הסטנדרטית – חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון
48	טבלה 18: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית
48	טבלה 19: הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי (CVA)
50	טבלה 20: סיכון שוק בגישה סטנדרטית
52	טבלה 21: ריכוז מגבלות סיכון השוק הכוללות והחשיפה בפועל במיליוני ש"ח
55	טבלה 22: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
56	טבלה 23: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי הוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו
56	טבלה 24: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית
57	טבלה 25: חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית
59	טבלה 26: דרישות הון בגין קבוצות של מניות
60	טבלה 27: יחס כיסוי הנזילות
61	טבלה 28: יחס כיסוי נזילות (מפורט)
62	טבלה 29: נכסים נזילים באיכות גבוהה
64	טבלה 30: סיכום של נכסים משועבדים ולא משועבדים
75	טבלה 31: ריכוז העובדים המרכזיים בבנק
79	טבלה 32: פירוט נוסף של סכום התגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירים והעובדים המרכזיים האחרים
80	טבלה 33: הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות
81	טבלה 34: הרכב המאזן הפיקוחי (CC2)
83	טבלה 35: המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים

בנק אגוד לישראל בע"מ (להלן "הבנק") נוסד בשנת 1951. הבנק הוא תאגיד בנקאי בעל רישיון בנק לפי הוראות חוק הבנקאות (רישוי) התשמ"א - 1981. מניות הבנק רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב. בעלי המניות העיקריים בבנק למועד פרסום הדוחות הכספיים (31 בדצמבר 2018):

22.92%	שלמה אליהו אחזקות בע"מ ²
21.65%	ישעיהו לנדאו אחזקות בע"מ ^{1,3} (1993)
3.12%	ישעיהו לנדאו נכסים בע"מ ³ (1998)
16.5%	נכסי דוד לובינסקי (אחזקות) בע"מ ^{1,4} 1993
6.36%	נכסי שרודר בע"מ ⁴
4.20%	אליהו 1959 בע"מ

1. מהווים את גרעין השליטה בבנק (העומד נכון למועד פרסום הדוחות הכספיים על 33% מהון המניות המונפק והנפרע של הבנק, ומתחלק באופן שווה בין חבריו, 16.5% מהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לכל אחד).
2. ביום 29 באוקטובר 2012 חדלה שלמה אליהו אחזקות בע"מ להוות חלק מגרעין השליטה בבנק בעקבות השלמת רכישת השליטה במגדל אחזקות ביטוח ופיננסים בע"מ על ידי מר שלמה אליהו באמצעות אליהו 1959 בע"מ (לשעבר אליהו חברה לביטוח בע"מ), הכל כמפורט בפרק "השקעות בהון הבנק ועסקאות במניותיו".
3. חברות בשליטת מר ישעיהו לנדאו ז"ל. ביום 25 בנובמבר, 2018 נפטר מר ישעיהו לנדאו, המחזיק בהיתר שליטה בבנק, במסגרת גרעין השליטה בבנק, כנזכר לעיל.
4. מוחזקות בחלקים שווים על ידי ד"ר יעל אלמוג-זכאי וגב' רות מנור.

לבנק 36 סניפים הפזורים ברחבי הארץ (הכוללים מרכז לבנקאות פרטית). הבנק מספק ללקוחותיו מגוון שרותי בנקאות. בהתאם לנתונים שפורסמו בדוחות כספיים מאוחדים של כלל הבנקים בישראל ליום 31 בדצמבר 2018, הבנק הוא השישי בגודלו במערכת הבנקאית בישראל.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" ובאור 32 לדוחות הכספיים – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן", בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי טפחות בע"מ ("בנק מזרחי"), החלטת מ"מ הממונה על התחרות מיום 30 במאי 2018, לפיה הודיע על התנגדותו לאישור המיזוג הנזכר לעיל, הודעת בעלי השליטה מיום 5 באוגוסט 2018 לפיה התקשרו עם בנק מזרחי בתוספת להסכם שנחתם ביניהם ביום 27 בנובמבר 2017 הכוללת תיקונים להסכם המקורי הנ"ל והוראות שיחולו על הצדדים להסכם המקורי בקשר עם הגשת ערר על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית. כן ראה החלטת דירקטוריון הבנק מיום 6 באוגוסט 2018 בעקבותיה הצטרף הבנק לערר של בעלי השליטה ובנק מזרחי שהוגש בחודש ספטמבר 2018 על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית לדחות את בקשת המיזוג בין הבנק לבנק מזרחי, וזאת על מנת לשמור על אפשרויות עתידיות למיזוג הבנק, ומבלי לנקוט עמדה כלשהי ביחס לתנאי ההתקשרות בין בעלי השליטה בבנק לבין בנק מזרחי. נכון למועד הדוחות הערר נמצא בשלביו המקדמיים.

עיקרון הגילוי

הדוח המפורט על הסיכונים כולל מידע כמותי מפורט ומידע איכותי על סקירת הסיכונים ואופן ניהולם. הדוח כולל דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל, כפי המפורט בנדבך 3 להוראות (להלן: "נדבך 3"), ודרישות הגילוי על הסיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי הפורום ליציבות פיננסית (להלן: "FSF") ודרישות גילוי שפורסמו על ידי צוות משימה לשיפור הגילוי (להלן: "EDTF") שהוקם על ידי המוסד ליציבות פיננסית (להלן: "FSB") לשיפור הגילוי על הסיכונים בתאגידים בנקאיים. בנוסף, במסגרת הגילוי נכללו דרישות גילוי נוספות שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים.

מסגרת הוראות רגולטוריות

הבנק מפוקח על ידי המפקח על הבנקים, אשר מקבל מידע על הלימות ההון של הבנק וקובע את דרישות ההון של הבנק. החל מיום 1 בינואר 2014 הבנק מיישם את הוראות המדידה והלימות ההון המבוססות על הוראות באזל 3 (להלן: "באזל 3"), כפי שפורסמו על ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211. הוראות באזל 3 מתבססות על שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכוני האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק.
- נדבך 2 - מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק (ICAAP – Internal Capital Adequacy Assessment Process) המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים לרבות אלו שאינם נכללים בנדבך 1 (כגון ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכונים סליקה ועוד) ובמקביל קיים תהליך סקירה המבוצע על ידי הפיקוח על הבנקים (SREP).
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את האופן וההיקף של המידע שיוצג במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרש מתן מידע כמותי ומידע איכותי כדי לאפשר לגורמי השוק להעריך את מידת החשיפה של הבנק לגורמי סיכון.

בנוסף, הבנק מיישם בדוח זה דרישות גילוי המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי צוות EDTF ודרישות נוספות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים.

מידע צופה פני העתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח על הסיכונים, שאינו מתייחס לעובדות ההיסטוריות מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה והוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות ובעיקר התפתחויות המשבר הפיננסי העולמי ואי הוודאות הכרוכה בהשלכותיו, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים בריבית, שערי חליפין ואינפלציה, התנהגות המתחרים ושינויים ספציפיים שיפורטו להלן.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "צפי", "אמור", "חזוי", "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", "תחזית", "תוכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצוני", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות" "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. השימוש בביטויים צופי עתיד אלו, כרוך בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהוא מבוסס על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר עשויים לא להתממש או להתממש בצורה שונה מהצפוי. המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר על תחזיות לעתיד בנושאים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ועל תוכניות העבודה ותקציב הבנק לשנת 2017. הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הנכלל בדוחות אלה, לרבות בגין השפעת נסיבות או אירועים שיקרו לאחר פרסום הדוחות על מידע כאמור.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" ובאור 32 – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן", בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי טפחות בע"מ ("בנק מזרחי"), החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית מיום 30 במאי 2018 לפיה הודיע על התנגדותו לאישור המיזוג הנזכר לעיל, הודעת בעלי השליטה מיום 5 באוגוסט 2018 לפיה התקשרו עם בנק מזרחי בתוספת להסכם שנחתם ביניהם ביום 27 בנובמבר 2017 הכוללת תיקונים להסכם המקורי הנ"ל והוראות שיחולו על הצדדים להסכם המקורי בקשר עם הגשת ערר על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית. כן ראה החלטת דירקטוריון הבנק מיום 6 באוגוסט 2018 בעקבותיה הצטרף הבנק לערר של בעלי השליטה ובנק מזרחי שהוגש בחודש ספטמבר 2018 על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית לדחות את בקשת המיזוג בין הבנק לבנק מזרחי, וזאת על מנת לשמור על אפשרויות עתידיות למיזוג הבנק, ומבלי לנקוט עמדה כלשהי ביחס לתנאי ההתקשרות בין בעלי השליטה בבנק לבין בנק מזרחי. נכון למועד הדוחות הערר נמצא בשלבו המוקדמיים.

בנק אגוד לישראל בע"מ אינו מחזיק בחברות בנות בנקאיות, לאור זאת הדרישות של הפיקוח על הבנקים, לרבות הוראות באזל 3, מיושמות ברמה מאוחדת בלבד. ככלל, דרישות ההון של הבנק מבוססות על הדוחות הכספיים המאוחדים שלו, הערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו. על פי כללי החשבונאות המקובלים, חברות בנות הנשלטות במישרין או בעקיפין על-ידי הבנק מאוחדות בדוחות הכספיים, בעוד שלמטרות פיקוח על הון, חלים לעתים כללי איחוד שונים. יחד עם זאת, ליום 31 בדצמבר 2018 לא קיימים הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות ובסיס האיחוד הפיקוחי למטרות הלימות הון. לא קיימים איסורים או מגבלות משמעותיות כלשהן על העברת כספים או הון פיקוחי בתוך הקבוצה. לפרטים נוספים בדבר חברות מוחזקות עיקריות של הבנק ראה באור 14 בדוח הכספי השנתי לשנת 2018 ומידע נוסף בפרק על ממשל תאגידי.

יצוין, כי מתכונת הגילוי של דוח זה הותאמה לדרישות הוראות הדיווח לציבור 651 – "דרישות הגילוי של נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים", כפי שעודכנו בינואר 2018, אשר השלב האחרון ביישומה בא לידי ביטוי בדוח שנתי זה, ובפרט עדכון מבנה הדוח והגילוי הכמותי, כפי הנדרש בהוראה.

יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון

גילוי על פי נדבך 3

יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)

טבלה 1: יחסים פיקוחיים עיקריים

	ה	ד	ג	ב	א	
	31.12.2017	31.3.2018	30.6.2018	30.9.2018	31.12.2018	
	במיליוני ש"ח					
1	2,611	2,592	2,591	2,637	2,621	הון עצמי רובד 1 ¹
א1	2,509	2,513	2,517	2,569	2,482	הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
2	2,611	2,592	2,591	2,637	2,621	הון רובד 1 ¹
א2	2,509	2,513	2,517	2,569	2,482	הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
3	3,755	3,738	3,734	3,669	3,551	הון כולל ¹
א3	3,259	3,266	3,271	3,350	3,264	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר
4	26,062	26,008	26,119	26,113	24,636	נכסי סיכון משוקללים (במיליוני ש"ח) סך הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA)
						יחסי הלימות הון (באחוזים), לפי הוראות המפקח על הבנקים
5	10.02%	9.97%	9.92%	10.10%	10.64%	יחס הון עצמי רובד 1
א5	9.62%	9.66%	9.64%	9.84%	10.08%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון לפני יישום השפעת הוראות המעבר
6	10.02%	9.97%	9.92%	10.10%	10.64%	יחס הון רובד 1
א6	9.62%	9.66%	9.64%	9.84%	10.08%	יחס הון רובד 1 לרכיבי סיכון לפני יישום השפעת הוראות המעבר
7	14.41%	14.37%	14.30%	14.05%	14.41%	יחס הון כולל
א7	12.50%	12.56%	12.52%	12.83%	13.25%	יחס הון כולל לרכיבי סיכון לפני יישום השפעת הוראות המעבר
א11	9.35%	9.36%	9.35%	9.35%	9.38%	יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ²
א12	0.67%	0.61%	0.57%	0.75%	1.26%	יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי המפקח על הבנקים
13	45,662	44,782	45,374	45,341	44,157	יחס המינוף, לפי הוראות המפקח על הבנקים סך החשיפות (במיליוני ש"ח)
14	5.72%	5.79%	5.71%	5.82%	5.94%	יחס המינוף (באחוזים)
א14	5.49%	5.61%	5.55%	5.67%	5.66%	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר (באחוזים)
						יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות המפקח על הבנקים
15	11,494	11,472	12,086	11,400	11,066	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
16	8,891	8,667	8,779	8,782	8,807	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
17	129%	132%	138%	130%	126%	יחס כיסוי נזילות (באחוזים) ³

1. נתונים אלו כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מיום ה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית התייעלות), אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים. לפרטים נוספים ראה פרק הלימות ההון.
2. דרישות יחס הון עצמי רובד 1 בשיעור 9% ויחס הון כולל בשיעור 12.5% חלות מיום 1 בינואר 2015. כמו כן, החל מיום 1 בינואר 2015 חלות דרישות הון נוספות בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוור למועד הדיווח.
3. יחס כיסוי הנזילות מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח.

גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)

גילוי על פי EDTF

פעילותו העסקית של הבנק כרוכה בסיכונים אשראי, סיכונים שוק, סיכונים נזילות, סיכונים תפעוליים ובכללם סיכונים משפטיים, סיכונים ציות וכן סיכונים מוניטין וסיכונים אסטרטגיים.

מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק מכוונת לעמידה ביעדים האסטרטגיים והעסקיים שנקבעו, כל אלו, תוך הטמעת תרבות ניהול הסיכונים ובקרתם. מדיניות ניהול הסיכונים מסייעת לבנק לממש את יעדיו אלה, תוך הגדרת סוגי הסיכונים והיקפם, ועמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון שנקבעו על ידי הדירקטוריון. לצורך זה מופעלות מערכות דיווח ומנגנוני פיקוח ובקרה מתאימים.

לפירוט אודות מטרות ומדיניות ניהול סיכונים בסיכונים השונים, ראה פרקים סיכון אשראי, סיכון שוק, שיכון ריבית בתיק הבנאי וסיכון מניות.

הממשל התאגידי בתהליך ניהול הסיכונים בבנק

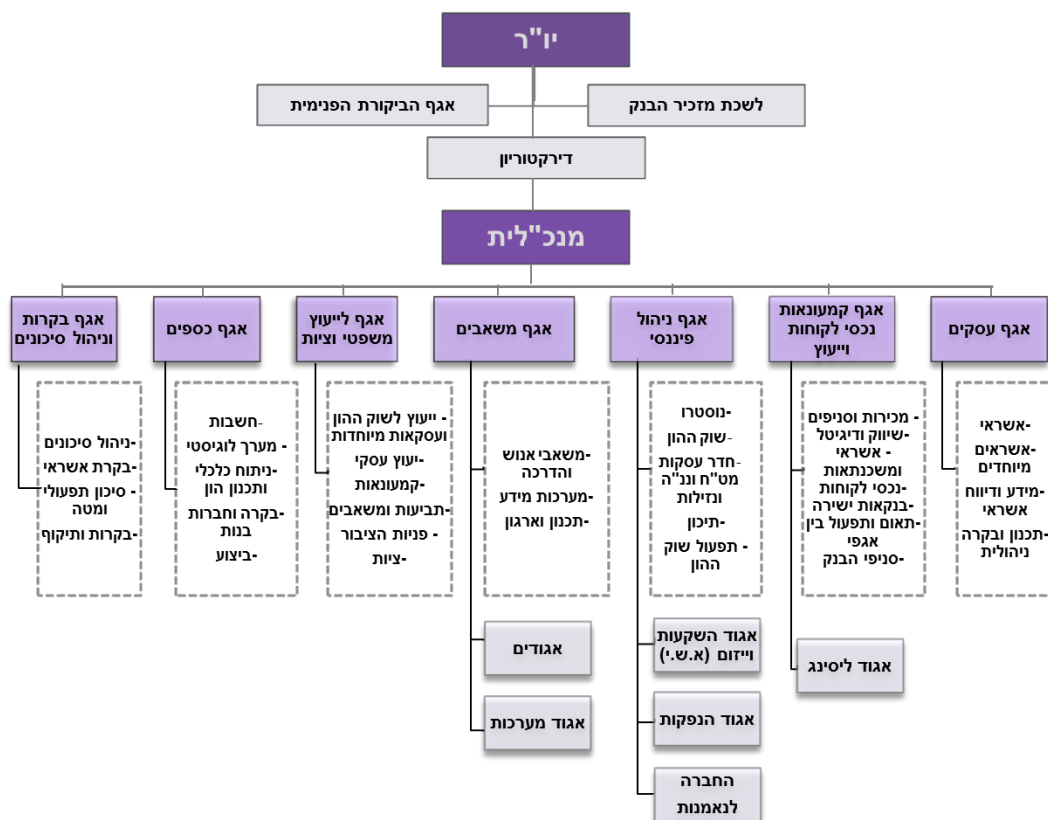
גילוי על פי EDTF

תהליכי ניהול הסיכונים והלימות ההון בבנק מוסדרים ומפוקחים באמצעות הדירקטוריון וועדותיו, מנכ"ל הבנק והנהלה, ועדות ההנהלה, האגפים העסקיים יוצרי הסיכון, אגף בקרות וניהול סיכונים, אגף כספים, האגף לייעוץ משפטי, אגף משאבים והביקורת הפנימית.

המבנה הארגוני של ניהול הסיכונים

להלן תרשים המבנה הארגוני של ניהול הסיכונים בבנק:

מבנה בנק אגוד

הדירקטוריון מתווה את האסטרטגיה והמדיניות העסקית של הבנק, מנחה ומכוון את הנהלת הבנק לגבי היעדים והקווים העקרוניים לפעילות הבנק. הדירקטוריון מבטא את מדיניות החשיפה הכוללת במסגרת הגדרת תיאבון וסיבולת הסיכון ובמסגרת מסמכי מדיניות ספציפיים.

בדירקטוריון ובוועדותיו נערכים דיונים אודות אופי ומאפייני הסיכונים השונים אליהם חשוף הבנק בפעילותו, הדרך לאמוד אותם ומידת אפקטיביות הפיקוח עליהם, לרבות דיונים לגבי הכלים ואופן השימוש בהם, אמידה, מדידה וניטור הסיכונים. הדירקטוריון קובע את מדיניות החשיפה לסיכונים של הבנק, לרבות מדרג סמכויות, תוך קביעת תמהיל החשיפות המשקפות את פרופיל הסיכון של הבנק, היקף ההון הנדרש והקצאתו לפעילויות העסקיות השונות. קביעת תיאבון וסיבולת הסיכון ובחינת הצורך בעדכון, בכל תחומי הפעילות והחשיפות לסיכונים. תחומים אלו כוללים: יעדי ההון ותכנון ההון, סיכויי אשאי, סיכויי שוק, סיכון נזילות, סיכונים תפעוליים, סיכויי ריכוזיות, סיכויי מוניטין וסיכון אסטרטגי.

המעקב אחר עמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון בכל תחומי הפעילות מבוצע באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני הנדון בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון. בנוסף, פותחו כלי מעקב לבחינה שוטפת של העמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון ובחינת התפתחות החשיפה לסיכונים לאורך זמן.

כמו כן, הדירקטוריון אישר מדיניות להפעלת תרחישי קיצון על החשיפות השונות והשפעותיהם על יחסי ההון תוך הגדרת העקרונות לקביעת תרחישי הקיצון והדיווח על תוצאותיהם.

הדירקטוריון הגדיר את תחומי האחריות, התפקידים והסמכות של המנכ"לית אשר אחראית, בין היתר, על יישום האסטרטגיה והמדיניות העסקית של הבנק, הניהול העסקי והארגוני השוטף של הבנק תוך דאגה להבטחת יציבותו ורווחיותו, הכנת תכנית עבודה שנתית ותקציב שנתי וכלל זה תקציב השקעות, הבאתם לדיון ואישור הדירקטוריון, קיום פיקוח ובקרה ניהוליים על המערכת הארגונית של הבנק ועל ביצוע תכנית העבודה בהלימה למדיניות ניהול הסיכונים של הבנק ולתיאבון הסיכון שלו.

להלן שינויים שחלו במהלך שנת 2018 בעניין חברי הנהלה ונושאי משרה:

- ביום 19 ביוני 2018 החליט דירקטוריון הבנק, בהסכמה עם מנכ"ל הבנק, מר ישראל טראו, כי מר טראו יחדל לכהן כמנכ"ל הבנק. מר טראו ממשיך להיות מועסק על ידי הבנק למשך התקופה הקצובה הקבועה בהסכם העסקתו, וזאת לצורך מתן שירותים נוספים על פי צרכי הבנק.
- ביום 15 ביולי 2018 החליט דירקטוריון הבנק, למנות את הגב' שבי שמר, כמנכ"לית הבנק, במקום מר ישראל טראו. הגב' שמר החלה לכהן בתפקיד מנכ"לית הבנק ביום 17 באוגוסט 2018 לאחר שהתקבל אישור המפקחת על הבנקים למינייה.
- ביום 20 באפריל 2018 סיימה הגב' אילה חפץ, את תפקידה כראש אגף עסקים בבנק ופרשה מהבנק והחל מיום 21 באפריל 2018 ועד למינויה כמנכ"לית הבנק, כיהנה הגב' שבי שמר כממלאת מקום ראש אגף עסקים בבנק, בנוסף לתפקידה כראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ.
- ביום 16 באוגוסט, 2018 החליט דירקטוריון הבנק על מינויו של מר יצחק עוז כראש אגף עסקים וכן על מינויו של מר טוביה סופר כראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ, במקומה של הגב' שבי שמר ששימשה בתפקידים אלו עד לתחילת כהונתה כמנכ"לית הבנק. מר עוז החל כהונתו כראש אגף עסקים ביום 7 באוקטובר, 2018 ומר סופר החל כהונתו כראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ ביום 11 באוקטובר 2018, לאחר שהתקבל אישור המפקחת על הבנקים למינייה.
- ביום 9 באוגוסט, 2018 הודיעה הגב' נטע אברהמוב ביטן, המכהנת כמנהלת הסיכונים הראשית, על החלטתה לפרוש מתפקידה זה ומהבנק. הגב' נטע אברהמוב ביטן סיימה עבודתה בבנק ביום 31 בדצמבר, 2018.
- ביום 31 באוקטובר, 2018 החליט דירקטוריון הבנק למנות את מר אלון בירון כמנהל הסיכונים הראשי בבנק וכראש אגף בקרות וניהול סיכונים במקום הגב' נטע אברהמוב ביטן. מר בירון החל לכהן בתפקידו ביום 1 בינואר 2019, לאחר שנתקבל אישור המפקחת על הבנקים למיניו.
- ביום 15 במרץ 2018 סיימה הגב' מוריה הופטמן דורון תפקידה כיועצת המשפטית הראשית של הבנק ופרשה מהבנק והחל מיום 16 במרץ 2018 מכהנת עו"ד עירית מקוב ירושלמי כיועצת המשפטית הראשית של הבנק, בנוסף לתפקידה כמזכירת הבנק.
- ביום 16 באוגוסט, 2018 סיים מר חמי מורג, סמנכ"ל בכיר, את תפקידו כראש אגף משאבים. ביום 31 ביולי, 2018 החליט דירקטוריון הבנק על מינויה של הגב' נירה שמידט מנור כראש אגף משאבים, במקום מר מורג לאחר שהתקבל אישור המפקחת על הבנקים למינייה. הגב' שמידט מנור החלה לכהן בתפקידה זה ביום 1 בנובמבר, 2018.
- ביום 20 בספטמבר, 2018 החליט דירקטוריון הבנק על מינויו של מר בני גורביץ כראש מערך מערכות מידע במעמד סמנכ"ל שאינו חבר הנהלה. מר גורביץ החל לכהן בתפקידו זה ביום 1 בנובמבר, 2018.

קווי הגנה

במסגרת הניהול, הפיקוח והבקרה על חשיפות הבנק, הוגדרו שלושה קווי הגנה כמפורט להלן:

קו הגנה ראשון – חלק מחברי הנהלת הבנק הינם יוצרי הסיכונים השונים המממשים את מדיניות ותיאבון הסיכון כפי שנקבעו על ידי הדירקטוריון. באגפים העסקיים יוצרי הסיכון, קיימות יחידות אשר אחראיות לזיהוי, להערכה, למדידה, לניטור ולדיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, פעילויות, תהליכים ומערכות הנתונים לאחריותם. במסגרת זו, כל אחד מאגפים אלו אחראי לסיכונים התפעוליים הגלומים בתחומי הפעילות, לסיכוני המוניטין, לסיכונים האסטרטגיים וכן לניהול סביבת בקרה נאותה בהקשר של ניהול הסיכונים. לצורך מימוש תפקידם, מקבלים המנכ"ל וחברי ההנהלה דיווחים יומיים ותקופתיים, המאפשרים מעקב אחר החשיפה לסיכונים בבנק, זאת בנוסף לדיונים ייעודיים בפורומים ובועדות המתאימים.

קו הגנה שני – אגף בקרות וניהול סיכונים משמש פונקציית ניהול סיכונים בלתי תלויה אשר משלימה את פעילויות ניהול הסיכונים של קו העסקיים. תהליך ניהול הסיכונים המתבצע בקו הגנה השני הינו בלתי תלוי בקווי העסקיים יוצרי הסיכון ואחראי לתכנון, לתחזוקה ולפיתוח השוטף של מסגרת העבודה לניהול סיכונים בבנק. במסגרת תהליך זה נבחנת נאותות התשומות של קווי העסקיים לניהול הסיכון, למדידת הסיכון ולמערכות הדיווח של הבנק, וכן נאותות התפוקות המתקבלות.

יחידות נוספות המשמשות כקו הגנה שני הינן:

- האגף לייעוץ משפטי וציות מסייע לסניפים בכלל ההיבטים המשפטיים של פעילות הבנק וקבוצתו, ובכלל זה הכנת הסכמים, נהלים, ומסמכים משפטיים אחרים, טיפול בתביעות אשר הבנק צד להן, טיפול בפניות רשויות מוסמכות, ריכוז פעילות הציות בבנק, איסור הלבנת הון ומימון טרור ועוד.
- אגף כספים אחראי, בין היתר, לניהול ספרי הבנק, ריכוז והכנת הדוחות הכספיים לציבור ודיווחים לגורמים פיקוח שונים (בעיקר לבנק ישראל), ומבצע בחינת שלמות תהליכי בקרה וביצועם (תהליכי SOX) לצורך הבטחת קיום מערך אפקטיבי של בקרה פנימית על הדיווחים הכספיים של הבנק. האגף מרכז את תוכנית העבודה ותקציב הבנק, כולל מעקב אחר עמידה ביעדים, ומדידה ובקרה של הלימות ההון, תכנון ההון ויעדי ההון, ועל בחינת נאותות הסיווגים וההפרשות להפסדי אשראי, בהתאם לנוהל בנקאי תקין 311 "ניהול סיכונים האשראי". כמו כן אחראי האגף על רכש, לוגיסטיקה, תשלומים לספקים וטיפול בנושאי מיסוי מול רשויות המס ומול גורמים פנימיים.
- מנהל הגנת הסייבר הפועל במסגרת אגף משאבים, כמפורט בפרק הדין בסיכון התפעולי. יצוין כי בוצע שינוי ארגוני במסגרתו הוכפפה פעילות הסייבר למערך מערכות המידע.

לצורך הבטחת תיאום ושיתוף פעולה בין כל הפונקציות הנ"ל, נסקרות תוכניות העבודה של אותן פונקציות ע"י מנהל הסיכונים הראשי, נסקרות מתודולוגיות להערכת סיכונים על מנת לוודא עקביות בהערכת הסיכונים בכל סוגי הסיכונים ומתקיימים דיונים בפורומים משותפים ובכלל זה - פורום תכנון ההון, מנהלת SOX, פורומים ייעודיים בסיכונים מרכזיים (אשראי עסקי, אשראי קמעונאי, שוק ונדילות וסיכונים תפעוליים וסייבר), פורום מוצר חדש, וועדת יישום תרחישי קיצון ICAAP.

קו הגנה שלישי – הביקורת הפנימית אחראית על ביצוע ביקורות פנימיות תקופתיות ביחידות הבנק ובחברות הבת המאוחדות שלו, על בסיס תכנית עבודה רב שנתית, המתבססת על מיפוי סיכונים. הביקורת הפנימית מקיימת מעקב אחר תיקון הליקויים שעלו בדוחות הביקורת ומבצעת סקירה בלתי תלויה ואיתגור של הבקורות, התהליכים והמערכות לניהול סיכונים בבנק.

הבנק מקפיד על תרבות ניהול סיכונים אפקטיבית ועל קיומו של תיאום בין שלשת קווי ההגנה, אשר הינם מאפיינים חשובים של ממשל ניהול סיכונים נאות.

מפורטת להלן אחריותם של חברי ההנהלה השונים במסגרת קווי ההגנה כמפורט לעיל.

ניהול **חשיפות האשראי העסקי** בבנק, **סיכונים סביבתיים וסיכוני ריכוזיות האשראי** הינם באחריות ראש אגף עסקיים.

ניהול **חשיפות האשראי למגזר הקמעונאי והמסחרי ולמגזר המשכנתאות וניהול סיכון המוניטין** הינם באחריות ראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ.

ניהול **החשיפות לסיכוני השוק והנדילות** הינו באחריות ראש האגף לניהול פיננסי. יצירת החשיפות מתבצעת בעיקר באמצעות חדרי העסקות, היחידה לניהול נכסים והתחייבויות, ויחידת הנוסטרו באגף. בנוסף אחראי האגף על סיכון אשראי של יחידת הנוסטרו ו**סיכון סליקה ופעילות מול בנקים זרים**.

ניהול ה**סיכונים המשפטיים וסיכוני הציות** והלבנת הון הינו באחריות היועצת המשפטית הראשית של הבנק.

כמנהלת ה**סיכון האסטרטגי** משמשת מנכ"לית הבנק.

כמנהל ה**סיכונים הראשי (CRO)** משמש ראש אגף בקרות וניהול סיכונים. האגף מרכז את כל תהליכי הניהול ובקרת הסיכונים ומהווה קו הגנה שני לפעילות העסקית של הבנק ובכלל זה למעקב ובקרה אחר הסיכונים התפעוליים הגלומים בפעילות זו, באמצעות היחידות שלהן:

מערך ניהול הסיכונים – אחראי לזיהוי, הגדרה, מיפוי ומדידה של הסיכונים השונים וכן יצירת תמונת הסיכון הכוללת והדיווחים אודותיה המוגשים להנהלת הבנק ולדירקטוריון הן במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני והן במסגרת מסמך ה-ICAAP השנתי. כמו כן, אחראי המערך לריכוז פרום לבחינת סיכונים במוצרים חדשים. תפקידו כולל פיתוח ויישום מתודולוגיות ומודלים פנימיים למדידת והערכת הסיכונים השונים. המערך אחראי על מתן חוות דעת בלתי תלויה על חשיפות אשראי מהותיות ועל כתיבת וריכוז מסמכי המדיניות העסקיים (אשראי, שוק ונדל"ת), לרבות ריכוז תיאבון וסיבולת הסיכון.

ענף בקרת אשראי – אחראי על ביצוע בקרת אשראי המקיפה את הלוחים העיקריים של הבנק תוך הערכת טיב הלוח, טיב מסמכי היסוד והבטוחות בתיק הלקוח, איכות תיק האשראי ובחינת מהימנות דירוג האשראי בבנק. יחידת בקרת האשראי פועלת במסגרת תכנית עבודה שנתיית ורב שנתיית מבוססת סיכון, המוגשת לאישור ועדת האשראי של הדירקטוריון.

ענף סיכונים תפעוליים – הענף מבצע מדידה של רמת הסיכון התפעולי הגלום בפעילויות יחידות הבנק השונות באמצעות עריכת סקרי סיכונים תפעוליים. בנוסף מבצע מעקב אחר אירועי כשל והפסד בפעילות השוטפת, עדכון מפת הסיכונים התפעוליים ודיווח להנהלת הבנק ולדירקטוריון במתכונת תקופתית.

בנוסף, הענף אחראי על עדכון מסמך מדיניות הסיכון התפעולי אחת לשנה לפחות.

תחום תיקוף – אחראי על תיקוף המודלים המפותחים בבנק בתחומי סיכונים השוק, הנדל"ת, האשראי.

תרבות ניהול הסיכונים

גילוי על פי EDTF

תהליך ניהול סיכונים אפקטיבי, רחב וחוצה ארגון הינו מרכיב מרכזי בהבטחת יציבותו של הבנק לאורך זמן. תרבות סיכון נאותה תומכת בניהול סיכונים אפקטיבי, מקדמת נטילת סיכונים נאותה, ומבטיחה שסיכונים מתפתחים או פעילויות של נטילת סיכון מעבר לתיאבון לסיכון של הבנק יזוהו, ייאמדו ויטופלו במועד.

תרבות ניהול סיכון נאותה כוללת, בין השאר, את הרכיבים הבאים:

- איזון נאות בין סיכון לתגמול, העולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון.
- מערכת בקרות אפקטיבית התואמת את סדר הגודל והמורכבות של פעילות הבנק.
- יכולת לאתגר את איכות המודלים ורמת דיוק הנתונים.
- הימצאותם של כלים זמינים למדידת סיכונים בצורה נכונה.
- ניהול מעקב אחר כל חריגה ממגבלות, סטייה מהמדיניות שנקבעה, ואיתור תקריות תפעול. כולל נקיטת הליכים משמעותיים מידיים לפי הצורך.

הבנק הטמיע תרבות ארגונית המבוססת על ניהול סיכונים אפקטיבי, אשר תומכת בהתנהגות מקצועית ואחראית, ומספקת נורמות ותמריצים נאותים להתנהגות כזאת. לצורך השגת מטרה זו, הדירקטוריון והנהלה:

- מקבלים דיווחים שוטפים על כל קווי הפעילות המשמעותיים על מנת להבטיח את קיומן של המדיניות, הבקורות, ומערכות ניטור הסיכונים בגין אותן פעילויות. לפירוט אודות כלי בקרה למדידת סיכונים, ראה בפרקים הבאים – סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון נדל"ת וסיכון תפעולי.
- מוודאים קיומה של הגדרה ברורה של סמכויות ואחריות (accountability) כך שעובדי הבנק יבינו את תפקידם ואחריותם לסיכון, כמו גם את סמכותם לפעול בקשר לכך, בין היתר באמצעות הגדרת מסמכי המדיניות ודיון ואישור נהלים מרכזיים בבנק.
- מוודאים כי שיקולי ניהול הסיכונים מהווים מרכיב מרכזי בהחלטות אסטרטגיות ושוטפות, בין היתר באמצעות חוות הדעת של מנהל הסיכונים הראשי על התוכנית האסטרטגית, תכניות העבודה ותכניות התגמול בבנק.
- מוודאים התאמה של מדיניות התגמול לתיאבון וסיבולת הסיכון, ליעדים אסטרטגיים ארוכי טווח, יעדים פיננסיים כך שלא תפגע באיתנותו הפיננסית של הבנק, תוך איזון הולם בין סיכון לתגמול.
- מוודאים קיומם של תהליכים ותקשורת טובה בין פונקציות קו ההגנה השני, בין היתר באמצעות השתתפות מנהל הסיכונים הראשי, או מי מטעמו, בפורומים באחריות הפונקציות האחרות המשמשות כקו הגנה שני.

הדרכה – הבנק מייחס חשיבות רבה להגברת הידע והמקצועיות בקרב עובדי הבנק, ליצירת ארגון מקצועי, מכירתי, אתי ולומד, ומשקיע משאבים רבים בהכשרת העובדים, לרבות הכשרת עובדים בהתאם למסלולי ההכשרה המקצועיים ופיתוח תכנית רב שנתיית חדשה לאוכלוסיות מנהלים יעודיות. כמו כן, מתבצעת הכשרה ומתקיימים מפגשים בנושאי רגולציה ובנושאים בנקאיים שונים, ובכלל זה הפקת לקחים מאירועים שונים, בהתאם למיפוי פערי ידע ופיתוח ארגוני.

להלן הגדרות סיבולת ותיאבון הסיכון כפי שקבע הבנק, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 310 - ניהול סיכונים:

- סיכון – חשיפה ללווה או צד נגדי, (לרבות ספק, אזור גיאוגרפי, ענף כלכלי או גורמי סיכון אחרים) אשר הינה בעלת פוטנציאל לגרימת הפסד משמעותי, נזק אחר או שינוי מהותי בפרופיל הסיכון של הבנק.
 - תיאבון הסיכון – ככלל מייצג את סביבת הסיכון שהבנק מתכוון להיות בה על מנת להשיג את יעדיו.
 - סיבולת הסיכון – רמת הסיכון המרבית או המזערית שאין לחרוג ממנה (מגבלת הסיכון).
- התיאבון והסיבולת לסיכון נקבעים תוך התחשבות בתפיסת ניהול הסיכונים של הבנק, והאסטרטגיה העסקית שלו. תיאבון וסיבולת הסיכון נדונים בדירקטוריון אחת לשנה לפחות. כל שינוי בתיאבון וסיבולת הסיכון מאושר בהליך מסודר ומתועד, תוך פירוט הנימוקים לביצוע השינוי.
- תיאבון וסיבולת הסיכון של הבנק עקביים עם האסטרטגיה העסקית (כולל הערכת הזדמנויות עסקיות), תכנון הנדילות ומקורותיו, ותכנון ההון של הבנק. בעת הגדרת תיאבון וסיבולת הסיכון מובאים בחשבון כל הסיכונים המהותיים, כמיתים ושאנים כמיתים, סיכונים מותנים, סיכונים חוץ מאזניים וסיכונים שאינם חוזיים, כמו גם אילוצי הון ומקורות המימון, ומחויבויותיו של הבנק (כגון דרישות ומגבלות רגולטוריות) וכן השפעתם של אירועי קיצון פוטנציאליים.
- תיאבון וסיבולת הסיכון מהווים מרכיב מרכזי בקביעת מדיניות ומגבלות הסיכון, וככלל מוגדרים כך שיהוו מגבלה אפקטיבית מחד, ושחריגה מהם לא תהפוך לדבר שבשגרה, מאידך.
- ניצול תיאבון וסיבולת הסיכון נמדד תוך סכימת כלל החשיפות בבנק לסוג סיכון מוגדר, וכפוף לניטור שוטף כנגד המגבלות.

מבחני קיצון

הבנק מפעיל תרחישי קיצון על הסיכונים המהותיים – אשראי, שוק נזילות וסיכונים תפעוליים, ובכלל קווי העסקים של הבנק. תהליך הערכה זה מבוצע על ידי סקירה יסודית של אופיין והרכבן של פעילויות הבנק ובשילוב עם סקירת הסביבה החיצונית שבה פועל הבנק מתוך מטרה להעריך את מידת השפעתה על מצבו הפיננסי הנוכחי והעתיד. זיהוי גורמי הסיכון המתאימים הינו מרכיב קריטי להבטחת הלימות תהליך מבחני הקיצון בכללותו. על כן, כל מבחן קיצון מאופיין במערך מזוהה וברור של גורמי סיכון העלולים להיות מושפעים מהתרחיש שהוגדר.

הפעלת תרחישי קיצון הינה חלק מהממשל התאגידי וממדיניות ניהול הסיכונים של הבנק.

תוצאות תרחישי הקיצון נלקחות בחשבון בקבלת החלטות אסטרטגיות עיקריות והמגבלות על תוצאות מבחני הקיצון והתרחישים הולמות את תיאבון הסיכון שקבע הבנק. מבחני קיצון מיושמים ברמות שונות של חומרה וסבירות התרחשות תוך התבססות גם על תרחישים היסטוריים ותרחישים חריגים, אך מתקבלים על הדעת, המתפרשים על פני מחזור כלכלי מלא. חלק מתרחישי הקיצון הינם אינטגרטיביים תוך מתן אפשרות לניתוח פרטני של גורמי סיכון ותנודות בשווקים ספציפיים.

הדירקטוריון והנהלה מעורבים בקביעת מטרות מבחני הקיצון, הגדרת תרחישים, דיון בתוצאות מבחני הקיצון, הערכת פעולות אפשריות וקבלת ההחלטות. ההנהלה תפקח על תהליכי פיתוח מבחני הקיצון ותפעולם.

הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים

פעילותו העסקית של הבנק כרוכה כאמור בסיכונים: סיכוני אשראי, סיכוני שוק, סיכוני נזילות, סיכונים תפעוליים (לרבות סיכוני IT, סייבר ואבטחת מידע, סיכונים משפטיים וסיכוני ציות), וכן סיכוני מוניטין וסיכונים אסטרטגיים. בהתאם למדיניות ניהול הסיכונים בבנק מבוצע כאמור מעקב הדוק אחר כלל הסיכונים אליהם חשוף הבנק, כמפורט במסמך זה.

בנוסף הבנק מבצע מעקב הדוק אחר ההתפתחויות בשווקים, בנתונים מאקרו כלכליים וברגולציה וחקיקה שחלים או עשויים להשפיע על הבנק ואשר יחד עם האסטרטגיה העסקית ותמהיל הפעילות הקיים עשויים לחשוף את הבנק לסיכונים משמעותיים.

להלן יפורטו סיכונים פרטניים מהותיים שהינם סיכונים מובילים ומתפתחים אשר הבנק מזהה ונערך לניטורם, הפחתתם וניהולם:

- ביום 30 ביולי 2017 התקבל בבנק מכתב מבעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק. לפרטים נוספים ראה דיווח מיידי מיום 30 ביולי 2017 (אסמכתא מס': 2017-01-078216), המובא על דרך הפניה.

בהמשך למכתב זה, התקבלה בבנק ביום 27 בנובמבר 2017 הודעה מטעם המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, לפיה התקשרו באותו יום בהסכם עם בנק מזרחי במסגרתו התחייבו להיענות להצעת רכש חליפין מלאה לרכישת מניות הבנק שיפרסם בנק מזרחי לכל בעלי המניות בבנק, בכפוף לתנאים מתלים שנקבעו לפרסום הצעת הרכש ולהשלמתה, ובכללם אישורים רגולטוריים. אם לא ניתן יהיה להשלים את העסקה נשוא ההסכם במתווה של הצעת רכש, יפעלו בנק מזרחי ובעלי השליטה בבנק לביצוע העסקה בדרך של מיזוג סטטוטורי, כמפורט בהמשך.

בד בבד עם הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק כמפורט לעיל, נמסר לבנק ביום 27 בנובמבר 2017 מכתב המופנה לבנק מזרחי בחתימת שלמה אליהו אחזקות בע"מ ואליהו חברה לבטוח בע"מ (להלן "קבוצת אליהו"), לפיו בין היתר, התחייבה קבוצת אליהו כי אם וככל שבתוך שבעה (7) חודשים מיום 27 בנובמבר 2017 (או מועד מאוחר יותר כפי שיוסכם בין הצדדים להסכם המכר) תפורסם לבעלי המניות של הבנק הצעת הרכש /או ככל שלאחר חלוף התקופה האמורה יפורסם מפרט חדש /או מתוקן להצעת הרכש, אזי במקרה כזה קבוצת אליהו מורה בזאת לנאמן המחזיק במניות קבוצת אליהו בבנק ("מניות קבוצת אליהו בבנק אגוד"), ושהינו נכון להיום, פרופסור אמיר ברנע, להיענות בחיוב להצעת הרכש.

לעניין הארכת התקופה הכוללת למכירת אמצעי השליטה בבנק שניתנה לה"ה שלמה וחיה אליהו בהתאם להודעת בא כוחם לבנק מיום 3 באוקטובר 2017, ראה דיווח מיידי של הבנק מיום 3 באוקטובר 2017 (אסמכתא מס' 2017-01-087793).

ככל שלא ניתן יהיה להשלים את העסקה במתווה של הצעת רכש, העסקה תתבצע על דרך של מיזוג סטטוטורי (להלן "העסקה החלופית"), כאשר הבנק יהיה "חברת היעד" ובנק מזרחי יהיה "החברה הקולטת", וזאת בכפוף לאישור האורגנים המוסמכים בבנק ובבנק מזרחי. ככל שהעסקה החלופית תהא טעונה אישור באסיפה הכללית של הבנק, מתחייבת קבוצת אליהו לתמוך ולהפעיל את כח ההצבעה שלה באסיפה הכללית של הבנק לתמיכה בעסקת המיזוג כאמור, והיא מורה בזאת כך לנאמן, ככל שנדרש, למעט ככל שהצבעתה כאמור אסורה מכח הוראה של רשות רגולטורית (כאשר הובהר, שכיום קבוצת אליהו אינה רשאית להשתתף באסיפות הכלליות של הבנק או לעשות שימוש כלשהו בזכויות ההצבעה או בזכויות אחרות המוקנות מכח החזקותיה).

לפרטים נוספים ראה דיווח מיידי מיום 28 בנובמבר, 2017 (אסמכתא: 2017-01-110619), המובא על דרך הפניה.

ביום 30 במאי התקבלה בבנק החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית לפיה הוא מודיע על התנגדותו לאישור המיזוג בין הבנק לבין מזרחי. עוד מציינת ההודעה, כי החלטה זו נתונה לערר בפני בית הדין לתחרות, בהתאם להוראות חוק התחרות, התשמ"ח-1988. ביום 25 ביוני 2018 התקבלה בבנק הודעה מטעם בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין ניהול מגעים מתקדמים להארכת תוקפו של ההסכם עם בנק מזרחי ועל כוונתם להגיש ערר על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית. לפרטים נוספים ראה דיווח מיידי מיום 25 ביוני 2018 (אסמכתא מס': 2018-01-055647), המובא על דרך הפניה. ביום 5 באוגוסט 2018 התקבלה בבנק הודעה מטעם בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, לפיה התקשרו בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק עם בנק מזרחי בתוספת להסכם שנחתם ביניהם ביום 27 בנובמבר 2017, הכוללת תיקונים להסכם המקורי הנ"ל והוראות שיחולו על הצדדים להסכם המקורי בקשר עם הגשת ערר על החלטת הממונה על התחרות הכלכלית.

ביום 6 באוגוסט 2018 קיבל דירקטוריון הבנק החלטה לפיה מאחר והוא סבור כי חלופה אסטרטגית של מיזוג הבנק עם בנק אחר היא חלופה העולה בקנה אחד עם טובת הבנק ונוכח השלכות החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית על אפשרויות מיזוג הבנק בעתיד, הבנק יצטרף לערר של בעלי השליטה ובנק מזרחי על החלטת הממונה על התחרות הכלכלית לדחות את בקשת המיזוג בין הבנק לבנק מזרחי, וזאת על מנת לשמור על אפשרויות עתידיות למיזוג הבנק, ומבלי לנקוט עמדה כלשהי ביחס לתנאי ההתקשרות בין בעלי השליטה בבנק לבין בנק מזרחי. בהתאם, הצטרף הבנק בחודש ספטמבר 2018 לערר שהוגש על-ידי בעלי השליטה על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית. נכון למועד הדוחות הערר נמצא בשלבי המקדמיים. (לפרטים נוספים ר' דוח מידי של הבנק מיום 5 באוגוסט 2018 (אסמכתא מס': 2018-01-073461) ודוח מידי של הבנק מיום 6 באוגוסט 2018 (אסמכתא: 2018-01-073914) המובאים על דרך ההפניה, וכן ראה באור 32 לדוחות הכספיים של הבנק – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן".

על רקע האמור לעיל, ונוכח חוסר הודאות בו פועל הבנק, פחתה רמת הוודאות הנוגעת להתממשות התוכנית האסטרטגית של הבנק, ובהתאמה, עלה הסיכון האסטרטגי. בהתאם לכך, בוצעה בחינה לגבי התאמתה של תוכנית העבודה של הבנק לתוכנית האסטרטגית ולתקופת אי הודאות בה מצוי הבנק.

בנוסף, על רקע התמשכות תקופת אי הודאות חלה במחצית הראשונה של השנה עלייה נוספת בסיכון התפעולי, וזאת עקב המשך מגמת עזיבת עובדים, בפרט בתחום מערכות המידע, תופעה הגורמת לאובדן ידע בתחום זה. הבנק נעזר, ככל הניתן, בשירותי חברות חיצוניות. עם זאת, במהלך הרבעון השלישי התמתנה מגמת עזיבות העובדים וברבעון הרביעי חלה התייצבות במצבת העובדים, תוך ירידה בסיכון התפעולי. יצוין כי קיים סכסוך עבודה עם ועדי העובדים בבנק על רקע כוונת בעלי השליטה למכור את החזקותיהם בבנק. לפירוט נוסף ראה פרק "התפתחויות ושינויים מהותיים בבנק" בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

הבנק מיישם תהליכים שמטרתם התמודדות עם הסיכונים וצמצומם במידת האפשר, לרבות צעדים בתחום משאבי האנוש, הידוק בקורות במוקדי סיכון רלוונטיים לתקופה, ודחיית טיפול במשימות ארוכות טווח ועתירות משאבים, וזאת עד להתבהרות מצב הדברים. במסגרת מאמצי הבנק לצמצם את הסיכונים, ביום 29 בנובמבר 2018 אישר דירקטוריון הבנק עקרונות לתכנית פעולה להתייעלות שמטרתה, ככל שהיא תמומש, הינן בין היתר, להגדיל את יחסי ההון של הבנק, כך שבמהלך שנת 2019 יעמוד יחס הלימות ההון הראשוני של הבנק על 10.3%, תוך שמירת יציבות הרווחיות והתשואה. החלטה זו הנה בהמשך להחלטת הדירקטוריון מרבעון רביעי 2017 לשמור על יחס הלימות הון גבוה מהמתווה שנקבע (ל-2018 נקבע יעד ליחס הלימות הון של 9.9% וסיבולת סיכון של 9.7%).

כמו כן, כחלק מתהליכי ההתייעלות בבנק אישר דירקטוריון הבנק ביום 31 בדצמבר 2018 תכנית פרישה מראון ובמסגרתה צפויים לפרוש להערכת הנהלת הבנק כ-70 עובדים בשנים 2019-2020 (מועד הפרישה יקבע ע"י הבנק). ביום 17 בינואר 2019 התקבל אישור הפיקוח להקלה בגין תוכנית זו.

הנהלת הבנק והדירקטוריון מקיימים מעקב ופיקוח הדוקים על התפתחות הסיכונים ויישום צעדי ההפחתה שנקבעו. הבנק ימשיך לעקוב ולבחון את הצעדים הנדרשים נוכח אי הוודאות.

- הפעילות בבנק נשענת במידה רבה על מערכות מידע ומחשוב המותאמות לצרכיו. פעילות טכנולוגיית המידע מאופיינת, בין היתר, בתהליכים חוצי ארגון, תוך השפעה משמעותית על התנהלות הבנק. לבנק התקשרות מהותית רבת שנים לקבלת שירותי מחשוב ותפעול עיקריים מבנק לאומי לישראל בע"מ. הסכם המחשוב והתפעול הנוכחי נחתם לתקופה של 10 שנים אשר הסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016. ממועד זה החלה תקופה של שלוש שנים המוגדרת כ"פרוייקט סיום ההתקשרות".

עם התקרבות מועד סיום תקופת ההתקשרות עם לאומי, הבנק החל (בסוף שנת 2015) בבחינת האפשרויות העומדות בפניו ובמסגרת זו פנה לספקים שונים לצורך קבלת הצעות לשירותי מחשוב ותפעול ובחן הצעות ראשוניות שלהם תוך הסתייעות בשירותי ייעוץ חיצוניים ובפיקוח ועדת מחשוב ייעודית של הדירקטוריון. עם זאת, ההתקדמות לשלב של כניסה להתחייבויות מול הספקים נדחתה עד לאחר הסרת חוסר הוודאות הנובע מהודעת בעלי השליטה על התקשרותם עם בנק מזרחי. לאור התמשכותו של מצב אי הוודאות והעיכוב בלוחות הזמנים של פרוייקט החלפת מערכות המחשוב של הבנק, אישר דירקטוריון הבנק ביום ה-29 במרץ 2018 את הצעת בנק לאומי שהתקבלה בבנק באותו מועד, שעיקרה הינם כי על רקע העסקה של בעלי השליטה יסכים בנק לאומי, לפני משורת הדיון, לדחות את תום תקופת ההיפרדות לתקופה של עד 18 חודשים נוספים (קרי עד ל-30 ביוני 2021), ובלבד שבכל מקרה בו יבקש הבנק להקדים את תום תקופת ההפרדות, תינתן ללאומי הודעה מוקדמת של 24 חודשים לפחות לפני מועד סיום ההיפרדות. הצדדים פנו לקבלת אישור הממונה על התחרות הכלכלית ובהתאם לעמדה שנמסרה לבנק - אישור פטור מהסדר כובל ביחס להתקשרות זו נראית על פניה כמיזם משותף אשר מתאים לבחינת הצדדים על פי הוראות ההגבלים העסקיים (פטור סוג למיזמים משותפים) (הוראת שעה) תשס"ו-2006 ולכן אינו מצריך אישור הממונה על התחרות. כן פנו הצדדים לאישור המפקחת על הבנקים לצורך יישום האמור, כאשר נכון למועד פרסום הדוח הכספי לשנת 2018, אישור זה טרם התקבל. לפרטים נוספים בעניין מערכות המחשוב ראה דיווח מידי של הבנק מיום 29 במרץ 2018 (אסמכתא 2018-01-026694), המובא על דרך ההפניה.

לאור התארכות תקופת חוסר הוודאות הנגזרת מהחלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית ומהערר התלוי ועומד על ההחלטה והשלכותיה על תכנון והתקשרויות ארוכי טווח, תתכן עלייה בסיכון באשר ליכולתו של הבנק להשלים את פרויקט החלפת מערכות הליבה של הבנק בלוחות הזמנים המתאימים ובשים לב לתקופת ההיפרדות כאמור, כמו גם לעלייה בעלויות המחשוב של הבנק. בהתחשב בלוחות הזמנים להסבת מערכות ליבה מחד גיסא ולחוסר הוודאות בו מצוי הבנק והשלכתו על התקשרויות ארוכות טווח של הבנק, בתנאי חוסר וודאות מאידך גיסא, הבנק בוחן את החלופות העומדות בפניו ונעזר לשם כך בחברת ייעוץ חיצונית, על מנת להבטיח המשכיות קבלת שירותים ביחס למערכות הליבה שלו, ובכלל זה נבחנת האפשרות להמשיך קבלת שירותי מחשוב מבנק לאומי, מעבר למועד ההתנתקות הנוכחי.

- איומי הסייבר אליהם חשופים מוסדות פיננסיים בעולם ובישראל מתגברים באופן תמידי. זהו הסיכון הלא פיננסי המהותי ביותר אליו חשופים הבנקים. תקיפת סייבר על מערכות IT ואתרי הבנק, עלולה לגרום לפגיעה ביכולת להמשיך לספק שירות, לגרום עיכוב במתן שירות, לגרום לגניבת נתוני הלקוחות, כמו גם לפגיעה אפשרית בהם ופגיעה במוניטין הבנק ולייצר חשיפות משפטיות. איומי הסייבר מתאפיינים, בין היתר, בהתפתחות שוטפת, בתחום ובמורכבות של ההתקפות על מערכות מחשוב, בהעצמת הנזק הפוטנציאלי ובקושי בזיהוי התקפות אלו והגורמים המבצעים את התקיפות. בשנים האחרונות חל גידול במספר ובעוצמת ניסיונות תקיפה מסוגים שונים, ובכלל זה התקפות סייבר על מערכות מידע של ארגונים עסקיים, ארגונים פיננסיים ואחרים, שנועדו להשיג גישה לא מורשית למערכות ממוחשבות על מנת לבצע שימוש שלא כדין בנכסים או במידע רגיש, חבלה במידע או שיבושים בפעילות ועוד. יצוין כי לאחרונה בוצע בבנק שינוי ארגוני במסגרתו הוכפפה פעילות הסייבר בקו הראשון למערך מערכות המידע, במקביל לחיזוק מערך ההגנה בקו השני.

- במסגרת תהליכי ניהול הסיכון ההתנהגותי (conduct risk), הבנק מנהל את עסקיו תוך הקפדה על דרישות הדין וערכי ההגיונות, בין היתר במסגרת התנהלותו היומיומית מול לקוחותיו ובכלל זה תוך בחינת התאמת ההצעות הניתנות להם לצרכיהם.

- במסגרת טיפולו השוטף בסיכונים הציות, נוקט הבנק בצעדים למזעור סיכונים חוצי גבולות וסיכונים הנובעים מחקיקת ה-FATCA בפעילותו מול לקוחותיו בעלי תושבות מס זרה, לרבות סיכונים הנובעים מאי-ציות לחוקי המס בישראל.

- במסגרת התוכנית האסטרטגית של הבנק נקבעו יעדים אסטרטגיים ארוכי טווח לצורך שיפור הרווחיות והתשואה, לרבות שיפור ביעילות התפעולית לצד הקטנת ריכוזיות הלווים, והסטה של נכסי סיכון מהאשראי העסקי לאשראי ללקוחות קמעונאיים. תחום הקמעונאות הוגדר כמנוע הצמיחה המרכזי לשנים הקרובות, ובכלל זה מתן אשראי ללקוחות כל הבנקים, אשר מטופל במרכז הלוואות ייעודי שהוקם לצורך כך. לאחרונה קיימות יוזמות רגולטוריות בתחום האשראי הצרכני אשר עלולות להשפיע על מידת יישום היעדים ארוכי הטווח של הבנק. בנוסף, המשך סביבת הריבית הנמוכה משפיעה על יכולת שיפור הרווחיות והתשואה בטווח הקצר.

חלק מהמידע המפורט לעיל בקשר לסיכונים המובילים והמתפתחים שאינו מתייחס לעובדות ההיסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה והוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות ובעיקר התפתחויות המשבר הפיננסי העולמי ואי הוודאות הכרוכה בהשלכותיו, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים בריבית, שערי חליפין ואינפלציה, התנהגות המתחרים ועוד. כמו כן, ראה פרק "התפתחויות ושינויים מהותיים בבנק" בדוח דירקטוריון והנהלה.

סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)

הטבלה להלן מספקת סקירה כללית על סך נכסי הסיכון המשוקללים (RWA) שיוצרים את המכנה של דרישות ההון מבוססות הסיכון. פירוט נוסף של נכסי הסיכון המשוקללים מוצג בחלק הבא – "הרכב ההון".

טבלה 2: סקירת נכסי סיכון משוקללים

	א	ב	ג	
	נכסי סיכון משוקללים			
	31.12.2018	30.9.2018	31.12.2018	
	דרישות הון מזעריות			
				במיליוני ש"ח
1	21,214	22,640	2,732	סיכון אשראי (לא כולל סיכון אשראי של צד נגדי) (CCR) (גישה סטנדרטית)
6	186	164	24	סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
10	75	114	10	התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)
20	458	540	59	סיכון שוק
24	1,991	1,967	256	סיכון תפעולי
25	712	688	92	סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)
27	24,636	26,113	3,173	סך הכל
	א	ב	ג	
	נכסי סיכון משוקללים			
	31.12.2017	30.9.2017	31.12.2017	
	דרישות הון מזעריות			
				במיליוני ש"ח
1	22,775	23,341	2,927	סיכון אשראי (לא כולל סיכון אשראי של צד נגדי) (CCR) (גישה סטנדרטית)
6	124	147	16	סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
10	57	57	7	התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)
20	571	534	73	סיכון שוק
24	1,873	1,859	241	סיכון תפעולי
25	662	662	85	סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)
27	26,062	26,600	3,349	סך הכל

לפרטים בדבר קשרים בין הדוחות הכספיים ובין החשיפות הפיקוחיות ראה תוספת א' לדוח זה.

טבלה 3: תנועה בנכסי סיכון

גילוי על פי EDTF

טבלה זו מציגה שינויים שחלו בנכסי סיכון של הבנק במהלך התקופה המדווחת לפי סוג סיכון.					
סה"כ	סיכון תפעולי	סיכון שוק	סיכון צד נגדי	סיכון אשראי	מיליוני ש"ח
31 בדצמבר 2018					
26,062	1,873	571	181	23,437	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
(662)	118	(113)	80	(747)	שינוי בהיקף התיק / הכנסה גולמית ¹
(23)	0	0	0	(23)	שינוי כתוצאה משינוי באיכות התיק ²
0	0	0	0	0	שינוי מתודולוגיה ³
(741)	0	0	0	(741)	אחר (4,5)
24,636	1,991	458	261	21,926	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018
31 בדצמבר 2017					
25,486	1,745	375	163	23,203	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016
595	128	196	(79)	350	שינוי בהיקף התיק / הכנסה גולמית ¹
0	0	0	0	0	שינוי כתוצאה משינוי באיכות התיק ²
(19)	0	0	97	(116)	שינוי מתודולוגיה ³
0	0	0	0	0	אחר
26,062	1,873	571	181	23,437	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

1. שינוי ב"היקף התיק" נועד לשקף גידול בחשיפה שנבע מגידול בהיקף הפעילות. במסגרת זו נכללים גם השפעות שע"ח ככל שהיו ומרכיב ה-CVA. שינוי ב"הכנסה גולמית" משקף שינוי בממוצע ההכנסה על פי נספח ב' להוראה 206 ב-12 הרבעונים האחרונים. עיקר השינוי בהיקף התיק בין דצמבר 2017 לדצמבר 2018, נובע מקיטון בחשיפות ללקוחות עסקיים כתוצאה מהחלטת הבנק ליישם תוכנית להפחתת נכסי סיכון בעקבות התנדדות החזקות בשוק ההון במהלך חודש דצמבר 2018.
2. שינוי ב"איכות התיק" כולל גידול/קיטון באוכלוסיית החובות בכשל ו/או בנכסים לגביהם חלה ירידה בדירוג אשר מחייבים דרישות הון גבוהות יותר.
3. "שינויים במתודולוגיה" מתייחס לשינויים שחלו בגין הוראות רגולטוריות חדשות בנוגע להקצאת ההון ו/או שינויים אחרים, כגון שיטות הפחתת סיכון אשראי או קיזוזים שלא יושמו קודם לכן אשר מהווים שינוי מדיניות, ככל שהיו.
4. ביום 3 באוגוסט 2018 הודיעה חברת דירוג האשראי S&P על העלאת דירוג האשראי של מדינת ישראל מרמה של A+ לרמה של AA- (הדירוג הגבוה ביותר של מדינת ישראל), בעקבות השינוי השתנה משקל הסיכון של חשיפות מדינת ישראל במט"ח מ-20% ל-0% ושל בנקים ישראלים וישויות סקטור ציבורי בישראל ממשקל סיכון של 50% למשקל סיכון של 20%. ההשלכה של עדכון הדירוג הינו קיטון בדרישות הון לחשיפות של מדינת ישראל, בנקים ישראלים וישויות סקטור ציבורי בישראל בשיעור של 0.14% במונחי יחס הלימות הון.
5. ביום 13 בנובמבר 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לתיקון ניהול בנקאי תקין 203 ו-313, על פי החוזר מקדם ההמרה לאשראי על ערבויות להבטחת השקעות של רוכשי דירות שניתנו על פי חוק המכר שירות, יעמדו על 30% במקום 50% אם הדירה טרם נמסרה למשתכן. ההשפעה של שינוי זה הינה בשיעור של 0.09% במונחי יחס הון.

הרכב ההון הפיקוחי (CC1)

מדידת ההון מבוססת על חלוקת ההון להון רובד 1 (הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף) ולהון רובד 2, נכון למועד הדיווח לא קיים הון רובד 1 נוסף.

הון עצמי רובד 1 כולל את רכיבי ההון המיוחסים לבעלי מניות הבנק ובניכוי התאמות פיקוחיות כנדרש בהוראות הפיקוח על הבנקים. ההתאמות הפיקוחיות והניכויים העיקריים מהון עצמי רובד 1 הינם מסים נדחים לקבל נטו בגין הפרשי עיתוי ורווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההון של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי (Debt Value Adjustment - DVA). (סיכון אשראי עצמי - כאשר לבנק התחייבות כלפי הצד הנגד בעסקאות נגזרות פיננסיות, נדרש בהתאם להוראת תקן חשבונאי אמריקאי FAS 157, להביא לידי ביטוי בתחשיב השווי ההון של המכשיר הנגזר את ההסתברות לחדלות הפירעון של הבנק. התאמה זו מביא למצב שההתחייבות כלפי הצד הנגדי קטנה בגובה ההתאמה של הסיכון).

הון רובד 2 כולל הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי, מכשירי הון וכתבי התחייבות נדחים עם מנגנון ספיגת הפסדים באמצעות מחיקת קרן. סכום כתבי התחייבות נדחים העומדים בתנאי הכשירות של באזל 3 ומוכרים על ידי המפקח על הבנקים כהון רובד 2 עומד על כ-518 מיליון ש"ח. לפי חברת מידרוג דירוג כתבי ההתחייבות הנדחים עם מנגנון חוזי לספיגת הפסדים הוא A3.il (hyd). בנוסף, כולל הון רובד 2 מכשירי הון וכתבי ההתחייבות אשר אינם כשירים להכרה בהון הפיקוחי לפי הוראות באזל 3, אשר מופחתים בהדרגה עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם להוראות המעבר המאפיינים העיקריים של כתבי ההתחייבות הנדחים הינם – תקופת פירעונם לא תפחת מחמש שנים, הם מונפקים ללא בטוחות, הזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של נושים אחרים של הבנק, למעט נושים המחזיקים בהון רובד 1 ובמכשירי ההון ברובד 2. מסכומם המוכר כהון רובד 2, כאמור, יופחתו 20% בתחילת כל שנה מחמש השנים האחרונות לפני מועד פירעונם (כאשר במקרה של כתב התחייבות נדחה הנפרע לשיעורין, יש לבצע הפחתה כאמור, מכל שיעור).

נכון למועד הדיווח מכשירי ההון וכתבי ההתחייבות הנדחים שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי מוכרים עד לתקרה של 40% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013.

בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 נקבעו מגבלות על מבנה ההון:

- הון רובד 2 לא יעלה על 100% מהון רובד 1, לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.
- מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רובד 2 לא יעלו על 50% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה. מגבלה זו אינה כוללת את מכשירי ההון שנכללו קודם לתחילת הוראה זו בהון רובד 2 עליון, וזאת בגובה יתרת אותם מכשירים ליום 31 בדצמבר 2013 ובהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 (ההון הפיקוחי - הוראות מעבר).

ההון הכולל של הבנק הסתכם ביום 31 בדצמבר 2018 ב-3,551 מיליון ש"ח לעומת 3,755 מיליון ש"ח בסוף שנת 2017. הקיטון נובע בעיקר מירידה בקרן הון ניירות ערך זמינים למכירה (112 מיליון ש"ח), ובכתבי התחייבות נדחים (240 מיליון ש"ח) שקוזזה חלקית על ידי רווח לתקופה (70 מיליון ש"ח) ופריסת הקלה הונית בגין תוכניות ההתייעלות של הבנק (תוכנית 2016 – קיטון של 21 מיליון ש"ח, תוכנית 2018 – תוספת של 76 מיליון ש"ח).

טבלה 4: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון
גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2017 ¹		ליום 31 בדצמבר 2018 ¹	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
במיליוני ש"ח			
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים			
			1 הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
א'	952	-	952
			2 עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
ב'	1,499	-	1,566
			3 רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
ג'	80	-	(20)
			7 הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
	2,531	-	2,498
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוח וניכויים			
			11 מיסים נדחים לקבל שמימושם מבוסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי (temporary differences)
	(3)	-	(3)
			15 רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק
ד'	(1)	-	(1)
			19 השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי (בסכום העולה על 10% מהון עצמי רובד 1)
ה'	-	-	-
			20 השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
ו'	-	-	-
			22 מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
ז'	-	-	(12)
			25 התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
	84 ¹	-	139 ¹
			27 סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
	80	-	123

טבלה 4: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון
גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2017 ¹		ליום 31 בדצמבר 2018 ¹		
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	במיליוני ש"ח
	2,611		2,621	הון עצמי רובד 1
				28
הון רובד 1 נוסף: מכשירים				
	-		-	הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים
				36
הון רובד 1 נוסף: ניכויים				
	-		-	סך כל הניכויים להון רובד 1 נוסף
				43
	-		-	הון רובד 1 נוסף
				44
	2,611		2,621	הון רובד 1
				45
הון רובד 2: מכשירים והפרשות				
	-		-	מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
				46
	-		-	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
	16		9	
				47
	-		-	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
	890		657	
				48
	-		-	מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2
	378		139	
				49
	-		-	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
	238		264	
				50
	1,144		930	הון רובד 2 לפני ניכויים
				51
הון רובד 2: ניכויים				
	-		-	סך כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2
				58
	1,144		930	הון רובד 2
				59
	3,755		3,551	סך ההון
				60
	26,062		24,636	סך נכסי סיכון משוקללים
				61
יחס הון וכריות לשימור הון (באחוזים)				
	10.02%		10.64%	הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
				62
	10.02%		10.64%	הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
				63

טבלה 4: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון
גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2017 ¹		ליום 31 בדצמבר 2018 ¹	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
במיליוני ש"ח			
			ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
-	14.41%	-	14.41%
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים			
			יחס הון עצמי רובד 1 מזערי ² שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
-	9.35%	-	9.38%
			יחס הון רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
-	9.35%	-	9.38%
			יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
-	12.85%	-	12.88%
			השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
-	151	-	141
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)			
			השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה
-	-	-	-
			מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה
-	265	-	285
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2			
			הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
-	238	-	264
			התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית
-	295	-	277
מכשירי הון שאינם כשרים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר			
			סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר
-	754	-	603
			סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה
-	-	-	-

1. נתונים אלו כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית ההתייעלות), אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים. לפרטים נוספים ראה פרק הלימות ההון.
2. דרישות יחס הון עצמי רובד 1 בשיעור 9% יחס הון כולל בשיעור 12.5% בתוספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח.

לפרטים בדבר קשרים בין הדוחות הכספיים ובין ההון הפיקוחי ראה תוספת א' לדוח זה.

מידע נוסף על הון והלימות הון שאינו נכלל בדרישות הגילוי של נדבך 3:

טבלה 5: דוח תנועה בהרכב הון פיקוחי

גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2017	ליום 31 בדצמבר 2018	
מיליוני ש"ח		
הון עצמי רובד 1		
2,604	2,637	יתרת הון עצמי רובד 1 לסוף רבעון קודם
38	(36)	רווח (הפסד) לתקופה
(26)	(35)	תנועה ברווח כולל אחר
-	(56)	מזה: זמין למכירה
(26)	21	מזה: זכויות עובדים ¹
(5)	71	התאמות בגין תוכנית התייעלות ²
-	(16)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים
<u>2,611</u>	<u>2,621</u>	יתרת הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר
הון רובד 2		
1,249	1,032	יתרת הון רובד 2 לסוף רבעון קודם
-	-	שינוי במכשירי הון רובד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג'
(103)	(103)	שינוי במכשירי הון רובד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג' הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
-	-	שינוי כתוצאה מהוראות המעבר
(2)	1	שינוי בהפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המת"יחס
<u>1,144</u>	<u>930</u>	יתרת הון רובד 2 ליום 31 בדצמבר
<u>3,755</u>	<u>3,551</u>	סך הכל הון רגולטורי

1. שינוי ביתרה המוכרת לצורך הלימות ההון - לאחר השפעת הוראות המעבר.
2. נתונים אלו כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית ההתייעלות), אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים. השפעת התוכנית שאושרה בסוף שנת 2016 מסתכמת בקיטון של 5 מיליון ש"ח והשפעת התוכנית שאושרה בסוף 2018 מסתכמת בתוספת של 76 מיליון ש"ח.

טבלה 5: דוח תנועה בהרכב הון פיקוחי (המשך)
גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2017	ליום 31 בדצמבר 2018	מיליוני ש"ח
הון עצמי רוברד 1		
		יתרת הון עצמי רוברד 1 ליום 31 בדצמבר שנה קודמת
2,464	2,611	
141	70	רווח (הפסד) לתקופה
29	(100)	תנועה ברווח כולל אחר
66	(112)	מזה: זמין למכירה
(37)	12	מזה: זכויות עובדים ¹
(21)	55	התאמות בגין תוכנית התייעלות ²
(2)	(15)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים
<u>2,611</u>	<u>2,621</u>	יתרת הון עצמי רוברד 1 ליום 31 בדצמבר
יתרת הון רוברד 2 ליום 31 בדצמבר שנה קודמת		
1,112	1,144	שינוי במכשירי הון רוברד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג'
290	-	שינוי במכשירי הון רוברד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג' הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר שינוי כתוצאה מהוראות המעבר
(247)	(240)	שינוי בהפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
-	-	
(11)	26	
<u>1,144</u>	<u>930</u>	יתרת הון רוברד 2 ליום 31 בדצמבר
<u>3,755</u>	<u>3,551</u>	סך הכל הון רגולטורי

1. שינוי ביתרה המוכרת לצורך הלימות ההון - לאחר השפעת הוראות המעבר.
2. נתונים אלו כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית ההתייעלות), אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים. השפעת התוכנית שאושרה בסוף שנת 2016 מסתכמת בקטיון של 21 מיליון ש"ח והשפעת התוכנית שאושרה בסוף 2018 מסתכמת בתוספת של 76 מיליון ש"ח.

הלימות ההון

גילוי על פי EDTF

הלימות ההון של תאגיד בנקאי הינה מרכיב מרכזי בהערכת יציבותו של התאגיד. הלימות ההון נבחנת באמצעות היחס שבין בסיס ההון לבין הסכום המשוקלל של רכיבי הסיכון בעסקי הבנק, כהגדרתם בהוראות באזל 3.

הוראת באזל 3 שמה דגש על ניהול הסיכונים תוך קישור בין פרופיל הסיכונים של הבנק ואיכות ניהולם לבין הקצאת ההון הנדרשת, וזאת במטרה להביא לחיזוק עמידותה של המערכת הבנקאית בעתות משבר.

ההוראה קובעת דרישת הלימות ההון במערכת הבנקאית, על פיה על התאגידים הבנקאיים בישראל לעמוד ביחס הון עצמי רוברד 1 מינימלי בשיעור של 9.0% ויחס הון כולל בשיעור של 12.5%. בנוסף ההוראה קובעת כי על התאגידים הבנקאיים להגדיל את יעד הון עצמי רוברד 1 ויעד ההון הכולל בשיעור המבטא 1% מיתרת תיק האשראי לדיוור, מעבר ליעדים שקבע המפקח ליחס הון עצמי רוברד 1 עבור התאגידים הבנקאיים. בתוספת זו יחסי ההון הרגולטורי המינימליים הנדרשים עומדים ביום 31 בדצמבר 2018 על שיעור של 9.38% ביחס הון עצמי רוברד 1 ו-12.88% ביחס ההון הכולל.

הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית בתחומי סיכון האשראי וסיכון השוק, וגישת האינדיקטור הבסיסי עבור סיכונים תפעוליים.

הוראות באזל 3 מיושמות על בסיס מאוחד, וכן, לגבי החברות המוחזקות להן הבנק העמיד כתב שיפוי בהתאם להוראות באזל, לא קיים ולא חזוי מכשול להעברה מיידית של מקורות הון או לביצוע החזר התחייבויות של החברות המוחזקות על ידי הבנק.

הוראות רגולטוריות חדשות העוסקות בנושאי מדידה והלימות הון

הפרשות להפסדי אשראי צפויים (CECL)

מכתב המאמץ את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא הפרשות להפסדי אשראי צפויים, אשר פורסם במסגרת עדכון תקינה ASU 2016-13. מטרת הכללים החדשים היא לשפר את איכות הדיווח על המצב הכספי של התאגיד הבנקאי, באמצעות הקדמת רישום ההפרשות להפסדי אשראי, באופן שמחזק את אנטי המחזוריות בהתנהגות ההפרשות להפסדי אשראי, שתומך בתגובה מהירה יותר של הבנקים להידרדרות באיכות האשראי של לווים, ולחיזוק הקשר בין ניהול סיכוני האשראי לבין האופן שבו סיכונים אלה משתקפים בדוחות הכספיים, תוך התבססות על שיטות ותהליכים קיימים.

עיקרי השינויים הצפויים בטיפול החשבונאי בדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים בעקבות יישום כללים אלה, הינם בין היתר: ההפרשה להפסדי אשראי תחושב לפי ההפסד הצפוי לאורך חיי האשראי, במקום לאמוד את ההפסד שנגרם וטרם זוהה; באומדן ההפרשה להפסדי אשראי יעשה שימוש משמעותי במידע צופה פני עתיד שישקף תחזיות סבירות לגבי אירועים כלכליים עתידיים; יורחב הגילוי על ההשפעה של מועד מתן האשראי על איכות האשראי של תיק האשראי; ישתנה האופן שבו נרשמות ירידות ערך של אגרות חוב בתיק הזמין למכירה; וכן הכללים החדשים לחישוב ההפרשה להפסדי אשראי יחולו על אשראי (לרבות הלוואות לדיור), אגרות חוב המוחזקות לפדיון, וחשיפות אשראי חוץ מאזניות מסוימות.

התקן יישם החל מיום 1 בינואר 2021 ואילך. ככלל, הכללים החדשים יישמו באמצעות רישום בעודפים במועד היישום לראשונה של ההשפעה המצטברת של יישום כללים אלה.

חכירות

ביום 1 ביולי 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא דיווח של תאגידים בנקאיים וחכ"א בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא חכירות, אשר מאמץ בין היתר את כללי ההצגה, המדידה והגילוי שנקבעו בנושא 842 בקודיפיקציה בדבר "חכירות".

עיקרי השינויים הצפויים בטיפול החשבונאי בדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים בעקבות יישום כללים אלה, הינם בין היתר: תאגידים בנקאיים שחוכרים נכסים לתקופה שעולה על 12 חודשים, יכירו בהם במאזן, גם אם החכירה מסווגת כחכירה תפעולית; בעסקאות חכירה תפעולית ירשם במאזן נכס שמשקף את הזכות של התאגיד להשתמש בנכס החכור, ומנגד תירשם התחייבות לשלם בגין חכירה; וכן עסקאות שבהן תאגיד בנקאי מוכר נכס וחוכר אותו בחזרה יוכלו במצבים מסוימים להיחשב כעסקאות מכירה חשבונאית, בכפוף לכך שמתקיימים תנאים מסוימים שפורטו בכללים החדשים. התקן יישם החל מיום 1 בינואר 2020 ואילך.

הבנק בוחן את ההשפעה של אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושאים הנ"ל על דוחותיו הכספיים.

חוזר בדבר התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית

ביום 12 בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". בהתאם לחוזר, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תכנית רב-שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו במכתב יקבל הקלה לפיה, בין השאר, יוכל לפרוס את השפעת התוכנית על פני חמש שנים בקו ישר לעניין חישוב הלימות ההון.

ביום 30 בנובמבר 2016 אישר דירקטוריון הבנק את תוכנית התייעלות וביום 4 בדצמבר 2016 התקבל אישור הפיקוח להקלה בגין תוכנית זו.

ההקלה ההונית מסתכמת בסכום של 105 מיליון ש"ח (כ-0.41% במונחי יחס ההון). הקלה זו נפרסת על פני 20 רבעונים החל מהרבעון הראשון של שנת 2017.

ביום 31 בדצמבר 2018 אישר דירקטוריון הבנק תכנית פרישה מרצון כחלק מתהליכי התייעלות בבנק ובמסגרתה צפויים לפרוש להערכת הנהלת הבנק כ-70 עובדים בשנים 2019-2020 (מועד הפרישה יקבע ע"י הבנק). ביום 17 בינואר 2019 התקבל אישור הפיקוח להקלה בגין תוכנית זו. ההקלה ההונית בגין תוכנית זו, מסתכמת בסכום כולל של כ-76 מיליון ש"ח (כ-0.31% במונחי יחס ההון). הקלה זו תפרס על פני 20 רבעונים החל מהרבעון הראשון של שנת 2019. לפירוט נוסף ראה באור 21.א.ב.1 בדוח הכספי ליום ה-31 בדצמבר 2018.

הערכה פנימית של נאותות הלימות ההון (ICAAP)

הבנק נדרש לקיים תהליך פנימי להערכת הסיכונים והקצאת הון על מנת להבטיח כי הבנק מקצה מספיק הון כנגד מכלול הסיכונים (להלן: "ICAAP"). במסגרת תהליך ה-ICAAP הבנק מבצע תהליך יזום של זיהוי והערכת כל אחד מהסיכונים המהותיים בכל אחת מהפעילויות המרכזיות בבנק. כמו כן נסקרים במסגרת זו מרכיבי המדיניות והמגבלות הקיימות, כלי המדידה והניטור, מערכות הדיווח, תהליכים ומוצרים עיקריים ומרכיבי הממשל התאגידי. ההערכה מסתיימת בסקירה איכותית וניתוח הנתונים הכמותיים, תוך בחינת יכולת ההישענות על מודלים פנימיים.

התפיסה בבנק רואה ב-ICAAP שני תהליכים עיקריים:

- א. תהליך פנימי לזיהוי, מדידה, ניהול ודיווח על הסיכונים המרכזיים אליהם חשוף הבנק כיום, ועלול להיות חשוף אליהם בעתיד.
 - ב. תהליך פנימי לקביעת הקצאת ההון ובחינת נאותות יעדי ההון, כך שיבטיח יחסי הון נאותים, בהתחשב בפרופיל הסיכון של הבנק, לרבות תכנון וניהול ההון.
- תהליך ה-ICAAP הינו מקיף ונוגע לרבדים שונים של תהליכי ניהול הסיכונים וניהול ההון. תוכנית העבודה לשנת 2019 מביאה בחשבון את תוצאות ה-ICAAP.

כחלק מתהליך היישום ובהתאם להנחיית המפקח על הבנקים, הוגש לבנק ישראל בדצמבר 2018, דוח ICAAP על בסיס נתונים מאוחדים לסוף רבעון שני 2018. המסמך כולל את תכנון ההון המעודכן לשלוש השנים 2019-2021, כנדרש בהוראה. במסגרת זו נבחנה מידת העמידה של הבנק ביחסי ההון גם בתרחישי קיצון.

תכנון ההון התלת שנתי בוצע תחת הנחה של המשך מהלך עסקים רגיל וזאת למרות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, ומידע שפורסם על ידי בנק מזרחי בעניין כוונתו לבצע מיזוג של בנק אגוד לתוך בנק מזרחי לאחר השלמת העסקה נשוא ההתקשרות האמורה, חלה פגיעה ביכולת התכנון לטווח ארוך, עקב אי הוודאות המאפיינת את התקופה.

במסגרת הקלה פיקוחית לבנקים קטנים, נדרש הבנק להגיש לפיקוח את תוצאות תהליך ה-ICAAP אחת לשנתיים (חלף אחת לשנה), בכפוף לעמידה בהוראות המפורטות בנב"ת 211 – "הערכת נאותות הלימות ההון". בהתאם לכך אושר בדירקטוריון תהליך ICAAP מקוצר, בשנה בה המסמך אינו מוגש לפיקוח.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" ובאור 32 – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן", בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי טפחות בע"מ ("בנק מזרחי"), החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית מיום 30 במאי 2018 לפיה הודיע על התנגדותו לאישור המיזוג הנזכר לעיל, הודעת בעלי השליטה מיום 5 באוגוסט 2018 לפיה התקשרו עם בנק מזרחי בתוספת להסכם שנחתם ביניהם ביום 27 בנובמבר 2017 הכוללת תיקונים להסכם המקורי הנ"ל והוראות שיחולו על הצדדים להסכם המקורי בקשר עם הגשת ערר על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית. כן ראה החלטת דירקטוריון הבנק מיום 6 באוגוסט 2018 בעקבותיה הצטרף הבנק לערר של בעלי השליטה ובנק מזרחי שהוגש בחודש ספטמבר 2018 על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית לדחות את בקשת המיזוג בין הבנק לבנק מזרחי, וזאת על מנת לשמור על אפשרויות עתידיות למיזוג הבנק, ומבלי לנקוט עמדה כלשהי ביחס לתנאי ההתקשרות בין בעלי השליטה בבנק לבין בנק מזרחי. נכון למועד הדוחות הערר נמצא בשלבי המקדמיים.

תכנון ההון ויעדי ההון

יעד הלימות ההון – ביום 29 בנובמבר, 2018 אישר דירקטוריון הבנק עקרונות לתכנית פעולה להתייעלות שמטרתה, ככל שהיא תמומש, הינן בין היתר, להגדיל את יחסי ההון של הבנק, כך שבמהלך שנת 2019 יעמוד יחס הון עצמי רובד 1 של הבנק על 10.3%, תוך שמירת יציבות הרווחיות והתשואה.

תכנון ההון – במסגרת הדיונים על תוכנית העבודה לשנת 2019 שהתקיימו בדירקטוריון בסוף דצמבר 2018, נקבע תכנון ההון לשנה זו. תכנון ההון השנתי נגזר מיעדי ההון שהוגדרו על ידי הדירקטוריון.

תכנון ההון לשנת 2019 הושפע בעיקר מהפרמטרים הבאים:

- גידול בהון עצמי רובד 1 כתוצאה מגידול צפוי בסעיף העודפים.
- נלקחה הנחה של הפחתה מדורגת של יתרת קרן ההון בגין ניירות ערך זמינים למכירה.
- קיטון בהון רובד 2 כתוצאה מהפחתת כתבי ההתחייבות בהתאם להוראות המעבר.

- הפחתת נכסי סיכון באמצעות ביטוח ערבויות חוק מכר.

במסגרת תכנון ההון לשנת 2019 הכין הבנק תוכנית מגירה לצמצום בנכסי הסיכון אם יידרש הדבר על מנת להתמודד עם שינויים אפשריים, כפועל יוצא של השפעות אפשריות של המצב הכלכלי במשק על בסיס ההון של הבנק (רווחיות וקרן הון) כמו גם השפעות אפשריות של הוראות רגולטוריות חדשות. יצוין כי חלק ממידע זה הינו "מידע צופה פני עתיד".

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" ובאור 32 לדוחות הכספיים – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן", בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, מידע שפורסם על ידי בנק מזרחי בעניין כוונתו לבצע מיזוג של בנק אגוד לתוך בנק מזרחי לאחר השלמת העסקה נשוא ההתקשרות האמורה, החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית מיום 30 במאי 2018 לפיה הודיע על התנגדותו לאישור המיזוג הנזכר לעיל, הודעת בעלי השליטה מיום 5 באוגוסט 2018 לפיה התקשרו עם בנק מזרחי בתוספת להסכם שנחתם ביניהם ביום 27 בנובמבר 2017 הכוללת תיקונים להסכם המקורי הנ"ל והוראות שיחולו על הצדדים להסכם המקורי בקשר עם הגשת ערר על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית. כן ראה החלטת דירקטוריון הבנק מיום 6 באוגוסט 2018 בעקבותיה הצטרף הבנק לערר של בעלי השליטה ובנק מזרחי שהוגש בחודש ספטמבר 2018 על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית לדחות את בקשת המיזוג בין הבנק לבנק מזרחי, וזאת על מנת לשמור על אפשרויות עתידיות למיזוג הבנק, ומבלי לנקוט עמדה כלשהי ביחס לתנאי ההתקשרות בין בעלי השליטה בבנק לבין בנק מזרחי. נכון למועד הדוחות הערר נמצא בשלבי המקדמיים.

תיאור שימוש במבחני קיצון במסגרת תכנון ההון

גילוי על פי EDTF

התממשותו בפועל של תרחיש קיצון והצורך לעמוד בתיאבון וסיבולת הסיכון, כפי שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק, עשויים להביא לסטייה מתכנון ההון המקורי כפי שהוצג, כך שתחול פגיעה ביחסי ההון כפי שנקבעו. במסגרת הטמעת תהליכי ניהול הסיכונים הבנק בוחן מגוון תרחישי קיצון. עבור תהליך ה-ICAAP נבחרו מקרב התרחישים שני תרחישים הוליסטיים ליישום במסגרת תכנון ההון ותהליך ה-ICAAP. בנוסף נבחן תרחיש בנק ישראל, המבוסס על תרחיש אחד ותרחיש הופכי אשר השפעתו מביאה לירידת יחס הון הליבה לסיבולת הסיכון התחתונה.

תרחישי הקיצון מתייחסים לקווי העסקים והסיכונים העיקריים שזוהו בבנק תוך הערכת ההשפעה של כל אירוע קיצון על מספר מרכיבים: היקף נכסי הסיכון, הכנסות מריבית, שיעור ההוצאה להפסדי אשראי, הכנסות שאינן מריבית, הוצאות, שינויים בקרן ההון, השלכה על הרווחיות הכוללת ועל יחסי ההון.

הבנק בוחן את תרחיש הקיצון המוביל (תרחיש הקיצון שהסב את הפגיעה המשמעותית ביותר בהלימות ההון) בתדירות רבעונית. מניתוח תרחישי הקיצון עולה כי יחסי הלימות ההון בפועל והיעדים שנקבעו הולמים את יכולת הבנק לספוג הפסדים בלתי צפויים הבאים לידי ביטוי בתרחיש, תוך שאינם יורדים מיחסים מינימליים.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" ובאור 32 לדוחות הכספיים – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן", בהקשר של השלכות הודעת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, ובעניין התקשרותם מיום 27 בנובמבר 2017 עם בנק מזרחי, מידע שפורסם על ידי בנק מזרחי בעניין כוונתו לבצע מיזוג של בנק אגוד לתוך בנק מזרחי לאחר השלמת העסקה נשוא ההתקשרות האמורה, החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית מיום 30 במאי 2018 לפיה הודיע על התנגדותו לאישור המיזוג הנזכר לעיל, הודעת בעלי השליטה מיום 5 באוגוסט 2018 לפיה התקשרו עם בנק מזרחי בתוספת להסכם שנחתם ביניהם ביום 27 בנובמבר 2017 הכוללת תיקונים להסכם המקורי הנ"ל והוראות שיחולו על הצדדים להסכם המקורי בקשר עם הגשת ערר על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית. כן ראה החלטת דירקטוריון הבנק מיום 6 באוגוסט 2018 בעקבותיה הצטרף הבנק לערר של בעלי השליטה ובנק מזרחי שהוגש בחודש ספטמבר 2018 על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית לדחות את בקשת המיזוג בין הבנק לבנק מזרחי, וזאת על מנת לשמור על אפשרויות עתידיות למיזוג הבנק, ומבלי לנקוט עמדה כלשהי ביחס לתנאי ההתקשרות בין בעלי השליטה בבנק לבין בנק מזרחי. נכון למועד הדוחות הערר נמצא בשלבי המקדמיים.

הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה") קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, הפועל כמדידה משלימה ואמינה לדרישות ההון מבוססות סיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי. יחס המינוף מבוסס באחוזים ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים. ככלל, המדידה הינה עקבית עם הערכים החשבונאיים ולא מובאים בחשבון משקלי סיכון. כמו-כן, לא ניתן להשתמש בביטחונות פיזיים או פיננסיים, ערבויות או טכניקות אחרות להפחתת סיכון אשראי, כדי להפחית את מדידת החשיפות, אלא אם כן מצוין אחרת בהוראה. נכסים מאזניים שנוכח מהון רובד 1 (בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 202) מנוכים ממדידת החשיפות. בהתאם להוראה, החשיפה בגין נגזרים מחושבת בהתאם לנספח ג' להוראות ניהול בנקאי תקין 203, והחשיפות בגין פריטים חוץ-מאזניים מחושבות על-ידי המרה של הסכום הרעיוני של הפריטים במקדמי המרה לאשראי כפי שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 203.

בהתאם להוראה, החל מיום 1 בינואר 2018 תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. בהתאם לאמור לעיל, יחס המינוף המזערי שנדרש מהבנק הוא 5%.

יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2018 עמד על 5.94% לעומת 5.72% ביום 31 בדצמבר 2017. גידול זה נובע בעיקר מקיטון בחשיפות החוץ מאזניות בסכום של כמיליארד ש"ח (לאחר החלת מקדם המרה לאשראי), בעיקר בענף הבניה.

השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)

טבלה 6: השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף
גילוי על פי נדבך 3

31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2018	
במיליוני ש"ח		
41,892	41,316	1. סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	2. התאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אל לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
-	-	3. התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	4. התאמות בגין עסקאות מימון ניירות ערך (לדוגמה: עסקאות רכש חוזר והלוואות מובטחות דומות אחרות)
3,755	2,754	5. התאמות בגין פריטים חוץ מאזניים (המרה של החשיפות החוץ מאזניות לסכומים שווי ערך אשראי)
15	87	6. התאמות אחרות
45,662	44,157	7. חשיפה לצורך יחס המינוף

יחס המינוף (LR2)

טבלה 7: יחס המינוף

גילוי על פי נדבך 3

31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2018	במיליוני ש"ח
חשיפות מאזניות		
40,516	40,090	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות ביטחונות)
(3)	(15)	(סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1)
40,513	40,075	סך החשיפות המאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)
חשיפות בגין נגזרים		
569	791	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
377	410	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
-	0	גילום (gross-up) ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות דיווח לציבור
(368)	(441)	(ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים)
-	0	(רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על ידי הלקוח)
-	0	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	0	(קיזוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכויי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו)
578	760	סך החשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך		
816	568	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמטופלות כמכירה חשבונאית
-	0	(סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך)
-	0	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות ערך
-	0	חשיפות בגין עסקאות כסוכן
816	568	סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות		
11,556	9,801	חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
(7,801)	(7,047)	(התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי)
3,755	2,754	פריטים חוץ מאזניים
הון וסך החשיפות		
45,662	44,157	סך החשיפות
¹ 2,611	¹ 2,621	הון רובד 1
יחס המינוף		
5.72%	5.94%	יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

1. נתונים אלו כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית התייעלות), אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים. לפרטים נוספים ראה פרק הלימות ההון.

מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)

גילוי על פי נדבך 3

סיכון האשראי הינו סיכון לגרימת הפסד לבנק כתוצאה מחדלות פירעון או ירידה בכושר הפירעון של צד נגדי של הבנק לעסקה, תוך אי עמידה בהתחייבויותיו ביחס לתנאים שסוכמו, והינו הסיכון המשמעותי ביותר אליו נחשף הבנק במסגרת פעילותו בעיקר מבחינת היקפו ביחס לסיכונים אחרים.

סיכון אשראי הנו סיכון מובנה בפעילותו העסקית של הבנק, ומהווה נדבך משמעותי בפרופיל הסיכון הכולל של הבנק. פרופיל סיכון האשראי בבנק מצביע על סיכון ריכוזיות האשראי כעל מאפיין מרכזי, תוך שמדדי איכות התיק מצביעים על איכות תיק גבוהה. מזה מספר שנים הבנק פועל ברציפות להקטנת הריכוזיות במגוון כלים ומדדים, תוך החמרה בפרמטרים של סיבולת ותיאבון סיכון בכל מדדי הריכוזיות.

למידע נוסף ראה פרק סיכון אשראי של צד נגדי.

מסגרת העבודה לניהול הסיכון

הבנק מנהל את סיכון האשראי בהתאם למסמכי מדיניות האשראי, המפרטים פרמטרים לאישור אשראי – הערכת טיב הלקוח, יכולת החזר שלו, חוסנו הפיננסי, נזילותו, מהימנותו, ותק פעילותו בענף, ותק פעילותו בבנק, טיב הביטחונות שהוא יכול להעמיד ועוד. על בסיס פרמטרים אלו, הוגדרו נהלי עבודה מפורטים, המגדירים הנחיות ברורות לגבי אופן מתן האשראי בבנק, תהליכי העבודה לניהול האשראי, טרם מתן האשראי ומהלך ניהולו. נהלים אלה מחייבים את הגורמים המטפלים באשראי בבנק להיכרות מעמיקה עם הלווה והבנת העסקה, ובכלל זה: מטרת האשראי, והתאמתו לצרכי הלקוח, מבנה האשראי ומקורות החזר שלו.

הדירקטוריון מתווה את מסגרת ניהול סיכון האשראי, וסוקר בתדירות שנתית לפחות את מסמכי מדיניות האשראי של הבנק. הדירקטוריון דן, מחליט, וקובע הנחיות באשר למדיניות האשראי של הבנק ומוודא קיומם של תהליכים אפקטיביים לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרה אחר סיכון זה, בין היתר באמצעות סקירה רבעונית של מסמך הסיכונים.

מפורטות להלן הפעילויות העיקריות של הדירקטוריון הנוגעות לניהול סיכונים אשראי במהלך התקופה הנסקרת:

- דיונים במדיניות ניהול סיכונים אשראי, ובכלל זה מדרג סמכויות האשראי, משקל הבטוחות, וקביעת מגבלות לחריגה ממדיניות.
- דיונים ביעדים עסקיים רלוונטיים ובהשפעת תכניות העבודה והתוכניות האסטרטגיות להרחבת פעילות האשראי הקמעונאי על פרופיל סיכון האשראי.
- אישור המבנה התאגידי התומך בניהול סיכונים אשראי ומדרג הסמכויות.
- דיון רבעוני במסמך הסיכונים ביחס לסיכונים האשראי והחשיפה אליהם, בחריגות, ככל שאירעו ממסמך המדיניות, ויודא כי פרופיל סיכונים האשראי של הבנק עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע.
- דיון ואישור מודלים לדירוג לקוחות, בהתאם לאינדיקציה המתקבלת במפת החום של המודלים, המשמשים בתהליך ניהול הסיכון.
- דיון בתוצאות מבחני הקיצון לסיכונים אשראי והשפעתם על יחסי ההון.
- דיון בהקצאת ההון במסגרת הנדבך השני.
- דיון בפערים המרכזיים העולים בתהליך שאלוני הערכת הסיכון, והמלצות לטיפול.
- בעת אישור מוצרים חדשים, דיון בהשפעתם על סיכונים אשראי.

מסמכי המדיניות נדונים בתדירות שנתית, לפחות, ונותנים ביטוי לאסטרטגייה העסקית של הבנק לצד התפתחויות כלכליות במשק ובעולם ולהוראות רגולטוריות רלוונטיות. מסמכי המדיניות מגדירים את מגבלות הסיכון לניהול האשראי, ממשל תאגידי ומדרג סמכויות לאישור אשראי, מרווח/תשואה נדרשים המותאמים לסיכון העסקה, במקביל לתיאור קווי ההגנה, חובות הדיווח, הניטור והבקרה. נקבעו אינדיקטורים למעקב רבעוני, שמטרתם זיהוי מוקדם של צורך אפשרי בעדכון המדיניות כאמור.

ככלל, אגף עסקים בבנק מטפל בלקוחות בעלי יתרת אשראי העולה על 5 מיליון ש"ח. ענפי הליבה העיקריים בהם הבנק מתמחה הינם: ליווי פרויקטי נדל"ן, לקוחות פעילי שוק ההון ויהלומים. כן פועל האגף בענפי התעשייה, המסחר והשירותים.

שירותי הבנקאות ללקוחות המגזר העסקי כוללים בעיקר מימון פעילות שוטפת, מימון השקעות, פרויקטים, סחר חוץ ועסקאות חדר עסקות, וניתנים במרבית סניפי הבנק. פעילות לקוחות היהלומים מרוכזת בסניף רמת גן בלבד ופעילות לקוחות שוק ההון ביחידה ייעודית, שמרכזת בסניף תל-אביב.

ככלל, אגף קמעונאות נכסי לקוחות וייעוץ מטפל בחשיפות האשראי ללווים קמעונאיים וללקוחות מסחריים עם יתרת אשראי עד 5 מיליון ש"ח. בנוסף מטפל האגף באשראי למשכנתאות, אשראי ללקוחות מוצר (לקוחות שעיקר פעילותם אינה בבנק אגוד) - באמצעות המרכז לבנקאות ישירה, ובפעילות הליסינג.

במסגרת יישום מודלים פנימיים להערכת סיכונים האשראי בבנק, שכלל הבנק את תהליכי הדירוג של הלקוחות העסקיים והלווים הקמעונאיים ופועל להתאמת המרווח הכולל לסיכון הלקוח והעסקה על בסיס הדירוג. יצוין כי דירוג הלקוח מהווה חלק משמעותי בתהליך הערכת הסיכון בעסקה ובאישורה, מאפשר להבחין בין רמות סיכון בחשיפות אשראי שונות, משמש ככלי מעקב אחרי איכות האשראי ומהווה כלי עיקרי בתמחור האשראי וחישוב רווחיות. ככלל, הבנק מדרג את כלל חשיפות האשראי שלו.

סיכון האשראי של הבנק מנוהל ומבוקר על ידי שלושה קווי הגנה, מתבסס על נהלי עבודה מסודרים, ודיווחים להנהלה ולדירקטוריון המאפשרים לעקוב אחר הפעילות השוטפת. תהליכי ניהול הסיכון מאפשרים ניהול סיכונים בהתאם לתיאבון הסיכון אשר נקבע ע"י דירקטוריון הבנק.

יצירת החשיפות לסיכונים אשראי נעשית באגף העסקי בעיקר על ידי מערך האשראי העסקי ובאגף קמעונאות ונכסי לקוחות, בעיקר באמצעות מערך הסניפים ומערך המשכנתאות.

סמכויות למתן אשראי – תהליך קבלת ההחלטות בנוגע להעמדת האשראי מתבסס על מדרג סמכויות לבעלי תפקידים ברמות השונות עד לדרג של ועדת האשראי של הדירקטוריון, בהתאם לתיאבון וסיבולת הסיכון שקבע הדירקטוריון.

ככלל, בתהליך העמדת האשראי שומר הבנק על עקרון "ארבע העיניים", וזאת במטרה למזער את הסיכון של הסתמכות על שיקול דעת של אדם יחיד.

במסגרת סמכויות האשראי נקבעו מגבלות על היקף האשראי ללא בטוחות אותו רשאי לאשר כל בעל סמכות.

בקרה על אשראי – הבנק מפעיל כלי בקרה ממוכנים רבים ומגוונים, הן בסניפים והן במטה, במטרה לאתר מוקדם ככל האפשר שינויים בהתנהגות הלקוח, היווצרותם של פערי ביטחונות, חריגה ממסגרות האשראי המאושרות וחריגה מסמכות. הבנק משלב בכלי הבקרה מידע מגורמים חיצוניים במטרה לאתר פעילויות ואירועים העשויים להשפיע על יכולתו של הלקוח להחזיר את חובו.

כלי הבקרה כוללים בין היתר הגדרות מפורטות של מרכיבי ניהול הסיכונים וניטורם, קביעת תיאבון סיכון וסיבולת סיכון למרכיבי הפעילות השונים, הטמעת מערכות מיכוניות הן ברמת הסניף והן ברמת המטה, פעילות הדרכה ייעודית ומתכונת דיווח ובקרה בכל הרמות בבנק. לצורך איתור מוקדם של בעייתיות אצל לקוחות הבנק, מופעלות בבנק מערכות ממוכנות המאתרות פוטנציאל לבעייתיות אצל לקוחות שאינם מסווגים כחובות בעייתיים (ראה פירוט בסעיף טיפול באשראי בעייתי וגביית חובות בהמשך).

כמו כן, מתבצע ביחידת בקרת אשראי באגף בקרות וניהול סיכונים תהליך של בדיקת לווים, המתבסס על הוראות ניהול בנקאי תקין.

מושקעים אמצעים ומאמצים רבים בעדכון ופיתוח כלי בקרה ממוכנים ובשיפור מערכות המידע בתחום האשראי, על מנת להתאימם לסביבה העסקית המשתנה ולהוראות הרגולטוריות.

במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני אשר מובא לדיון בהנהלת הבנק, בוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים ובמליאת הדירקטוריון, הבנק בוחן את הערכת סיכון איכות תיק האשראי. כמו כן, נבחנים ומדווחים בתחומי האשראי נושאים כגון: התפתחות התיק, העמידה במרכיבי תיאבון הסיכון וסיבולת הסיכון, בחינת איכות הניהול, הוצאות להפסדי אשראי ונתוני חובות בעייתיים.

ניהול סיכון אשראי עסקי

אגף עסקים אחראי על הניהול השוטף של האשראי (למעט אשראי בסמכות אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ), טיפול בחובות בעייתיים ונקיטת הליכים לגביית החובות ותביעות נגד הבנק הקשורות בהם באמצעות מחלקת אשראים מיוחדים, וכן דיווחים תקופתיים לרשויות (בנק ישראל ומשרד האוצר) ובמסגרת הדוחות הכספיים.

פעילות האגף מרוכזת בארבע יחידות מרכזיות, כמפורט להלן:

- **מערך אשראי עסקי** – אחראי לטיפול בכלל בקשות האשראי באחריות האגף, ובכלל זה בקשות בתחום הנדל"ן ושל לקוחות המטופלים במסגרת טע"מ (טיפול עסקי מיוחד, עבור לקוחות בקשיים מעל 5 מיליון ש"ח).

- **מערך אשראים מיוחדים** – אחראי לטיפול ומעקב אחרי תיקי הגבייה העסקיים והקמעונאיים.
- **ענף מידע ודיווח אשראי** – אחראי על ניטור אחר מגבלות דירקטוריון ורגולטוריות ועל דיווחים למגוון בעלי עניין, ובכלל זה לבנק ישראל, לדירקטוריון ולהנהלת הבנק.
- **ענף תכנון ובקרה ניהולית** – אחראי, בין היתר, על בקורות סיכונים, ריכוז נהלים והדרכה.

מדיניות אשראי עסקי ומסחרי – מדיניות האשראי מאגדת בתוכה את העקרונות והכללים לניהול סיכון האשראי של הבנק על כל היבטיו, כפי שנקבעה ע"י הדירקטוריון ומפרטת את הקווים המנחים של הדירקטוריון לדרגי הניהול השונים ולאנשי האשראי במטה ובסניפים באשר לדרך ניהול האשראי שמעניק הבנק ללווים בענפים השונים. מסמך המדיניות מתייחס לעקרונות וכללים לדירוג החייב, להעמדת אשראי, ניהולו והבקרה עליו, על מנת לשפר את איכות התיק ולהקטין את הסיכון הגלום בניהולו. כמו כן, מגדירה המדיניות את תהליכי הדיווח, הניטור והבקרה אחר התפתחות הסיכון בתיק במסגרת מדדי סיכון מוגדרים, הנבחנים באופן שוטף ומוצגים להנהלה ולדירקטוריון.

המדיניות והקווים המנחים מבוססים בין היתר על תיאבון וסיבולת הסיכון הכוללים של הבנק ועל תיאבון וסיבולת הסיכון ברמת הענף (לרבות התייחסות לחשיפה לבנקים ולאג"ח קונצרני) וברמת הלקוח הבודד ומגדירים את התנאים הנדרשים על מנת שניתן יהיה לפעול בתחום התיאבון ובתחום סיבולת הסיכון.

במסגרת תהליכי ניהול הסיכונים, ניתנת חוות דעת בלתי תלויה של פונקציית ניהול הסיכונים על חשיפות אשראי מהותיות. המדיניות מעודכנת בתדירות שנתית לפחות, בהתאם לשינויים ולאירועים בסביבה העסקית בה פועל הבנק ולאסטרטגיה העסקית של הבנק.

לשם הבטחת עדכניות המדיניות, אגף עסקים בוחן בתדירות רבעונית אינדיקטורים שונים (חיצוניים ופנימיים). בהתקיים אחד או יותר מהאינדיקטורים, ידווח אגף עסקים לאגף בקורות וניהול סיכונים ובמידת הצורך יעודכנו פרקים מסוימים במדיניות בהתאם לתנאים העסקיים, שינויי רגולציה וכו', ויובאו לדין ואישור בדירקטוריון.

מדיניות ההשקעה באג"ח עם סיכון מנפיק – מדיניות זו הינה חלק ממדיניות הבנק לגבי השקעות הנוסטרו, ומטרתה לייצר תשואה עודפת על השקעה אלטרנטיבית בנכסי סיכון. הבנק רואה בחלק מהשקעת הנוסטרו באג"ח קונצרני כתחליף למתן אשראי. מסגרת ההשקעה והכללים לביצועה נדונים ומאושרים בדירקטוריון, וכוללים את היקף החשיפה, סוגי האג"ח המותרים להשקעה, דירוגם, חשיפה מרבית למנפיק בודד, מגבלות פיזור ומרווח מינימלי לפי דירוג.

תהליך קבלת ההחלטות לגבי השקעות בתחום זה מבוצע באגף ניהול פיננסי ובהתאם למדרג הסמכויות. המגבלות לגבי ההשקעה באג"ח הקונצרני מבוקרות באופן שוטף ומדיניות הבנק בתחום זה מותאמת להתפתחות השווקים.

ניהול סיכון אשראי קמעונאי

אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ אחראי על השגת יעדי הבנק בתחום הקמעונאי ועל ניהול מערך סניפי הבנק בפעילות מול לקוחות פרטיים (משקי בית ובנקאות פרטית) ומסחריים. כמו כן, האגף אחראי על ריכוז תהליכי התכנון האסטרטגי, השיווק, תשתית המידע והבנקאות הדיגיטלית.

בסוף 2018 נבחן המבנה הארגוני של האגף, ונכון להיום האגף כולל את היחידות המרכזיות הבאות:

- מערך סניפים ומכירות – אחראי על הפעילות השוטפת לרבות פעילות המכירה ועל עמידה ביעדי תכנית העבודה בסניפים.
- מערך אשראי קמעונאי ומשכנתאות – אחראי על ריכוז כלל פעילות האשראי הקמעונאי (אשראי צרכני, אשראי מסחרי ומשכנתאות).
- מערך נכסי לקוחות וייעוץ – אחראי על פעילות הייעוץ, המחקר והפיקדונות.
- ענף בנקאות ישירה – מרכז את כל מרכיבי הבנקאות הישירה: מכירות, שירות ותפעול.
- ענף תפעול ותיאום בין אגפי האשראי על תהליכי תפעול, ניטור, בקורות ודיווח אודות התפתחות עיתית של מדדי הסיכון.
- יחידת שיווק ודיגיטל

מדיניות אשראי קמעונאי – מדיניות האשראי הקמעונאי מתייחסת לעקרונות ולכללים לניהול סיכון האשראי הקמעונאי, ובכלל זה ניהול סיכון האשראי הצרכני, לרבות אשראי ללקוחות מוצר, והאשראי למשכנתאות.

המדיניות והקווים המנחים לניהול סיכון האשראי הקמעונאי מבוססים, בין היתר, על תיאבון הסיכון של הבנק ומגדירים את התנאים הנדרשים, על מנת לפעול בהתאם לתיאבון ובתחום סיבולת הסיכון.

המדיניות משקפת את אסטרטגיית הבנק לצמיחה קמעונאית תוך הרחבה משמעותית של האשראי הקמעונאי בתמהיל האשראי של הבנק, בין היתר באמצעות הפעלת המרכז לבנקאות ישירה ללקוחות שעיקר פעילותם איננו בבנק ("לקוחות מוצר") והרחבת תיק האשראי לעסקים קטנים, וקושרת בין סיכון האשראי למרווח תוך קביעת מנגנון חישוב מרווח הסיכון הנדרש בכל עסקה. במסגרת המדיניות מפורטים קווי הדיווח והבקרה ומעגלי הבקרה השונים. כמו כן, מתוארים כלי הבקרה והניטור ואופן השימוש בהם. האמצעים המיכוניים ותהליכי האשראי הקמעונאיים מאפשרים בקרה ואיתור אפקטיביים של חריגות ממדיניות האשראי ומאפשרים זיהוי המקור יוצר החריגה וטיפול בה.

לשם הבטחת עדכניות המדיניות, אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ בוחן בתדירות רבעונית אינדיקטורים שונים (חיצוניים ופנימיים). בהתקיים אחד או יותר מהאינדיקטורים, ידווח אגף קמעונאות לאגף בקרות וניהול סיכונים ובמידת הצורך יעודכנו פרקים מסוימים במדיניות בהתאם לתנאים העסקיים, שינויי רגולציה וכו', ויבאו לדיון ואישור בדירקטוריון.

בנוסף הבנק רוכש הלוואות מחברת מימון ישיר (לפירוט ראה באור 7.ג.23 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018). לפירוט ההלוואות שנרכשו ראה באור 1.ב.27 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

חוק נתוני אשראי - ב-12 באפריל 2016 פורסם חוק נתוני אשראי, המחליף את חוק שירות נתוני אשראי התשס"ב-2002. בחוק נקבע הסדר כולל לשיתוף בנתוני אשראי ובו הוראות לעניין איסוף נתוני אשראי ממקורות המידע הקבועים בחוק, שמירתם במאגר מידע מרכזי אשר יופעל בידי בנק ישראל ומסירת נתוני אשראי ממנו ללשכות אשראי לשם עיבודם והעברתם, בין השאר לנתוני אשראי, תוך שמירה על פרטיות הלקוחות. כחלק מההיערכות לחוק, ב-21 ביוני 2016 פרסם בנק ישראל הוראת שעה בנושא שמירת מידע לצורך מסירתו למאגר. בהתאם להוראה, יוקם ויפעל מאגר מרכזי לשיתוף נתוני אשראי בישראל אשר ינהל בידי בנק ישראל, הוראת שעה זו מפרטת את אבני הדרך ליישומה ובכלל זה מינוי איש קשר מטעם הבנק אשר יהיה אחראי לקשר עם בנק ישראל בנוגע ליישום ההוראה, הגדרת תכנית פעולה ליישום שמירת הנתונים המועברים לבנק ישראל, קביעת תדירות דיווח לבנק ישראל על אופן העמידה בלוחות הזמנים ליישום ההוראה והכללת הנושא במסגרת תכנית העבודה של הביקורת הפנימית לשנת 2017. ביום 26.12.17 פורסמו תקנות נתוני אשראי המשלימות את ההוראות הקבועות בחוק בנושא זה.

הבנק נערך ליישום הוראת החוק אשר תיכנס לתוקפה ב-12 באפריל 2019.

הלוואות לדיור

בבחינת הסיכונים בתהליך אישור הלוואה לדיור, מדיניות הבנק קובעת קריטריונים ברורים לבחינת איכות הלקוח וסיכון העסקה המאפיינים את תחום המשכנתאות, תוך התייחסות להוראות רגולטוריות, מגבלות הסיכון ותנאי השוק המשתנים מעת לעת. הבנק נוהג להעמיד אשראי לדיור רק במקרים בהם המידע על הלווים ועל הביטחון במועד מתן הלוואה שלם, מעודכן, מאומת ומתאים למדיניות ואינו נוהג להעמיד אשראי במשכנתאות המובטחות בשעבוד משני, כאשר זכות הביטחון של הבנק אינה מובטחת. תקופת הלוואה הנה עד ל-30 שנה.

להלן פרמטרים מרכזיים הנלקחים בחשבון בעת דיון בבקשת האשראי:

- בחינת יכולת החזר להכנסה הפנויה של הלווים, עושרם הפיננסי ושיעור המימון ביחס לשווי הנכס, בהתייחס למגבלות הרגולטוריות והפנימיות.
- קיום שעבודים על הנכס ומצבו המשפטי.
- האם מדובר במימון דירות להשקעה.
- מיקום הנכס וסחירותו.
- בחינת יחס תשואה לנכסי הסיכון בהתאמה ליעדים שקבע הבנק.

בכל בקשת אשראי מתבצעות בדיקות תקינות אוטומטיות ממאגרי מידע שונים, המוצגות לקצין האשראי כפרמטר מקדמי לבחינת העסקה ואישורה.

הלוואות לדיור עם מאפייני סיכון משמעותיים נבחנות על פי קריטריונים ספציפיים. לדוגמה - בהלוואות המועמדות במסלול ריבית משתנה, נבחנת יכולת החזר של הלקוח בסימולציה של עליית ריבית בשיעור העולה על הריבית המוצעת ללקוח בכל המסלולים בהם קיים ריבית משתנה.

בחינת סיכונים התיק נעשית על ידי בחינת מגזרים וחתכים שונים (לדוגמה, קבוצות רכישה, דירות להשקעה), בחינת איכות הלווים וכן בחינת הסיכונים בסדרת תרחישי קיצון. מערך המשכנתאות עוקב באופן שוטף ורציף אחר התפתחות האשראי לדיור, כמו גם אחר התפתחות השינויים בהחזרי תשלומי המשכנתא, הן ברמת הסניף והן ברמת כלל התיק ובוחן את המשמעויות השונות הנגזרות מכך.

כאמור, הבנק עורך, תקופתית, תרחישי קיצון ייעודיים לבחינת התפתחות הסיכון בתיק המשכנתאות. הוגדר כי לווים החשופים לתרחיש הינם לווים אשר עונים על 3 תנאים מצטברים לגבי שיעור המימון, היקף ההכנסה החודשית ויחס החזר החודשי מההכנסה. ההנחה הינה כי ככל שההכנסה של הלווה גבוהה יותר כך הלווה יכול לעמוד בהחזרי הלוואה בשיעור גדול לעומת ההכנסה כפונקציה של שיעור המימון מתוך שווי הנכס (LTV).

הפעלת תרחישי הקיצון מעלה כי החשיפה לתרחישי קיצון אינה משמעותית, ואינה חושפת את תיק המשכנתאות לסיכונים משמעותיים.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

גילוי על פי נדבך 3

טבלה 8: איכות האשראי של חשיפות אשראי

יתרות ליום 31 בדצמבר 2018				
במיליוני ש"ח				
א	ב	ג	ד	
יתרות ברוטו ⁽¹⁾				
פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות נטו	
377	35,061	(18)	35,420	1 חובות, למעט אג"ח ⁽²⁾
45	4,695	(45)	4,695	2 אג"ח ⁽³⁾
32	10,578	(19)	10,591	3 חשיפות חוץ מאזניות ⁽⁴⁾
454	50,334	(82)	50,706	4 סה"כ
יתרות ליום 31 בדצמבר 2017				
במיליוני ש"ח				
א	ב	ג	ד	
יתרות ברוטו ⁽¹⁾				
פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות נטו	
343	34,431	(31)	34,743	1 חובות, למעט אג"ח ⁽²⁾
37	5,884	(37)	5,884	2 אג"ח ⁽³⁾
44	12,134	(28)	12,150	3 חשיפות חוץ מאזניות ⁽⁴⁾
424	52,449	(96)	52,777	4 סה"כ

1. חשיפה במונחי יתרת חוב רשומה, כלומר לאחר מחיקות חשבונאיות ולפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי.
2. לרבות אשראי לציבור, פיקדונות בבנקים ובממשלה ונכסים אחרים.
3. ללא מניות בתיק למסחר וללא השקעות ברכיבי הון פיקוחיים של תאגידים פיננסיים אשר כלולות בסעיף נכסים אחרים. כמו כן, ללא פריטים שאינם כספיים דוגמת פעילות בשוק המעוף, הכלולים בחשיפות חוץ מאזניות.
4. לרבות סיכון האשראי בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים מוצג במונחי שווה ערך אשראי (לאחר השפעת הסכמי קיזוז (Netting) ולאחר הכפלה במקדם התוספת (Add-on)) ופעילות לקוחות בשוק המעוף שאינה עונה על הגדרת נגזר.

שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2)

למידע בדבר יתרה ותנועה בחובות הפגומים בבנק ראה פרק סקירת הסיכונים, תחת פרק סיכון איכות תיק האשראי בדוח הדירקטוריון והנהלה.

לפרטים נוספים, ראה באור 27 – מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי.

אשראי בעייתי וגביית חובות

לצורך איתור מוקדם ככל האפשר של לווים בהם עלו רמת הסיכון והחשיפה, מופעלים בבנק התהליכים הבאים, אשר מטרתם הינה בחינה וטיפול באוכלוסיית לקוחות נרחבת ככל האפשר בתדירות גבוהה, וביצוע מעקב וטיפול נאותים בלקוחות אלה. התהליכים ממוכנים במערכת המידע בבנק:

- תהליך לאיתור פוטנציאל לבעייתיות אצל לווים עד סכום מסוים על פי פרמטרים שונים. הלקוחות המאותרים על ידי המערכת נבדקים באופן יסודי ומועלים לדיון בפורום פנימי, הן בצעדים הנדרשים לטיפול בלקוחות ובוחן את הצורך בהמשך מעקב, סיווגם כחוב בעייתי, או הצורך בביצוע הפרשה להפסדי אשראי בגינם.
- תהליך להצפת לווים מסכום מסוים עם פוטנציאל להכללתם ברשימת לווים במעקב. הלקוחות אשר חובם יוגדר כחוב ברשימת מעקב בעקבות הסקירה ובהתאם לכללי הסיווג שנקבעו, בתוספת לקוחות שהוכנסו לרשימה זו במסגרת דיווחים שוטפים של ועדות אשראי, נדונים בתדירות רבעונית בוועדה מיוחדת בראשות המנכ"לית שהוקמה לצורך נושא זה. הוועדה דנה בלוויים הנכללים ברשימת לקוחות במעקב הן מההיבט התפעולי בקרתי והן מהיבט האשראי. הדיון בלוויים אלה כולל גם דיון במבנה האשראי הקיים, החלטות לגבי סטטוס החוב וסיווגו, בקשות אשראי של לקוחות אלה והארכת מסגרות קיימות.
- תהליך לביצוע מחיקה חשבונאית של חובות על פי מספר ימי הפיגור. התהליך מבוצע בתדירות חודשית ובסופו מופק דוח המציף את כל הלוויים בגינם בוצעו סיווגים ו/או מחיקות חשבונאיות לטיפול הסניפים.
- תהליך לאיתור פוטנציאל לארגון מחדש בהלוואות המועמדות ללוויים בבנק. בהמשך תהליך ההצפה מתקיימת בחינה פרטנית באם הלוואות אלה עומדות בקריטריונים לסיווגן כחובות בארגון מחדש.

יחידת טע"מ (טיפול עסקי מיוחד) הינה היחידה המרכזת ומטפלת באופן שוטף בכל הלקוחות הפוטנציאליים והמוגדרים במעקב במטרה להביא לצמצום חובם וההפרשות העתידיות בגינם או אף להחזירם לפעילות תקינה.

לקוחות במעקב שבסמכות הדירקטוריון נדונים בוועדת האשראי הדירקטוריונית.

בנוסף, אחת לרבעון מובאים לדיון לקוחות בעייתיים מעל סכום מסוים בוועדת הביקורת של הדירקטוריון.

מערך אשראים מיוחדים שבאגף עסקים מרכז את הטיפול בלוויים עסקיים שהסיכוי שיחזרו לפעילות עסקית רגילה נמוך. מטרת הטיפול, בראש ובראשונה, היא שיפור יכולת החייב לשרת את חובו, ובהעדר יכולת כזו פועל המערך לגביית החוב, תוך ניסיון להגיע להסדר עם החייב או הפעלת הליכי גבייה משפטיים לגביית החוב ומזעור הנזק לבנק.

הלוויים מועברים למערך אשראים מיוחדים בהתקיימם של קריטריונים אובייקטיביים (פתיחת הליכי פירוק, הפסקת פעילות, הלווה הוגבל וכיוצא"ב) המחייבים העברת הלווה למערך אשראים מיוחדים ו/או בהתאם לשיקול דעתו של ראש האגף העסקי או ועדת האשראי של ההנהלה.

הוצאות להפסדי אשראי וזיהוי אשראי בעייתי

הבנק מיישם, החל מיום 1 בינואר 2011, את תקני החשבונאות האמריקאים בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי (ASC 310) והוראות רגולטוריות של מוסדות הפיקוח על הבנקים ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב, כפי שאומצו בהוראות הדיווח לציבור. בנוסף, החל מאותו מועד, מיישם הבנק את הנחיות הפיקוח על בנקים בנושא טיפול בחובות בעייתיים. כמו כן, החל מיום 1 בינואר 2013 מיישם הבנק את הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא עדכון הגילוי על איכות האשראי של חובות ועל הפרשה להפסדי אשראי. בנוסף, בהתאם לחוזר הפיקוח על הבנקים מיום 19 בינואר 2015, מיישם הבנק את הנחיות הפיקוח על הבנקים בנוגע לחישוב ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי שאינו לדיור ובפרט בנוגע לאשראי לאנשים פרטיים.

התנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי מפורטת בטבלה 12 – תנועה ביתרות הפרשה להפסדי אשראי.

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". לפירוט נוסף ראה באור 27 בדוח הכספי ל-31 בדצמבר 2018.

הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כפגומים. בהתאם לנהלים, הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות, פגום.

נאותות הסיווג וההפרשה להפסדי אשראי

לצורך קביעת הסיווג וההפרשה, אוכלוסיית הלווים בבנק מתחלקת למספר סוגי לוויים כאשר האחריות לניהול הלווים, תחזוקת תיק האשראי ואיסוף המידע לצורך איתור של חוב בעייתי וסיווגו הינו באחריות אגף עסקים ואגף קמעונאות. האחריות לקביעת סיווג האשראי וקביעת ההפרשות להפסדי אשראי הינה של אגף כספים. במסגרת זו האגף בוחן ובודק את שלמותם ותקינותם של הקריטריונים שנקבעו להצפת לקוחות, את תקינותו של ביצוע התהליך להצפת הלקוחות באוכלוסיות שונות, את נאותות הסיווג של הלקוחות אשר הוצפו ולקוחות אשר סווגו בעבר וההתפתחות בגינם, את הצורך בביצוע הפרשה להפסדי אשראי ובחינת נאותות ההפרשה וכן, את נאותות ההפרשה הקבוצתית, לרבות נאותות ההפרשה בכללותה.

חוב בפיגור – חוב בו קרן או ריבית לא שולמו במועדם בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים. חשבון עו"ש/חח"ד ידווחו כחוב בפיגור כאשר החשבון נותר ברציפות ביתרת חובה (בהיעדר מסגרת מאושרת), או בחריגה ממסגרת האשראי המאושרת, למשך 30 ימים או יותר או אם בתוך מסגרת האשראי נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים הנמוכים מיתרת החובה וממסגרת במשך תקופה של 180 ימים. הלוואות ידווחו כחוב בפיגור כאשר הקרן או הריבית לא שולמו לאחר 30 יום מהמועד שנקבע לתשלום, בהתאם לתנאי הפירעון החוזיים של החוב.

חוב פגום – אשראי, הנבחן על בסיס פרטני, שהתאגיד הבנקאי צופה כי לא יוכל לגבות את כל הסכומים בגינו, לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. יש להחיל את הסיווג הנ"ל, גם על אשראי, הנבחן על בסיס פרטני, ומצוי בפיגור מעל 90 יום למעט אם הוא מובטח ונמצא בהליכי גבייה, ועל חובות בעייתיים שאורגנו מחדש שבמסגרת הארגון מחדש העניק הבנק לחייב ויתור (Concession) אשר בתנאים אחרים הוא לא היה שוקל להעניק.

חוב בארגון מחדש – חוב בעייתי בארגון מחדש - חוב אשר בגינו מתקיימים שני התנאים הבאים גם יחד: (א) החייב נמצא בקשיים כלכליים ו-(ב) הבנק העניק לחייב ויתור אשר בתנאים אחרים לא היה שוקל להעניק כגון: שינויים בתנאי האשראי (שינויים אפשריים בתנאי האשראי הינם: הארכת תקופת ההלוואה, הגדלה של מספר התשלומים, הקפאת תשלומים (גרייס מלא) לתקופה מהותית, עיכוב בתשלום לתקופה העולה על 90 יום וכדומה), הקלה בשיעור הריבית, ויתור על חלק מהחוב וכדומה.

כל חוב שאורגן מחדש יסווג כ"חוב פגום", מאחר וצפוי כי התאגיד הבנקאי לא יוכל לגבות את כל הסכומים לפי התנאים החוזיים של הסכם האשראי המקורי (אפילו אם צפוי שיגבה אותם על פי החוזה החדש).

ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני – ראה פרק מדיניות חשבונאית קריטית בדוח הדירקטוריון והנהלה בנושא הפרשה להפסדי אשראי והפרשה לירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני של אגרות חוב זמינות למכירה, בהתאמה.

סיכון ריכוזיות תיק האשראי

סיכון ריכוזיות הינו אחד מסוגי הסיכון העומדים בפני תאגיד בנקאי בפעילותו העסקית. בניגוד לרכיבי הסיכון האחרים המוגדרים בדרך כלל ברמת עסקה בודדת, או ברמת צד נגדי יחיד, החשיפה לסיכון הריכוזיות נובעת מהרכב תיק נכסי הסיכון של הבנק או מהרכב החשיפות שלו.

ניתן לחלק את סיכון התיק לשני רכיבים: סיכון שיטתי (systematic risk factor) וסיכון ספציפי אקראי (idiosyncratic risk factor).

הסיכון השיטתי מייצג השפעת אירועים מקרו-כלכליים ופיננסיים על איכות תיק הנכסים של תאגיד בנקאי ובפרט על איכות תיק האשראי שלו. ייתכן כי רגישות הלווים לאירועים מקרו-כלכליים תהיה שונה, אך ההנחה הבסיסית הינה שאין לווה בעל חסינות מוחלטת בפני אירוע מהסוג הזה. כתוצאה מכך, הסיכון השיטתי הינו בהגדרה בלתי נמנע ולא ניתן להפחתה על ידי ניהול או גידור יעיל.

לעומתו, הסיכון הספציפי מוגדר ברמת לווה ספציפי ותלוי ברמת הניהול ובביצועים העסקיים של הפירמה. כתוצאה מכך, ככל שמשקלה היחסי של החשיפה ללווה בודד פוחתת, כך פוחת הרכיב הספציפי בסיכון התיק.

ככל שתיק האשראי מפוזר יותר, חשיפת הבנק לסיכון הספציפי הולכת ופוחתת, מאידך חשיפתו לסיכון השיטתי נשארת ללא שינוי.

ריכוזיות לוויים - ככלל, מדיניות האשראי של הבנק הינה להגדיל את הפיזור בתיק האשראי בין הלווים השונים. על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 313 סך האשראי ללווה בודד. לקבוצת לוויים בנקאית ולקבוצת לוויים חברת כרטיסי אשראי לא יעלה על 15% מהון הבנק, סך האשראי לקבוצת לוויים לא יעלה על 25% מהון הבנק והחשיפה של סך כל החבויות נטו (לאחר ניכוי הסכומים המפורטים בסעיף 5 להוראה) של "הלווים", "קבוצת הלווים", "קבוצת הלווים הבנקאיות" ו"קבוצת לוויים חברת כרטיסי אשראי", שחבות כל אחד מהם נטו, עולה על שיעור של 10% מהון הבנק, לא יעלה על שיעור של 120% מהון הבנק. הבנק בודק באופן שוטף את העמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון שקבע הדירקטוריון לחשיפות ללווה בודד וקבוצת לוויים לרבות עמידה במגבלות הריכוזיות שנקבעו, באמצעות מדדים ותרמישים שונים. מגבלות אלה נמוכות כאמור מהמגבלות שנקבעו בנוהל בנקאי תקין 313. הבנק עוקב באופן שוטף אחר מצבם העסקי של הלווים ובמיוחד הלווים הגדולים.

ליום 31 בדצמבר 2018 לא קיימות יתרות אשראי לציבור וסיכון אשראי חוץ מאזני לקבוצות לווים, לקבוצות לווים בנקאיות ולקבוצות לווים של כרטיסי אשראי בבנק אשר חבותן נטו, על בסיס מאוחד, לאחר הפחתת הניכויים המותרים לפי סעיף 5 להוראת ניהול בנקאי תקין 313, עולה על 15% מהון רובד 1 לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 202.

בתאריך ה-9 ליוני 2015 פרסם בנק ישראל עדכון להוראה אשר מצמצם את בסיס ההון המשמש לחישוב מגבלות החשיפה ללווים כך שבסיס ההון יכיל רק את הון רובד 1 של הבנק (אשר נכון לאותו היום כלל גם את רובד 2). ההפחתה של רובד 2 מבסיס ההון מבוצעת בשיעורים שווים על פני 12 רבעונים שהסתיימה ברבעון רביעי 2018. בנוסף, לאורך אותה תקופה הוקטנה מגבלת החבות של קבוצת לווים בנקאית מ-25% ל-15%. דירקטוריון הבנק קבע תיאבון וסיבולת סיכון הכוללים שמירת מרווח מסוים ממגבלות בנק ישראל אלה.

ריכוזיות ענפית - ככלל, מדיניות האשראי של הבנק הינה להגדיל את הפיזור בתיק האשראי בין ענפי המשק השונים. בדירקטוריון הבנק נערכים, לפחות אחת לשנה במסגרת הדיון על מדיניות האשראי, דיונים בנושא אשראי לענפים מסוימים, בפרט אלו הרגישים לתנודות ואלו בהם הסיכון הענפי גבוה ביחס לענפי משק אחרים, ונקבעת מדיניות בהתבסס על ההתפתחויות החזויות בענפים אלה.

אשראי לענפים בהם ממוקד הבנק את פעילותו, כמו ליווי בניה למגורים, פיננסים ויהלומים מטופל על ידי יחידות מקצועיות המתמחות בענפים אלה. לענפים אלה נקבעו נהלי עבודה ספציפיים ובקורות מיוחדות, בנוסף לנהלים והבקורות הרגילים, המיועדים להתמודד עם סיכונים האשראי המיוחדים להם.

הבנק עומד בהוראות בנק ישראל לעניין מגבלות אשראי לענף ספציפי, ומנהל בצורה אקטיבית את ריכוזיות החשיפה לענפים, תוך התאמת היקף האשראי בכל ענף למפת הסיכונים המשתנה.

ריכוזיות גיאוגרפית - עיקר פעילות האשראי של הבנק הינה ללקוחות בישראל. לבנק אין סניפים מחוץ לישראל. חשיפת הבנק למדינות זרות נובעת בעיקרה מפעילות הבנק מול בנקים זרים, מחשיפה ללקוחות תושבי חוץ ובהשקעה באגרות חוב של מנפיקים זרים. לפירוט החשיפות העיקריות למדינות זרות ראה טבלה 11 בהמשך.

ריכוזיות ביטחונות - במסגרת מדיניות האשראי נקבעו עקרונות וכללים באשר לסוגי הביטחונות והיקפם. דרישת הביטחונות ושיעורם נגזרים מרמת הסיכון שהבנק מוכן לקבל על עצמו בעת העמדת האשראי. דגש מיוחד ניתן לדירוג הלווים ולכושר ההחזר של הלקוחות כקריטריונים למתן האשראי בנוסף למשקל שניתן לביטחונות המקובלים.

הביטחונות מותאמים לסוגי האשראי שהם אמורים להבטיח תוך התייחסות לטווח הזמן, סוג ההצמדה, אופי האשראי ומטרתו. קביעת השווי לביטחון של סוגי ביטחונות שונים נגזרת מאופיים ונזילותם, איכותם ומהירות יכולת המימוש שלהם, לרבות שינויים בערכם כתוצאה ממצבי האטה או צמיחה בסביבה העסקית של הלווה. הבנק עוקב באופן שוטף אחר ריכוזיות הביטחונות העסקיים, וזאת במטרה לזהות סיכון אפשרי כתוצאה מהסתמכות על סוג ביטחון מסוים / נכס ספציפי כביטחון החושף את הבנק להפסד פוטנציאלי במימוש הנכס.

מדיניות האשראי של הבנק מבוססת על פיזור סיכונים האשראי וניהולם באופן מבוקר. הדבר מתבטא בחתירה לפיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים ובין מספר גדול של לווים.

טבלה 9: סיכון אשראי לפי ענפי משק – מאוחד

2018 ליום 31 בדצמבר							סיכון אשראי כולל ¹			
חובות ² וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ³										
הפסדי אשראי ⁴										
הוצאות (הכנסות) בגין										
יתרת הפרשה הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו ⁹	הפסדי אשראי	מזה: פגום	מזה: בעייתי ⁶	חובות ²	סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ⁵	בעייתי ⁶	סך הכל	
							במיליוני ש"ח			
-	-	-	-	-	145	162	-	163	163	חקלאות
1	-	-	-	-	106	155	-	291	291	כרייה וחציבה
58	(44)	31	162	202	1,902	3,183	213	3,180	3,393	תעשייה
40	(11)	8	48	88	1,836	4,425	90	4,384	4,474	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁷
10	(4)	3	18	23	1,021	1,376	27	1,596	1,623	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
6	-	1	7	7	241	317	7	495	502	אספקת חשמל ומים
15	(7)	9	20	30	2,087	2,882	46	2,951	2,997	מסחר
1	-	-	-	-	372	446	1	461	462	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
6	-	(2)	-	6	394	499	12	520	532	תחבורה ואחסנה
3	-	(1)	-	30	191	311	37	342	379	מידע ותקשורת
22	8	(14)	40	40	1,773	2,307	46	2,572	2,618	שירותים פיננסיים
1	-	-	1	2	203	338	2	343	345	שירותים עסקיים אחרים
1	-	-	2	8	272	369	8	372	380	שירותים ציבוריים וקהילתיים
164	(58)	35	298	436	10,543	16,770	489	17,670	18,159	סך הכל מסחרי
48	-	6	4	63	9,259	9,786	63	9,723	9,786	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
89	(55)	76	15	55	4,605	6,101	55	6,059	6,114	אנשים פרטיים - אחר
301	(113)	117	317	554	24,407	32,657	607	33,452	34,059	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	153	153	-	669	669	בנקים בישראל ⁸
-	-	-	-	-	-	-	-	3,962	3,962	ממשלת ישראל
301	(113)	117	317	554	24,560	32,810	607	38,083	38,690	סך הכל פעילות בישראל
-	-	-	-	-	1	3	18	215	233	פעילות לווים בחו"ל:
-	-	-	-	-	215	215	-	748	748	סך הכל ציבור
-	-	-	-	-	-	-	-	218	218	בנקים בחו"ל
-	-	-	-	-	216	218	18	1,181	1,199	ממשלות חו"ל
301	(113)	117	317	554	24,776	33,028	625	39,264	39,889	סך הכל פעילות בחו"ל
301	(113)	117	317	554	24,776	33,028	625	39,264	39,889	סך הכל

1. סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים, כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה, כולל: חובות - 24,776 מיליון ש"ח, אגרות חוב - 5,359 מיליון ש"ח, ניירות ערך שנשאלו - 568 מיליון ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 642 מיליון ש"ח, סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים - 8,544 מיליון ש"ח.
2. אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל) וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו.
3. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
4. כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזני (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
5. סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
6. סיכון אשראי מאזני וחוב מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
7. כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה. בגין סיכון אשראי מאזני בסך 86 מיליון ש"ח ובגין סיכון אשראי חוץ מאזני בסך 27 מיליון ש"ח.
8. לא כולל פיקדונות בבנק ישראל.
9. קיטון (גידול) במחיקות נטו (שינוי ביתרת מחיקות בנטרול גביות ומחילות במהלך התקופה).

סיכון אשראי לפי ענפי משק – מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2017

חובות ² וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ³							סיכון אשראי כולל ¹		
הפסדי אשראי ⁴							במיליוני ש"ח		
יתרת הפרשה הפסדי אשראי	מחיקות חשבוניות נטו ⁹	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה:				סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ⁵	סך הכל
			מזה: פגום ⁶	בעייתי ⁶	חובות ²	סך הכל			
-	-	-	-	-	143	195	-	196	196
1	-	-	-	-	128	177	-	268	268
72	(25)	(8)	207	293	2,028	3,418	304	3,297	3,601
43	1	1	60	91	1,827	5,645	94	5,619	5,713
11	(3)	4	16	23	1,126	1,455	27	1,679	1,706
5	-	2	8	8	226	292	8	497	505
12	(8)	11	6	66	2,158	3,121	108	3,186	3,294
1	-	-	-	-	404	499	3	513	516
7	-	-	-	2	654	710	8	730	738
5	-	1	-	40	193	310	40	328	368
28	10	(25)	-	40	2,039	2,751	50	3,035	3,085
1	(1)	1	2	2	239	388	2	395	397
1	-	-	22	29	281	446	28	428	456
187	(26)	(13)	321	594	11,446	19,407	672	20,171	20,843
42	-	4	6	52	9,051	9,535	52	9,483	9,535
68	(38)	65	8	30	4,426	5,913	30	5,895	5,925
297	(64)	56	335	676	24,923	34,855	754	35,549	36,303
-	-	-	-	-	215	215	-	596	596
-	-	-	-	-	-	-	-	4,971	4,971
297	(64)	56	335	676	25,138	35,070	754	41,116	41,870
-	-	-	-	-	2	4	4	179	183
-	-	-	-	-	307	307	-	672	672
-	-	-	-	-	-	-	-	1,100	1,100
-	-	-	-	-	309	311	4	1,951	1,955
297	(64)	56	335	676	25,447	35,381	758	43,067	43,825

פעילות לווים בישראל:

חקלאות	196
כרייה וחציבה	268
תעשייה	3,601
בינוי ונדל"ן - בינוי ⁷	5,713
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן	1,706
אספקת חשמל ומים	505
מסחר	3,294
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	516
תחבורה ואחסנה	738
מידע ותקשורת	368
שירותים פיננסיים	3,085
שירותים עסקיים אחרים	397
שירותים ציבוריים וקהילתיים	456
סך הכל מסחרי	20,843
אנשים פרטיים - הלוואות לדירור	9,535
אנשים פרטיים - אחר	5,925
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	36,303
בנקים בישראל⁸	596
ממשלת ישראל	4,971
סך הכל פעילות בישראל	41,870
פעילות לווים בחו"ל:	
סך הכל ציבור	183
בנקים בחו"ל	672
ממשלות חו"ל	1,100
סך הכל פעילות בחו"ל	1,955
סך הכל	43,825

1. סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים, כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה, כולל: חובות - 25,447 מיליון ש"ח, אגרות חוב - 6,822 מיליון ש"ח, ניירות ערך שנשאלו - 816 מיליון ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 325 מיליון ש"ח, סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים - 10,415 מיליון ש"ח.
2. אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל) וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו.
3. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
4. כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזני (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
5. סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
6. סיכון אשראי מאזני וחובות מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
7. כולל הלוואות לדירור, שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה. בגין סיכון אשראי מאזני בסך 82 מיליון ש"ח ובגין סיכון אשראי חוץ מאזני בסך 127 מיליון ש"ח.
8. לא כולל פיקדונות בבנק ישראל.
9. קיטון (גידול) במחיקות נטו (שינוי ביתרת מחיקות בנטרול גביות ומחילות במהלך התקופה).

טבלה 10: חשיפות אשראי לפי תקופה לפירעון

סה"כ חשיפת אשראי	ללא תקופות פירעון	מעל 5 שנים	משנה עד 5 שנים	עד שנה	
במיליוני ש"ח					
ליום 31 בדצמבר 2018					
11,731	261	1,516	3,294	6,660	מסחרי
13,106	-	8,784	3,307	1,015	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
5,766	840	396	2,072	2,458	אנשים פרטיים - אחר
817	-	106	163	548	נכסים בגין מכשירים נגזרים
31,420	1,101	10,802	8,836	10,681	סך הכל ציבור
14,565	-	2,666	1,946	9,953	בנקים וממשלות
45,985	1,101	13,468	10,782	20,634	סה"כ חשיפת אשראי מאזנית
6,621	-	3,223	2,588	810	מזה: אגרות חוב
10,947	-	2,275	1,117	7,555	סה"כ חשיפת אשראי חוץ מאזנית
ליום 31 בדצמבר 2017					
13,444	279	1,486	4,106	7,573	מסחרי
12,353	-	8,189	3,177	987	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
5,011	722	388	1,439	2,462	אנשים פרטיים - אחר
342	0	87	72	183	נכסים בגין מכשירים נגזרים
31,150	1,001	10,150	8,794	11,205	סך הכל ציבור
14,874	-	2,555	2,044	10,275	בנקים וממשלות
46,024	1,001	12,705	10,838	21,480	סה"כ חשיפת אשראי מאזנית
7,910	-	3,037	2,423	2,450	מזה: אגרות חוב
13,242	-	3,032	1,279	8,931	סה"כ חשיפת אשראי חוץ מאזנית

טבלה 11: חשיפה למדינות זרות - מאוחד

א.

מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות¹ ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאזן המאוחד או מעל 20% מהון⁶, לפי הנמוך

ליום 31 בדצמבר 2018									
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁴		חשיפה חוץ מאזנית ^{4,2}				חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁴			
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	פגומים ⁴	סיכון אשראי מאזני בעייתי ⁴	סך כל החשיפה המאזנית	לאחרים	לבנקים ³	לממשלות ³
במיליוני ש"ח									
513	177	-	178	1	2	690	168	304	218
4	1	-	1	-	-	5	5	-	-
595	462	-	237	5	5	1,057	587	470	-
1,108	639	-	415	6	7	1,747	755	774	218
4	1	-	1	-	-	5	5	-	-
30	136	-	32	4	4	166	166	-	-

המדינה

ארה"ב

איטליה^{8,7}

אחרות⁷

סך כל החשיפות למדינות זרות

מזה: סך החשיפות למדינות PIGS^{8,7}

סך החשיפות למדינות LDC

1. על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות וביטחונות נזילים.
2. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה.
3. ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
4. סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות לווה ושל קבוצת לווים.
5. היות ועל פי כללי ההוראה הסיכון מסווג על פי תושבות, נכללו בסכום זה חברות ישראליות אשר הערבים לחוב (במקרה זה הם גם הבעלים) הינם בעלי דרכון ממדינות אלה. לגבי מדינות LDC, הבנק אינו מסתמך רק על ערבות זו אלא בעיקר על ביטחונות אחרים כולל ביטחונות שאינם נזילים. הבנק אינו נותן באופן ישיר אשראי או מממן פרויקטים של מדינות LDC.
6. הון כהגדרתו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 202 בדבר "מדידה והלימות ההון - רכיבי ההון".
7. ליום 31 בדצמבר 2018 אין לבנק חשיפה למדינות: פורטוגל, יוון וספרד.
8. היות ועל פי כללי ההוראה הסיכון מסווג על פי תושבות, סכומים אלו נובעים מלווים אשר הערבים לחוב (במקרה זה הם גם הבעלים) הינם בעלי דרכון איטלקי או אירלנדי. הבנק אינו מסתמך רק על ערבות זו אלא בעיקר על ביטחונות אחרים כולל ביטחונות שאינם נזילים. הבנק אינו נותן באופן ישיר אשראי או מממן פרויקטים של מדינות PIGS.

א.

מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות¹ ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאזן המאוחד או מעל 20% מהון⁶, לפי הנמוך

ליום 31 בדצמבר 2017										
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁴		חשיפה חוץ מאזנית ^{4,2}				חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁴				
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	חובות פגומים ⁴	סיכון אשראי מאזני בעייתי ⁴	סך כל החשיפה המאזנית	לאחרים	לבנקים	לממשלות ³ במיליוני ש"ח	המדינה ארה"ב
512	223	-	232	3	3	735	169	299	267	בריטניה
100	411	-	68	-	-	511	44	139	328	אחרות ⁷
439	765	-	353	16	16	1,204	500	199	505	סך כל החשיפות למדינות זרות
1,051	1,399	-	653	19	19	2,450	713	637	1,100	מזה: סך החשיפות למדינות PIGS ^{8,7}
7	11	-	2	-	-	18	7	11	-	סך החשיפות למדינות LDC
74	79	-	128	4	4	153	153	-	-	

1. על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות וביטחונות נזילים.
2. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה.
3. ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
4. סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות לווה ושל קבוצת לווים.
5. היות ועל פי כללי ההוראה הסיכון מסווג על פי תושבות, נכללו בסכום זה חברות ישראליות אשר הערבים לחוב (במקרה זה הם גם הבעלים) הינם בעלי דרכון ממדינות אלה. לגבי מדינות LDC, הבנק אינו מסתמך רק על ערבות זו אלא בעיקר על ביטחונות אחרים כולל ביטחונות שאינם נזילים. הבנק אינו נותן באופן ישיר אשראי או מממן פרויקטים של מדינות LDC.
6. הון כהגדרתו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 202 בדבר "מדידה והלימות ההון - רכיבי ההון".
7. ליום 31 בדצמבר 2017 אין לבנק חשיפה למדינות: פורטוגל, יוון וספרד.
8. היות ועל פי כללי ההוראה הסיכון מסווג על פי תושבות, סכומים אלו נובעים מלווים אשר הערבים לחוב (במקרה זה הם גם הבעלים) הינם בעלי דרכון איטלקי או אירלנדי. הבנק אינו מסתמך רק על ערבות זו אלא בעיקר על ביטחונות אחרים כולל ביטחונות שאינם נזילים. הבנק אינו נותן באופן ישיר אשראי או מממן פרויקטים של מדינות PIGS.

טבלה 12: תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי
גילוי על פי נדבך 3

אשראי לציבור						
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל ציבור	פרטי אחר	לדיור	מסחרי במיליוני ש"ח	
ליום 31 בדצמבר 2018						
297	-	297	68	42	187	יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31.12.2017
117	-	117	76	6	35	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(2)	-	(2)	-	-	(2)	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
(172)	-	(172)	(92)	(1)	(79)	מחיקות חשבונאיות
59	-	59	37	1	21	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(113)	-	(113)	(55)	-	(58)	מחיקות חשבונאיות נטו
<u>301</u>	<u>-</u>	<u>301</u>	<u>89</u>	<u>48</u>	<u>164</u>	יתרת הפרשה להפסדי אשראי 31.12.2018
45	-	45	3	-	42	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
ליום 31 בדצמבר 2017						
305	-	305	41	38	226	יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31.12.2016
56	-	56	65	4	(13)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(5)	-	(5)	1	-	(6)	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
(113)	-	(113)	(65)	-	(48)	מחיקות חשבונאיות
49	-	49	27	-	22	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(64)	-	(64)	(38)	-	(26)	מחיקות חשבונאיות נטו
<u>297</u>	<u>-</u>	<u>297</u>	<u>68</u>	<u>42</u>	<u>187</u>	יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31.12.2017
47	-	47	3	-	44	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

לפרטים נוספים, ראה באור 27 – מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי, וכן סעיף תנועה בחובות פגומים – סיכון איכות תיק האשראי, בדוח הדירקטוריון.

שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)

גילוי על פי נדבך 3

כחלק מניהול סיכון האשראי מקבל הבנק מלקוחותיו בטוחות לצורך הבטחת האשראי. במסגרת באזל 3, בנדבך הראשון, הבנק מכיר בביטחונות על פי הגישה המקיפה, כהגדרתה בהוראה. בגישה זו, ערך הביטחון נטו מופחת בהתאם למקדמים לפי סוג הנכס, התאמת מטבע או תקופה לפירעון.

להלן פירוט סוגי הביטחונות הפיננסיים הכשירים בהם הבנק עושה שימוש לצורך חישוב הלימות ההון ואופן הערכתם לצרכי הפחתת סיכון:

ניירות ערך – ניירות ערך כשירים אשר שועבדו לטובת בעליהם או לטובת צד ג'. הערכת השווי לביטחון מבוססת על מחיר השוק של נייר הערך המשועבד ובהתאם למקדמי הפחתה משווי הביטחון המושפעים בין היתר ממספר ימי ההחזקה ואופי פעילות הלקוח. שיעור ההפחתה מיושם בבנק כך שבחלק מהמקרים השיעור הינו 50% בהתאם לחלופה בסעיף 151 א.ג' להוראת ניהול בנקאי תקין 203 ובחלק אחר מיושם מנגנון להפחתה בשיעורים ספציפיים לפי פעילות הלקוח, בהתאמה להסכמים, בכפוף לתנאים המצוינים בסעיף 151 א.ב' להוראה.

פיקדונות ותוכניות חיסכון – אמצעים נזילים שניתלו כבטוחה על דרך של כתב קיזוז או שעבוד, לפי הצורך, ולא ניתן למשכם כל עוד לא הפסיקו לשמש כבטוחה. שווי הבטוחה נקבע לפי השערך בגין משיכה טרם מועד הפירעון הנקוב שלה.

ערבויות צד שלישי – ערבויות שניתנו על ידי צד שלישי כנגד חשיפה של לקוח. עם מתן הערבות, הגורם הערב הופך להיות הצד הנגדי לחשיפה כך שמשקל הסיכון בגין החשיפה משתנה. ערבות מסוג זה מאפשרת את הפחתת נכסי הסיכון הנובעים מהחשיפה, בהתאם לסיכון הגורם הערב. לגבי ערבות שניתנה על ידי בנקים בחו"ל כנגד חשיפות הלקוח, השימוש מבוצע בכפוף לבדיקה משפטית פרטנית לגבי תקפות הערבות לפי הדין החל עליה (על פי רוב, דין מדינת התאגדות הבנק מנפיק הערבות).

ניכוי הביטחונות לצורך חישוב יחס ההון מבוצע לאחר שימוש במקדמי ביטחון שנקבעו בהוראה. מקדמים אלה מביאים בחשבון, בין היתר, את התקופה לפירעון של הביטחון, חוסר התאמה בין תנאי ההצמדה של הבטוחה ושל האשראי אותו היא מגבה ותנודתיות בשווי הבטוחה.

קיזוז – נכון ליום 31 בדצמבר 2018 היקף הקיזוזים (קיזוז בין נכסים להתחייבויות) אינו מהותי (בדומה ליום 31 בדצמבר 2017).

למידע אודות ניהול סיכון ריכוזיות ביטחונות ראה פרק סיכון אשראי – סיכון ריכוזיות תיק האשראי, לעיל

שיטות להפחתת סיכון אשראי – סקירה (CR3)

טבלה 13: שיטות להפחתת סיכון אשראי

ה	ד	ג	ב	2א	1א	א	
מובטחים			לא מובטחים				
מזה: על ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על ידי ביטחון					
מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית ⁽¹⁾	מזה: סכום מובטח ⁽²⁾	יתרה מאזנית ⁽¹⁾	מזה: סכום מובטח	סך הכל יתרה מאזנית ⁽¹⁾	סך הכל יתרה מאזנית ⁽¹⁾	
							במיליוני ש"ח
יתרות ליום 31 בדצמבר 2018							
28	56	1,642	3,105	1,670	3,161	32,259	1 חובות, למעט אג"ח
-	-	-	-	-	-	4,695	2 אג"ח
28	56	1,642	3,105	1,670	3,161	36,954	3 סה"כ
-	-	1	1	1	1	290	4 מזה: פגום או בפיגור של 90 יום או יותר

טבלה 13: שיטות להפחתת סיכון אשראי

ה	ד	ג	ב	2א	1א	א	
מובטחים				לא מובטחים			
מזה: על ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על ידי ביטחון		מזה: סך הכל יתרה מאזנית ⁽¹⁾		מזה: סך הכל יתרה מאזנית ⁽¹⁾	
מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית ⁽¹⁾	מזה: סכום מובטח ⁽²⁾	יתרה מאזנית ⁽¹⁾	מזה: סכום מובטח	מזה: סך הכל יתרה מאזנית ⁽¹⁾	מזה: סך הכל יתרה מאזנית ⁽¹⁾	מזה: סך הכל יתרה מאזנית ⁽¹⁾
במיליוני ש"ח							
יתרות ליום 31 בדצמבר 2017							
27	58	1,731	3,135	1,758	3,193	31,550	1 חובות, למעט אג"ח
-	-	-	-	-	-	5,884	2 אג"ח
27	58	1,731	3,135	1,758	3,193	37,434	3 סה"כ
-	-	1	1	1	1	295	4 מזה: פגומים או בפיגור של 90 יום או יותר

1. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי.
2. לאחר הכפלה במקדמי ביטחון (haircuts), כולל התאמות חיוביות שנוספו לחשיפה.

סיכון אשראי בגישה הסטנדרטית

השימוש בדירוגי אשראי חיצוניים בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (CRD)

גילוי על פי נדבך 3

הקצאת ההון בנדבך הראשון בגין סיכון האשראי בתיק מחושבת בהתאם לגישה הסטנדרטית. סיכון ריכוזיות האשראי והביטחונות, כמו גם סיכון איכות האשראי מוערכים במסגרת הנדבך השני. לצרכי עמידה בנדבך הראשון של הוראות באזל על פי הגישה הסטנדרטית, הבנק משתמש בדירוגי מדינות (לרבות לצורך הערכת סיכון בנקים), של סוכנות הדירוג Standard & Poor's המוכרת כסוכנות דירוג כשירה על פי ההוראה. הבנק אינו משתמש במידע מסוכנויות אשראי ליצוא. דירוגים אלו משמשים לקביעת משקל סיכון של הצדדים הנגדיים הבאים: ריבונות, סקטור ציבורי, תאגידים בנקאיים, ואגרות חוב של תאגידים. בנוסף משמשים הדירוגים לצורך קביעת מקדם הביטחון המתאים לביטחונות.

טבלה 14: טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג S&P

גילוי על פי נדבך 3

דירוג של חברת S&P	אג"ח תאגידים	סקטור ציבורי	בנקים	ריבונות
משקל הסיכון (באחוזים)				
AAA עד AA-	20%	20%	20%	0%
A+ עד A-	50%	50%	50%	20%
BBB+ עד BBB-	100%	100%	100%	50%
BB+ עד BB-	100%	100%	100%	100%
B+ עד B-	150%	100%	100%	100%
CCC+ או נמוך יותר	150%	150%	150%	150%

כאשר לא קיים דירוג לצד נגדי, מחושב משקל הסיכון לפי הגדרת ברירת המחדל שבהוראות בנק ישראל. משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הוא מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה. משקל הסיכון לחובות של בנקים ישראלים שמועד פירעונם המקורי הוא עד שלושה חודשים, והנקובים וממומנים בשקלים חדשים הוא 20%.

הטבלאות שלהלן מציגות את פירוט חשיפת האשראי ברוטו על-פי משקולות הסיכון תוך פילוח החשיפה בהתאם לצד הנגדי (סגמנטים) לפני ואחרי הפחתת סיכון אשראי בגין ביטחונות מוכרים.

הגישה הסטנדרטית – חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)

טבלה 15: הגישה הסטנדרטית – חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי

א		ב		ג		ד		ה		ו	
סוגי נכסים		חשיפות לפני CCF - (1) CRM		חשיפות אחרי CCF - (2) CRM		RWA וצפיפות RWA		RWA וצפיפות RWA		RWA וצפיפות RWA	
במיליוני ש"ח		סכום מאזני		סכום מאזני		סכום מאזני		סכום מאזני		סכום מאזני	
יתרות ליום 31 בדצמבר 2018											
1	חובות של ריבוניות	12,131	-	12,131	-	-	-	-	0%		
2	חובות של ישויות סקטור ציבורי	289	101	293	37	65	20%				
3	חובות של תאגידים בנקאיים	837	305	861	308	233	20%				
5	חובות של תאגידים	8,765	4,359	7,482	1,388	8,725	98%				
6	חובות בביטחון גדל"ן מסחרי	2,077	3,522	2,030	1,245	3,277	100%				
7	חשיפות קמעונאיות ליחידים	4,711	1,406	4,641	197	3,647	75%				
8	עסקים קטנים	773	351	690	70	572	75%				
9	משכנתאות לדיור	8,833	517	8,831	36	4,145	47%				
11	נכסים אחרים	1,699	30	1,699	15	1,448	84%				
12	סה"כ	40,115	10,591	38,658	3,296	22,112	53%				
10	מזה: הלוואות בפיגור ⁽⁵⁾	372	-	367	-	479	131%				
יתרות ליום 31 בדצמבר 2017											
1	חובות של ריבוניות	12,697	-	12,697	-	170	1%				
2	חובות של ישויות סקטור ציבורי	557	87	557	27	292	50%				
3	חובות של תאגידים בנקאיים	805	160	832	160	299	30%				
5	חובות של תאגידים	9,365	5,039	7,895	1,590	9,329	98%				
6	חובות בביטחון גדל"ן מסחרי	2,024	4,617	1,961	2,060	4,023	100%				
7	חשיפות קמעונאיות ליחידים	4,448	1,322	4,385	180	3,442	75%				
8	עסקים קטנים	840	435	743	93	630	75%				
9	משכנתאות לדיור	8,617	475	8,619	52	3,986	46%				
11	נכסים אחרים	1,274	15	1,273	8	1,390	109%				
12	סה"כ	40,627	12,150	38,962	4,170	23,561	55%				
10	מזה: הלוואות בפיגור ⁽⁵⁾	328	-	322	-	458	142%				

1. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי.
2. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי, לאחר הפעלת מקדם המרה לאשראי ויישום שיטות להפחתת סיכון אשראי. סכום החשיפה המכוסה על ידי ערבויות מועבר לחובת הצד הנגדי שנתן את הערבות.
3. Risk Weighted Assets - RWA, נכסי סיכון.
4. היחס שבין נכסי הסיכון לסכום החשיפות בטורים ג' ו-ד'.
5. עקב חוסר מהותיות היתרה כוללת הלוואות בפיגור חוץ מאזניות.

הגישה הסטנדרטית – חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)

טבלה 16: הגישה הסטנדרטית – חשיפות¹ לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון

	א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	
	0%	2% ²	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150% ³	250% ⁴	סה"כ	
במיליוני ש"ח												
ליום 31 בדצמבר 2018												
1	ריבוניות	12,131	-	-	-	-	-	-	-	-	12,131	
2	ישויות סקטור ציבורי	-	330	-	-	-	-	-	-	-	330	
3	תאגידים בנקאיים	-	-	1,169	-	-	-	-	-	-	1,169	
5	תאגידים	-	167	48	-	1	-	8,540	114	-	8,870	
6	בביטחון נדל"ן מסחרי	-	-	-	-	-	-	3,272	3	-	3,275	
7	קמעונאיות ליחידים	-	-	-	-	-	4,812	4	22	-	4,838	
8	עסקים קטנים	-	-	-	-	-	755	1	4	-	760	
9	משכנתאות לדיור	-	-	5,252	1,830	173	1,459	73	80	-	8,867	
11	נכסים אחרים	716	-	-	-	-	-	668	45	285	1,714	
12	סך הכל	12,847	167	1,547	5,252	1,831	7,026	12,558	268	285	41,954	
10	מזה: הלוואות בפיגור	-	-	-	-	-	-	144	223	-	367	
11א	מזה: בגין מניות	-	-	-	-	-	-	214	-	-	214	

ליום 31 בדצמבר 2017

1	ריבוניות	11,848	-	849	-	-	-	-	-	-	12,697	
2	ישויות סקטור ציבורי	-	-	-	-	584	-	-	-	-	584	
3	תאגידים בנקאיים	-	-	657	-	334	-	1	-	-	992	
5	תאגידים	-	242	11	-	-	-	9,053	179	-	9,485	
6	בביטחון נדל"ן מסחרי	-	-	-	-	-	-	4,019	2	-	4,021	
7	קמעונאיות ליחידים	-	-	-	-	-	4,538	6	21	-	4,565	
8	עסקים קטנים	-	-	-	-	-	831	1	4	-	836	
9	משכנתאות לדיור	-	-	5,432	1,658	-	1,432	82	67	-	8,671	
11	נכסים אחרים	312	-	-	-	-	-	657	47	265	1,281	
12	סך הכל	12,160	242	1,517	5,432	2,576	6,801	13,819	320	265	43,132	
10	מזה: הלוואות בפיגור	-	-	-	-	-	-	51	271	-	322	
11א	מזה: בגין מניות	-	-	-	-	-	-	198	-	-	198	

1. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי. לא כולל תיק למסחר. הצגת מכשירים פיננסיים נגזרים לפי הגישה הסטנדרטית. לאחר הכפלה במקדמי המרה לאשראי של חשיפות חוץ מאזניות.
2. חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים.
3. לרבות הלוואות בפיגור של למעלה מ-90 יום או חובות פגומים שאינם צוברים ריבית או השקעות בקרנות גידור / הון סיכון / הון פרטיות (ראה גם תת פרק "מניות בתיק הבנקאי" בהמשך פרק זה).
4. יתרת מיסים נדחים שאינה עולה על שיעור של 10% מהון עצמי רובד 1.
5. ביום 3 באוגוסט 2018 הודיעה חברת דירוג האשראי S&P על העלאת דירוג האשראי של מדינת ישראל מרמה של A+ לרמה של AA- בעקבות השינוי השתנה משקל הסיכון של חשיפות מדינת ישראל במט"ח מ-20% ל-0% ושל בנקים ישראליים וישויות סקטור ציבורי בישראל ממשקל סיכון של 50% למשקל סיכון של 20%.

גילוי איכותי על סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)

סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים ביחס לצד הנגדי. הסיכון שהצד הנגדי בעסקת OTC (Over the Counter) יכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של תזרימי המזומנים בעסקה. הפסד ייגרם אם בעת כניסת הצד הנגדי לכשל, יהיו מול הלקוח עסקאות בעלות ערך כלכלי חיובי. סיכון זה נמדד על-ידי הפעלת מקדמים הקבועים בהוראה על הערך הנקוב של העסקות, ובהתאם למשקל הסיכון של הצד הנגדי.

חשיפות אלו מרוכזות בפעילות הבנק מול לקוחות, בנקים בארץ ובנקים בחו"ל. הפעילות מתבצעת לאחר קביעת מסגרת פעילות ללקוחות תוך מעקב שוטף אחר העמידה במסגרות אלו. מעקב זה כולל שערור שוטף של עסקות מול הלקוחות למחיר השוק (Mark to Market), אמידת הסיכון הפוטנציאלי בהתאמה לסוגי המכשירים והסיכונים בשווקים ודרישת ביטחונות מתאימה. מתבצעת בדיקה שוטפת מול מסגרות וביטחונות. נקבעו נהלים וכללים לבקרה וטיפול בלקוחות. הבנק מיישם שיטת תרחישים היסטוריים ומודלים פנימיים נוספים, ברמת העסקה והלקוח, על פיהם נקבעת דרישת הביטחונות. הסיכון מנוהל באמצעות הסכמי קיזוז משפטיים והשלמת ביטחונות שוטפת, תוך שימוש בביטחונות כשירים וערביות (במסגרת CRM). בהתאם לאלו הוגדרו תרחישים לפי קבוצות מדידה, בעלות רמת סיכון שונה באופן חישוב סך החשיפה (בכפוף לקיומם / אי קיומם של הסכמי קיזוז) ותקופת האחזקה (בכפוף להסכמי השלמת ביטחונות). תרחישים אלו עוברים תהליכי תיקוף תקופתיים, כגון בחינת עמידתם בתקופות של משברים פיננסיים. ההון המוקצה בדיווח מחושב בהתאם לעקרונות המפורטים בנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין 203.

מעבר להקצאת ההון אשר בוצעה לסיכון אשראי צד נגדי בדברך 1 בהתאמה להוראה הרגולטורית, הבנק בחן במפורט את הסיכון הכלכלי ואת הצורך לבצע הקצאת הון נוספת לסיכון זה במסגרת דברך 2. חשיפות האשראי לצד נגדי מופו למספר מגזרים כלכליים ועבור כל מגזר נקבעה תקופת האחזקה המתאימה עד לסגירת הפוזיציה החשופה לאותו המגזר.

אמידת סיכון אשראי צד נגדי במסגרת הדברך השני בוצעה על נתוני ה-30 ביוני 2018 ובהתאם להפעלת תרחישים כלכליים המתחשבים בהשתנות המשותפת של נכסי הבסיס השונים והרכב הפוזיציה של הצד הנגדי. בהתאם לחשיפת הצד הנגדי בתרחישים אלו, הוגדרה הקצאת ההון הנוספת בגין סיכון זה.

בנוסף לפעילות מול לקוחות הבנק, קיימת גם פעילות מול בנקים בחו"ל. חשיפת האשראי בפעילות עם בנקים בחו"ל נובעת בעיקרה מהפעילויות הבאות: הפקדת עודפי נזילות, קבלת ערביות כביטחון ללקוחות, פעילות בנגזרים, פעילות סליקה ורכישת אג"ח של בנקים.

פעילות הבנק מול בנקים בחו"ל מבוססת על מגבלות חשיפה המאושרות אחת לשנה הנבחנות באופן שוטף ומעודכנות בהתאם לצורך. הבנק פועל בנגזרים בעיקר מול בנקים עמם נחתמו הסכמי ISDA והסכמי CSA. לבנק הסכמי סליקה ב-CLS (Continuous Linked Settlement) באמצעות בנק בינלאומי גדול בעל דירוג גבוה, שהינו חבר מסלקת CLS. ישנם מטבעות ועסקות הנסלקים דו-צדדית.

נגזרי ריבית IRS במטבעות אירו ודולר נסלקים במסלקת LCH באמצעות Commerzbank שהינו חבר מסלקה. יתר העסקות נסלקות דו-צדדית.

לצורך חישוב חשיפת סיכון האשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מיישם הבנק את שיטת החשיפה הנוכחית, כפי שנקבעה בהוראה. על פי שיטה זו, סיכון האשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים כולל את סכומי השווי ההוגן החיובי של הנגזרים במאזן בתוספת ערכי Add On בגין סיכון אשראי פוטנציאלי המחושב על-ידי הכפלת הערכים הנקובים של הנגזרים במקדמים שנקבעו בהוראה, ואשר לוקחים בחשבון את נכס הבסיס של המכשיר ואת התקופה לפירעון שלו.

הבנק מבצע קיזוז עסקות בנגזרים למטרות הלימות ההון, בהתקיים התנאים המפורטים בהוראת נוהל בנקאי תקין 203.

בנוסף, פועל הבנק מול מספר מוסדות פיננסיים זרים לצורך קבלת שירותי משמורת (Custodian) בפעילות בניירות ערך זרים.

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

טבלה 17: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית

א	ב	ה	ו	א	ב	ה	ו
עלות שחלוף ¹	חשיפה פוטנציאלית עתידית ²	EAD לאחר CRM ³	RWA	עלות שחלוף ¹	חשיפה פוטנציאלית עתידית ²	EAD לאחר CRM ³	RWA
במיליוני ש"ח							
יתרה ליום 31 בדצמבר 2017				יתרה ליום 31 בדצמבר 2018			
310	410	640	186	310	410	640	186
1	שיטת החשיפה הנוכחית			124	492	377	152
6	סה"כ			124	492	377	152

- עלות שחלוף עבור עסקאות שלא חלות עליהן דרישות מרווח עלות השחלוף היא ההפסד שיתרחש אם צד נגדי ייכנס לכשל ועסקאותיו ייסגרו באופן מיידי. עבור עסקאות עם מרווח, זהו ההפסד שיתרחש אם צד נגדי ייכנס לכשל כעת או במועד עתידי, בהנחה שהסגירה או ההחלפה של העסקאות תתרחש באופן מיידי. אולם, סגירת עסקה בפני הצד הנגדי עם התרחשות כשל לא תהיה מיידית בהכרח.
- חשיפה פוטנציאלית עתידית היא כל גידול פוטנציאלי בחשיפה בין הזמן הנוכחי ועד לתום תקופת סיכון המרווח.
- חשיפה בעת כשל. מתייחס לסכום הרלוונטי לחישוב דרישות ההון לאחר שיושמו שיטות CRM התאמות שערך לסיכון אשראי (CVA).

הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)

טבלה 18: הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA)

א	ב	א	ב
EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח			
יתרה ליום 31 בדצמבר 2017		יתרה ליום 31 בדצמבר 2018	
426	75	238	57

סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3, CCR8)

סך החשיפות הנובעות מסיכון אשראי צד נגדי אינו מהותי. סך עלות השחלוף מסתכמת בכ-310 מיליון ש"ח, מזה כ-215 מיליון ש"ח חשיפה לצד נגדי מרכזי נכון ליום 31 בדצמבר 2018 (253 מיליון ש"ח ל-31 בדצמבר 2017).

הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)

סכום הביטחונות המשמשים כמפחיתי סיכון אינו מהותי. סך הביטחונות נכון ל-31 בדצמבר 2018 עומד על 80 מיליון ש"ח (37 מיליון ש"ח ל-31 בדצמבר 2017).

חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)

נכון ליום 31 בדצמבר 2018 הבנק אינו משתמש בנגזרי אשראי לצורך ניהול סיכונים תיק האשראי.

סיכון שוק הוא הסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי ההוגן של מכשירים פיננסיים עקב שינוי בתנאי השוק (רמת מחירים, שיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה, מחירי מניות וסחורות).

ניהול סיכון השוק (MRA)

הדירקטוריון מתווה מסגרת לניהול סיכון השוק, וסוקר בתדירות שנתית לפחות את מסמך המדיניות של הבנק. הדירקטוריון דן, מחליט, וקובע הנחיות, באשר למדיניות ניהול סיכון השוק של הבנק ויעדיו העסקיים, בהתאם למפורט בנוהל עבודת הדירקטוריון. הדירקטוריון סוקר את תהליך ניהול סיכון השוק ומוודא קיומם של תהליכים אפקטיביים לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרה אחר סיכונים השוק, כמו גם התאמת פרופיל סיכון השוק של הבנק לתיאבון הסיכון שנקבע, בין היתר באמצעות סקירה רבעונית של מסמך הסיכונים.

מפורטות להלן הפעילויות העיקריות של הדירקטוריון הנוגעות לניהול סיכון השוק במהלך התקופה הנסקרת:

- דיונים במדיניות ניהול סיכון השוק של הבנק, ובניהול סיכונים הריבית בפרט, כמו גם באסטרטגיות העסקיות המשפיעות על חשיפת הבנק לסיכון שוק.
- דיונים ביעדים עסקיים רלוונטיים ובהשפעת תכניות העבודה והתוכניות האסטרטגיות על פרופיל סיכונים השוק.
- אישור המבנה התאגידי התומך בניהול סיכון השוק, לרבות הגדרת הפונקציות הניהוליות המעורבות בתהליך ניהול סיכון השוק והאחריות המיוחסת לכל יחידה.
- דיון רבעוני במסמך הסיכונים ביחס לסיכונים השוק והחשיפה אליהם, בחריגות, ככל שאירעו, ממסמך המדיניות ויודא כי פרופיל סיכון השוק של הבנק עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע.
- דיון ואישור המודלים ושיטות המדידה המשמשות בתהליך ניהול סיכון השוק. במסגרת זו אושרה מדידה לסיכון מרווח, בסיס ריבית ותרחישי רגישות לשינוי לא מקביל בעקומי הריבית, ונבחנו ההנחות המרכזיות המשמשות בניהול סיכון הריבית.
- דיון בתוצאות תהליך תיקוף המודלים ותהליך ה-Back Test (במסגרת מסמך הסיכונים).
- סקירה שנתית למבנה תרחיש הקיצון בתחום סיכון השוק, לרבות ההנחות העיקריות.
- דיון בהקצאת ההון בגין סיכון שוק במסגרת הנדבך השני.
- בעת אישור מוצרים חדשים, דיון בהשפעתם על סיכון השוק.
- דיון בפערים עיקריים באיכות הניהול, לרבות בתשתיות, מערכות מחשב ותהליכי עבודה.

המבנה הארגוני לניהול סיכון השוק מבוסס על כללי הממשל התאגידי וכולל את שלושת קווי ההגנה, בהתאם להגדרות המפורטות בהוראת ניהול בנקאי תקין 310.

יצירת החשיפות לסיכון שוק נעשית באגף לניהול פיננסי בעיקר על ידי חדר עסקות ועל ידי יחידת הנוסטרו, במסגרת המגבלות שקבע הדירקטוריון. כמו כן, יחידת ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק אחראית לניהול תיק הנכסים וההתחייבויות של הבנק בפעילות הבנקאית השוטפת (ללא יחידת הנוסטרו) במטרה לשמור על החשיפה לסיכון שוק בגבולות התיאבון וסיבולת הסיכון, כפי שהוגדרו על ידי הדירקטוריון.

חדר עסקות אחראי על עשיית שוק וניהול פוזיציות יזומות בתחומים שונים בחשיפות שוק (בסיס, ריבית, אופציות) על בסיס המגבלות שהדירקטוריון קבע. ככלל, עיקר הפעילות בחדר עסקות הינה פעילות מול הלקוחות.

יחידת הנוסטרו פועלת לניהול השקעות הנוסטרו של הבנק, וכוללת השקעות במוצרים פיננסיים שונים (כמו אגרות חוב ממשלתיות, אג"ח קונצרני, אג"ח מובנה, אג"ח נקוב מט"ח, נגזרי ריבית וכו'). בנוסף, יחידת הנוסטרו מבצעת פעולות גידור חשבונאי. כל פעולה בתחום מתואמת מראש מול אגף הכספים. פעילות הנוסטרו יוצרת חשיפה מהותית לסיכון שוק, כגון: סיכון בסיס מדד, ריבית ומניות, אשר מנוהלת במדיניות ניהול סיכון השוק. הפעילות מבוצעת בתיק הבנקאי ובתיק למסחר.

יחידת הננ"ה והנזילות אחראית על קביעת פרסום מחירי המעבר (Benchmark) וניהול הפער (חשיפה) בין הנכסים להתחייבויות הנובע מפעילויות הבנק השוטפות. פעילות הננ"ה מבוצעת במסגרת התיק הבנקאי בלבד.

הפעילות ביחידות אלה נבחנת בתדירות יומית על ידי ענף תיכון באגף ניהול פיננסי ואחת לשבוע בדונה במסגרת הפורום לעניינים פיננסיים.

ענף תיכון באגף ניהול פיננסי משמש כקו הגנה ראשון לסיכון שוק, הכולל בין השאר, במסגרת בדיקת העמידה והתאמת הפעילות והחשיפות של הבנק במגבלות החשיפה שנקבעו ואושרו על ידי הדירקטוריון וכן מדידה ודיווח על הפעילות העסקית של האגף. ענף תיכון אחראי על יצירת תמונת הסיכון הכוללת והדיווחים אודותיה לפורום ההנהלה לעניינים פיננסיים.

להלן עקרונות מנחים מרכזיים לניהול החשיפה לסיכון שוק:

- סיכוני השוק ינוהלו בראייה משולבת וכלל תאגידי, לאורך השרשרת הניהולית, כמו גם לרוחב היחידות העסקיות, תוך שימוש במתודולוגיה ובמינוחים עקביים.
- ניהול הסיכונים ייעשה מתוך גישה צופה פני עתיד, שכוללת זיהוי שוטף של סיכונים חדשים או מתפתחים לצד ניטור שוטף של הסיכונים הקיימים.
- תהליכי ניהול הסיכונים יכללו את כל הסיכונים הקשורים לבנק, במאזן ומחוץ למאזן, סיכונים כמיתים ושאינם כמיתים, ברמת כלל הבנק, התיק וקו העסקים, ויביאו בחשבון את מידת החפיפה בין סיכונים.
- הבנק יפעל אך ורק בשווקים ובמכשירים אשר יש לו את היכולת להעריך ולנהל את הסיכונים הגלומים בהם.
- הבנק יפעל אך ורק בשווקים ובמכשירים אשר יש לו הידע והמומחיות בהערכת הסיכונים הגלומים בפעילויות אלו ובניהולם.
- ככלל, הבנק יפעל בשווקים ובמכשירים אשר מאופיינים ברמת נזילות גבוהה, כך שניתן לבצע פעולות מסחר בעלות זמן סבירים.

במהלך השנה האחרונה לא חלו שינויים מהותיים במדיניות ניהול סיכון השוק שלהבנק.

תהליכי הניטור והבקרה השוטפים מבוצעים בקו ההגנה הראשון תוך ניטור החשיפות בפועל אל מול המגבלות בחתך קווי עסקים וחתך סיכונים, והצפת התראות על חריגות ועל קרבה למגבלות, מעקב אחר גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים, מעקב אחר תיקון ליקויים וממצאי דוחות ביקורת פנימית וחיצונית, קבלת אישורי עסקות מהצד הנגדי, ניתוח של החשיפות תוך מיקוד באזורי פגיעות וניתוח ריכוזי סיכונים והפקת תמונת מצב יומית עדכנית של חשיפות עיקריות בתחומים שונים. באחריות אגף ניהול פיננסי ביצע מעקב אחר רשימת אינדיקטורים, אשר בהתממש אחד או יותר מהם יבחן הצורך בעדכון מסגרת הפעילות, בכפוף לדיון ואישור ההנהלה והדירקטוריון.

בנוסף, מבוצעת בקרה על חישוב המדידות במסגרת קו ההגנה השני. במהלך שנת 2018 לא נצפו חריגות ממגבלות סיכון השוק שהוגדרו.

הבנק מנהל ומנטר את פעילותו בעזרת מערכות שונות ובכלל זה מערכות מסחר כגון ריטרס ובלומברג ומערכות ייעודיות למדידת הסיכון.

במסגרת מסך הסיכונים מבוצעת הערכת הסיכון הכולל על בסיס שאלוני הערכת הסיכון בחתך ליחידות סוחרות וקווי ההגנה. במסגרת זו נקבעת גם אפקטיביות הבקורות בסיכוני השוק.

הבנק אינו פעיל בתחום איגוח. בעת החלטתו לפעול בתחום הבנק יפנה לאישור של בנק ישראל בנושא.

סיכון שוק בגישה הסטנדרטית (MR1)

טבלה 19: סיכון שוק בגישה סטנדרטית

א		א	
סכומים		סכומים	
במיליוני ש"ח			
31.12.2017	31.12.2018		
		מוצרים ישירים (outright products)	
350	346	1	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
41	30	2	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
130	60¹	3	סיכון שער חליפין
		אופציות	
50	22	6	גישת דלתא פלוס
<u>571</u>	<u>458</u>	9	סה"כ

1. הקיטון החד בפוזיציה הדולרית נובע מירידת שווי קרן ההון בדולר, הקטנת החשיפה היזומה, ירידה בשווי ה-IRS וביטול הכפילות בחשיפת שווי תיק האופציות

מידע נוסף על סיכון שוק שאינו נכלל בדרישות הגילוי של נדבך 3:

אמידת סיכוני השוק ובקרתם

אחר

סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק, מפורטים להלן:

סיכון ריבית – החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת תזוזות בשיעורי הריבית על רווחי התאגיד או הונו. לסיכון הריבית קיימים חמישה גורמי סיכון. הבנק קבע מדידות ומגבלות לכל אחד מגורמי הסיכון.

- **סיכון תמחור מחדש (Re-pricing risk)** - סיכון הנובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפירעון (בריבית קבועה) ובמועדי התמחור מחדש (בריבית משתנה) של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות של התאגיד. אי התאמות במועדי תמחור מחדש עלולות לחשוף את הרווחים ואת השווי הכלכלי לתנודות בלתי צפויות עקב שינויים בשיעורי הריבית.
- **סיכון עקום התשואה (Yield curve risk)** - סיכון הנובע מתזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה המשפיעות באופן שלילי על רווחי התאגיד או על שווי הכלכלי (כגון "השטחה" של העקום – פער קטן בין הריבית הקצרה לארוכה "התללה" – פער גדול לטובת הריבית הארוכה מול הריבית הקצרה).
- **סיכון בסיס ריבית (Basis risk)** - סיכון הנובע מהתנהגות שונה של עקומי ריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור. הבדלים אלו עשויים לגרום לשינויים בתזרימי המזומנים ובמרווח ההכנסות בין נכסים, התחייבויות ומכשירים חוץ מאזניים בעלי מאפיינים דומים לכאורה (תקופות לפירעון דומות). לפירוט נוסף ראה פרק "סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר".
- **סיכון מרווח** - הסיכון לשחיקה במרווח הפיננסי העתידי בשל שינויים אפשריים בשוק.
- **סיכון אופציות (Optionality risk)** - סיכון הנובע משינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק.

סיכון בסיס – חשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בבסיסי המחירים על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים. סיכוני בסיס המחירים כוללים מגוון סוגי סיכון: שער חליפין, אינפלציה, מניות ואופציות.

- **סיכון שער חליפין** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בשער על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים.
- **סיכון אינפלציה** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים במדד המחירים לצרכן על רווחי התאגיד או הונו הנובעים ממכשירים צמודים למדד, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים.
- **סיכון מניות** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בשערי מניות על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים. לפירוט נוסף ראה פרק "סיכון מניות".

סיכון אופציות - החשיפה להפסד כתוצאה משינויים בפרמטרים המשפיעים על שוויין של האופציות.

ניהול הפוזיציה בסיכוני שוק מבוצע באמצעות המכשירים הקיימים בשוק, תוך מתן עדיפות לאיזון החשיפות באמצעות הפעילות מול לקוחות הבנק (פיקדונות, אשראי ונגזרים). הבנק פועל בשוק הריביות, בשוק המט"ח, בשוק האשראי, ובשוקי המניות בארץ ובח"ל, הן עבור גידור וניהול החשיפות המאזניות, הן עבור גידור ופתיחת פוזיציות בתיק הנוסטרו של הבנק והן עבור לקוחות הבנק אשר עבורם משמש הבנק כמתווך בלבד. פעילות הבנק במכשירים נגזרים הינה מנהלת, כך שהחשיפה זניחה. נציין כי הפעילות בנגזרים, על אף שלעיתים מטרתה הינה לצמצם את החשיפות לסיכונים שונים, יוצרת סיכונים אחרים, ובכלל זה סיכוני אשראי של צד נגדי (CCR), סיכון סליקה, סיכון שוק וסיכונים תפעוליים. לפירוט נוסף ראה פרק "סיכון אשראי של צד נגדי".

ניהול הפוזיציה בסיכוני שוק מבוצע באמצעות המכשירים הקיימים בשוק, תוך מתן עדיפות לאיזון החשיפות באמצעות הפעילות מול לקוחות הבנק (פיקדונות, אשראי ונגזרים). ניהול הפוזיציה יבוצע בהתחשב במטרות הבאות:

- א. פוזיציות לטווח קצר במטרה לייצר רווח משינויים צפויים בשוק בטווח הקצר.
- ב. פוזיציות ריבית לטווח ארוך המיועדות לנצל מגמות ארוכות טווח בריבית ובבסיס ההצמדה.
- ג. איזון וגידור נכסים בעלי מאפיינים דומים.
- ד. טיפול בעודפי מקורות בהתחשב גם בצרכי הנזילות.
- ה. השקעה במניות במסגרת מגבלות השקעות ריאליות של הבנק במטרה להגדיל את תשואת הבנק.
- ו. ניהול פוזיציות המט"ח של הבנק כחלק מעשיית השוק במט"ח מול הלקוחות וכן ניהול פוזיציות במטרה לנצל הזדמנויות בשווקים במסגרת תיאבון הסיכון של הבנק.

במסגרת המדיניות נקבע מדרג סמכויות לקבלת החלטות בתחום סיכוני השוק, תוך שעבור מגבלות מרכזיות נקבע כי בסמכות אגף ניהול פיננסי המשמש קו ההגנה ראשון ניצול עד רמה מסוימת, מעבר אליה נדרש אישור פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים או הנהלה. בנוסף ראש אגף ניהול פיננסי מוסמך לאשר ניוד מסגרות בין יחידת הנוסטרו לנ"ה בהתאם לספים שנקבעו, מעבר לספים אלו, נדרש אישור בפורום הנהלה.

מודלים לניהול סיכוני שוק

גילוי על פי EDTF / אחר

מדידת סיכוני השוק והערכתם הינה מרכיב מרכזי בתהליך ניהול סיכוני השוק, והיא מהווה בסיס לתהליכי הניטור והדיווח, ולהבטחת נאותות התשואה הצפויה כנגד סיכון השוק.

המדידה מבוצעת ביחס למכלול גורמי סיכוני השוק שזוהו במוצרים ופעילויות הבנק, המאזניות והחוץ מאזניות באמצעות מודל הערך שבסיכון (VAR) אשר מציג את הסיכון הפוטנציאלי (ירידה אפשרית בשווי בתקופת זמן נתונה). ככלל, החישוב מבוצע יומית בשיטה הפרמטרית ובשיטה ההיסטורית ברמת ביטחון של 99%.

בנוסף למודל VAR הבנק מפעיל תרחישי קיצון (Stress) הוליסטיים ולסיכון ריבית בפרט, ובכלל זה Stressed VAR. מטרת תרחישי הקיצון הינה הערכת השפעתם הפוטנציאלית של אירוע חריג או שורת אירועים חריגים על התממשותם של סיכונים והשפעתם על יציבות הבנק. בבסיס התרחישים עומדים אירועים "חריגים אך מתקבלים על הדעת" העלולים להתהוות בסביבה הכלכלית בה פועל הבנק. התרחישים נוגעים למגוון סיכוני השוק וכוללים התייחסות לסיכונים בסיסיים, סיכונים ריבית, סיכונים מניות וסיכונים אופציות ומתבססים על תנודות היסטוריות ותיאורטיות במטבעות ובשווקים בהם הבנק פועל, תוך שבחינת תקופת ההחזקה הוגדרה בהתאם לגורם הסיכון, ובהפרדה לתיק בנקאי ותיק למסחר.

רשימת התרחישים נסקרת בתדירות שנתית לפחות, וכן מתעדכנת בעת הצורך מעת לעת על רקע התפתחויות בשווקים. התרחישים מובאים לדיון בהנהלה ובדירקטוריון לצורך בחינה ואישור.

כשלהם לבדיקות ה-VAR וכחלק מתיקוף למודל זה, מבצע הבנק בדיקות Back Test לכל גורם סיכון בנפרד. בחינת איכות המודל מבוצעת על פי תוצאות הבחינה בדיעבד ובהתאם לשיטת הרמזור. לפי שיטה זו, תוצאות הבחינה בדיעבד מסווגות לשלושה איזורים – אדום, צהוב, ירוק – על פי מספר החריגות. לקביעת האזור ברמזור נדרש מינימום של 250 תצפיות.

כלל המדידות נמצאות ב"איזור הירוק" (למעט מדידת VAR ריבית פרמטרי. לאור מדידה במקביל של VAR היסטורי בה לא נרשמו חריגות, להערכת הבנק הסיכון אינו גבוה).

יובהר כי בסיכון אופציות, מדידת Back Test הינה שבועית. מאז תחילת המדידה לא עלו חריגות. בהתאם, לאור היקף הפעילות הקיים, מיעוט התצפיות בשלב זה אינו מהותי.

טבלה 20: ריכוז מגבלות סיכון השוק הכוללות והחשיפה בפועל במיליוני ש"ח

בפועל		מגבלה			
31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018		
92.5	78.7	160	160	VAR חשיפת שוק כוללת ²	סה"כ
9.4	8.6	50	50	VAR חשיפת שוק כוללת בתיק למסחר ²	סה"כ
48.5	43.8	150	150	VAR חשיפת ריבית כוללת ²	ריבית ¹
4.4%	3.2%	7.5%	7.5%	DV כולל ³	ריבית ¹
17.9	17.2	60	60	VAR בסיס ²	בסיס
18.3	15.4	30	30	VAR מניות ²	מניות
6.7	1.9	28	28	תרחישים VOL/SPOT	אופציות

1. בחישוב הסה"כ מובאות בחשבון הקטנות סיכונים הריבית בגין מיתאמים (קורולציות) בחשיפות הריבית ובסיס המט"ח בין מטבעות שונים ועל פני התקופות בתיק הבנקאי ובתיק למסחר בנפרד
2. מדידת VAR בתיק הבנקאי לחודש קלנדר, ובתיק למסחר ל-10 ימים.
3. חשיפת הריבית במונחי DV כולל עודכנה מהצגת הנתון במיליון ש"ח למונחי אחוזים מההון העצמי.

ניהול פוזיציות בתיק למסחר

אחר

התיק למסחר מורכב מפוזיציות במכשירים פיננסיים המוחזקות למטרות מסחר בטווח קצר או למטרת גידור רכיבים אחרים של התיק למסחר. תיק זה כולל נכסים הניתנים לשיערוך יומי למחירי שוק (MTM), על ידי התייחסות לשוק פעיל או מצוטט, נזיל ודו-כיווני, ללא מגבלות ידועות העשויות להכשיל את יכולתו של הבנק להנזיל מידיית את החשיפה. הבנק מנהל סיכון שוק בתיק למסחר. חשיפה בתיק זה אינה מהותית למול התיק הכולל ולמול המגבלות שנקבעו עבור התיק. מעקב אחר החשיפות בתיק למסחר למול המגבלות מבוצע בתדירות יומית.

התייחסות לאירועים לאחר תאריך המאזן

אחר

הבנק מבצע מעקב הדוק אחר התפתחויות בשווקים, בנתונים מאקרו כלכליים וברגולציה וחקיקה שחלים או עשויים להשפיע על הבנק ואשר יחד עם האסטרטגיה העסקית ותמהיל הפעילות הקיים עשויים לחשוף את הבנק לסיכונים משמעותיים. לא חלו אירועים משמעותיים בתחום סיכוני השוק וניהולם לאחר תאריך המאזן.

מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי

הבנק מודד ומנהל את סיכון הריבית על התיק הכולל ובהפרדה בין התיק הבנקאי והתיק למסחר, תוך התייחסות לסיכונים הנובעים מפעילות ניהול הנכסים וההתחייבויות כתוצאה מהפעילות הבנקאית וכן מפעילות נוסטרו וחדר עסקאות. התיק הבנקאי מכיל את כלל הפוזיציות שלא יוחסו לתיק למסחר. להגדרת התיק למסחר ראה סעיף "ניהול פוזיציות בתיק למסחר" לעיל.

מדיניות ניהול חשיפת הריבית מכוונת להשגת רמות חשיפה רצויות בכל אחד ממגזרי ההצמדה אליהם חשוף הבנק, בהתאמה לתחזיות בשווקים ולרמות הסיכון הרצויות ועל סמך המגבלות שנקבעו על-ידי הדיירקטוריון. החשיפות העיקריות נלקחות במגזר השקלי, במגזר צמוד המדד ובמגזר הדולרי.

חשיפת הריבית נמדדת בתדירות יומית למטבעות הבאים: ש"ח לא צמוד, צמוד מדד, דולר, אירו, יין, פר"ש וליש"ט.

מדידת חשיפת הריבית מביאה בחשבון, בין היתר, הנחות עבודה לשיעורי פירעונות מוקדמים במשכנתאות בריבית קבועה והנחות עבודה לשיעורי המשיכות בנקודות היציאה בתכניות חסכון, המבוססות על התנהגות היסטורית של מפקידים. חלק מיתרות העו"ש בשקלים ובמט"ח מוכרות כמקור מימון יציב ארוך ונפרסות לתקופה של עד 7 שנים בהתאם לסוג המפקיד.

בנוסף מוכרות יתרות יציבות חלקית כמקור מימון קצר עד שנה. יתר יתרות העו"ש מוגדרות ללא תאריך פירעון מוגדר. בהתחשב בהנחות הריבית, מח"מ ההתחייבויות המאזניות מגיע לכ-0.67 שנים במגזר הלא צמוד ולכ-0.63 שנים במגזר המט"ח. הנחות העבודה בחישוב מדידת חשיפת הריבית נסקרות אחת לשנה לפחות, ומובאות לדין ואישור בוועדה לניהול סיכונים של הדיירקטוריון ובמליאת הדיירקטוריון.

המודלים עוברים תיקוף בלתי תלוי בבניית המודל בהתאם להנחייה לתיקוף מודלים ולמדיניות התיקוף בבנק. לכל מודל נקבעת אינדיקציה לסיכון השיורי של המודל בהתאם לסיכון המודל ושימושיות המודל ועל פיו נקבעים תהליכי התיקוף התקופתיים. כמו כן קיים תהליך BT שוטף להערכת איכות המודל ואומדניו לתוצאות בפועל.

מדידת חשיפת הריבית מתבצעת במגוון טכניקות מדידה:

א. DV (Delta Value) – נועד לבחון את רגישות השווי הכלכלי לשינוי מקביל בעקום הריבית ("סיכון תמחור מחדש") באמצעות חישוב ההשפעה על הערך הנוכחי (NPV). חישובי ה-"DV" מבוצעים על בסיס תמחור התיק מחדש בתרחיש עליית ריבית ובתרחיש ירידת ריבית בשיעור של 1%-4% והיוון מחדש של התזרימים העתידיים. החשיפה נקבעת כהפסד באחד התרחישים (עליה או ירידת הריבית).

המדידה מבוצעת בחלוקה לתיק בנקאי ולמסחר וברמת יחידות סוחרות תוך פירוט ההשפעה של המכשירים השונים בכל מגזר הצמדה.

ב. VAR (Value at Risk) – מודל "ערך בסיכון" מודד את הסיכון הפוטנציאלי תיק ברמת ביטחון שאינה פוחתת משיעור של 99% ולתקופת אחזקה של 10 ימי עסקים בתיק למסחר וחודש בתיק הבנקאי. המדידה מבוצעת בעזרת פריסת תזרים מזומנים על פני תקופות של חודש עד 30 שנים על פני נקודות העקום, בגישות פרמטריות (משקלות שווים וגישה מעריכית) ובגישה ההיסטורית.

ג. מבחני רגישות - הבנק מבצע מבחני רגישות לצורך אמידת סיכונים עקום תשואה (חשיפה להפסד כתוצאה משינוי לא מקביל בעקום), סיכון המרווח וסיכון בסיס הריבית (חשיפה להפסד בגין שינוי עקומות ריבית בעוצמה או בכיוון שונה בין מוצרים מאזניים וחוץ מאזניים), המחושבים באמצעות חישוב ההשפעה על הערך הנוכחי (NPV). המדידה מבוצעת בתדירות יומית בחלוקה לתיק בנקאי ולמסחר וברמת יחידות סוחרות. להסבר אודות גורמי הסיכון של הריבית, ראה סעיף "אמידת סיכונים השוק ובקרתם", לעיל.

ד. מבחני קיצון – הבנק מפעיל תרחישי קיצון (Stress) ובכלל זה $Stressed VAR$. בבסיס התרחישים עומדים אירועים "חריגים אך מתקבלים על הדעת" העלולים להתהוות בסביבה הכלכלית בה פועל הבנק. תרחישי הקיצון משקפים התממשות של מכלול גורמי סיכון הריבית, בעוצמות שונות. במסגרת תרחישי הקיצון מותאמות ההנחות הפנימיות לעוצמת שינוי הריבית בתרחישים השונים. השפעתם במצבי קיצון הינה עלייה בחשיפת הריבית הכוללת. ראה גם פרק "מודלים לניהול סיכונים שוק".

לצורך ניהול הסיכון, מבוצע ניטור יומי של מגבלות החשיפה שנקבעו ודיווח אודות עמידה במגבלות מרכזיות. הבנק קבע מגבלות לכל אחת מהמדידות.

במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני מוצג ניתוח התפתחות הפער בין השווי הכלכלי, כפי המחושב בתהליכי ניהול הסיכונים של הבנק, לשווי ההוגן, כפי המחושב בדוחות הכספיים בהתאם לכללי החשבונאות, ולהון העצמי המאזני, וכן מפורטות הסיבות המרכזיות לפער זה. ראה גם סעיף "מודלים לניהול סיכונים שוק".

בנוסף, במסגרת הממשל התאגידי לניהול הסיכון הוגדרו הוועדות המרכזיות הבאות: וועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון, פורום הנהלה לעניינים פיננסיים, פורום נ"ה, ופורום נוסטרו.

מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

טבלה 21: שווי הוגן נטו מותאם¹ של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

סך הכל	מטבע חוץ אחר		שקל לא צמוד למדד		סך הכל	מטבע חוץ אחר		שקל לא צמוד למדד		במיליוני ש"ח	
	מטבע חוץ אחר	מטבע חוץ דולר	שקל צמוד למדד	שקל לא צמוד		מטבע חוץ אחר	מטבע חוץ דולר	שקל צמוד למדד	שקל לא צמוד		
	31 בדצמבר 2017					31 בדצמבר 2018					
40,736	1,194	3,193	5,517	30,832	39,662	851	3,132	5,517	30,162	נכסים פיננסיים ²	
36,496	3,302	14,924	1,204	17,066	44,977	4,390	21,077	403	19,107	סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים	
38,461	1,440	5,049	3,811	28,161	37,782	1,392	5,317	3,506	27,567	התחייבויות פיננסיות ²	
36,633	3,145	13,059	1,281	19,148	44,817	3,795	18,767	1,091	21,164	סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים	
2,138	-89	9	1,629	589	2,040	54	125	1,323	538	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים	
(492)	-	-	(492)	-	(487)	-	-	(487)	-	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים	
111	1	55	-	55	190	2	77	0	111	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה	
1,757	-88	64	1,137	644	1,743	56	202	836	649	שווי הוגן נטו מותאם ¹	
1,991	-28	-24	1,325	718	2,219	39	211	914	1,055	מזה: תיק בנקאי	

1. שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
2. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 30 א בדוח הכספי.
3. למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

טבלה 22: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם¹ של הבנק וחברות מאוחדות שלו

סך הכל	מטבע חוץ אחר		שקל צמוד למדד		סך הכל	מטבע חוץ אחר		שקל צמוד למדד		במיליוני ש"ח
	מטבע חוץ אחר	מטבע חוץ דולר	שקל צמוד למדד	שקל לא צמוד		מטבע חוץ אחר	מטבע חוץ דולר	שקל צמוד למדד	שקל לא צמוד	
31 בדצמבר 2017										
1,635	(88)	17	1,090	616	1,668	60	188	794	626	שינויים מקבילים
1,997	5	79	1,263	650	2,143	48	257	855	983	עליה במקביל של 1%
1,898	(89)	91	1,205	691	1,809	49	189	879	692	מזה: תיק בנקאי
2,190	(4)	29	1,379	786	2,326	36	197	966	1,127	ירידה במקביל של 1%
31 בדצמבר 2018										
1,734	(82)	74	1,112	630	1,711	60	207	815	629	שינויים לא מקבילים
1,974	(23)	(14)	1,302	709	2,196	42	217	894	1,043	התלה ²
1,681	(93)	42	1,091	641	1,690	55	196	795	644	מזה: תיק בנקאי
1,910	(33)	(46)	1,279	710	2,157	38	206	871	1,042	השטחה ³
1,503	(91)	28	1,018	548	1,511	59	182	719	551	מזה: תיק בנקאי
1,732	(32)	(60)	1,204	620	1,981	42	192	794	953	עליית ריבית בטווח הקצר
1,998	(84)	83	1,257	742	1,979	53	221	957	748	מזה: תיק בנקאי
2,151	(112)	(5)	1,450	818	2,464	36	231	1,037	1,160	ירידת ריבית בטווח הקצר
מזה: תיק בנקאי										

- שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- התלה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועליה בריבית בטווח הארוך.
- השטחה - עליה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

טבלה 23: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית

סך הכך	הכנסות מימון שאינן מריבית		סך הכך	הכנסות מימון שאינן מריבית		במיליוני ש"ח
	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית		הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	
31 בדצמבר 2017						
80	(5)	85	144	53	91	שינויים מקבילים
67	(19)	86	150	57	93	עליה במקביל של 1%
(28)	7	(35)	(97)	(55)	(42)	מזה: תיק בנקאי
(20)	16	(36)	(107)	(63)	(44)	ירידה במקביל של 1%
31 בדצמבר 2018						
מזה: תיק בנקאי						

טבלה 24: חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

מסומים מדווחים	עם דרישה עד חודש	מעל 3 חודשים	מעל 3 עד שנה	מעל שנה עד 5 שנים	מעל 5 עד 10 שנים	מעל 10 עד 20 שנה	מעל 20 שנה	ללא תקופת פירעון	סך הכל שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי באחוזים	מסך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים	שיעור תשואה פנימי באחוזים	מסך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים	סך הכל שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי באחוזים	מסך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים
במיליוני ש"ח																
ליום 31 בדצמבר 2018								ליום 31 בדצמבר 2017								
נכסים פיננסיים *	16,089	2,969	4,351	5,532	2,888	3,666	2,787	585	795	3.16%	39,662	1.3	3.16%	39,662	795	585
סכומים אחרים לקבל **	14,726	14,307	7,907	4,092	1,749	2,123	16	57	-		44,977	1.1		44,977	-	57
התחייבויות פיננסיות *	21,629	4,594	2,792	3,923	3,009	1,394	74	(13)	191	0.46%	37,593	0.5	0.60%	37,593	191	(13)
סכומים אחרים לשלם **	14,921	10,605	9,886	4,173	2,264	2,841	250	363	-		45,303	1.4		45,303	-	363
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית	(5,735)	2,077	(420)	1,528	(636)	1,554	2,479	1,554	604		1,743			1,743	604	292
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית																
<u>א. לפי מהות הפעילות</u>																
החשיפה בתיק הבנקאי	(5,745)	2,329	(333)	1,460	(476)	1,842	2,408	1,842	589		2,219	***0.3		2,219	589	145
החשיפה בתיק למסחר	10	(252)	(87)	68	(160)	(288)	71	(288)	15		(476)	***0.1		(476)	15	147
<u>ב. לפי בסיסי הצמדה</u>																
מטבע ישראלי לא צמוד	(4,635)	1,614	(1,451)	1,295	(69)	1,413	1,542	1,413	535		643	***0.3		643	535	399
מטבע ישראלי צמוד למדד	190	464	(233)	141	(598)	387	334	387	22		841	***1.0		841	22	134
מטבע חוץ (לרבות צמוד מטח)	(1,290)	(1)	1,264	92	31	(246)	603	(246)	47		259	***0.2		259	47	(241)
<u>ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית</u>																
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים	(2)	(3)	(39)	(85)	(49)	(110)	(133)	(49)	(65)		(487)	9.9	1.91%	(487)	-	(65)
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה	2,577	-	-	(884)	(848)	(656)	-	(848)	-		190	3.3	2.35%	190	-	-
השפעת פירעונות מוקדמים בהלוואות לדיור	57	59	244	205	(1)	(234)	(298)	(234)	(24)		9	1.4	4.22%	9	-	(24)
השפעת הנחות התנהגותיות אחרות	20	17	45	(42)	(17)	(19)	(6)	(19)	-		(3)	0.1	2.25%	(3)	-	-

- * למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- ** סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוזי מאזניים, לאחר השפעה של התחייבויות לזכויות עובדים. מכשירים פיננסיים מורכבים מיינו לתקופות לפי משך החיים הממוצע האפקטיבי של כל מכשיר, מאחר ולא ניתן לשקף את החשיפה לריבית שלהם באמצעות מיון לפי תקופות לפירעון ותזרימי מזומנים או למועד חידוש הריבית הקרוב.
- *** ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

הערות כלליות לטבלה

1. פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.
2. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי (למעט פריטים לא כספיים) ושל סכומים אחרים לקבל ולשלם ולאחר השפעת ההתחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה כמוסבר בהערה 3 להלן, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי ההוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בביאור 30 א בדוח הכספי, בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים, ראה בביאור 30 א בדוח הכספי.
3. הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מפיקדונות לפי דרישה חושב בהתאם להנחות לגבי תקופות לפירעון המשמשות את הבנק לניהול סיכוני ריבית.
4. שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בביאור 30 א בדוח הכספי.
5. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.

הבנק חשף לסיכון של תנודתיות בשערי המניות בגין אחזקות בתיק הבנקאי ובתיק למסחר. דירקטוריון הבנק הגדיר מגבלות סיכון נפרדות במונחי היקף ובמונחי VAR הן עבור מדד המעו"ף, קרנות סל ישראליות ומניות, והן עבור קרנות סל על מדדי חו"ל, מניות בחו"ל או ETF. בנוסף, נמדד הסיכון החשבונאי לתנודתיות ברווחיות בתיק הבנקאי תוך קביעת מגבלה ייעודית. הסיכון נמדד במונחי שינוי מחיר.

הסיכון נובע מהשקעה במגוון מניות, ברובן סחירות, בבורסה הישראלית באמצעות יחידת הנוסטרו של הבנק במסגרת התיק למסחר והתיק הזמין למכירה, השקעות חברת הבת - אגוד השקעות וייזום (אש"י), אשר משקיעה בחברות העוסקות בתחומי פעילות שונים, שאינם בתחום הבנקאות ותחומים משלימים לו. פעילויות אלה מבוצעות תחת מגבלות והיקף מסגרות שאושרו בדירקטוריון הבנק, ותכליתן שיפור בתשואת הבנק.

טבלה 25: דרישות הון בגין קבוצות של מניות

גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2017			ליום 31 בדצמבר 2018			
דרישות ההון ² (12.85%)	שווי הוגן ¹	יתרה מאזנית	דרישות ההון ² (12.88%)	שווי הוגן ¹	יתרה מאזנית	
במיליוני ש"ח						
11	89	89	14	107	107	מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל על מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל קרנות עוקבות
-	-	-	-	-	-	מדד
-	-	-	-	-	-	קרנות גידור / הון סיכון /
-	-	-	-	-	-	הון פרטיות
-	-	-	-	-	-	אחרים
<u>11</u>	<u>89</u>	<u>89</u>	<u>14</u>	<u>107</u>	<u>107</u>	נסחרות על ידי הציבור
3	21	21	2	17	17	מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל על מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל קרנות עוקבות
-	-	-	-	-	-	מדד
13	81	81	11	85	85	קרנות גידור / הון סיכון /
-	-	-	-	-	-	הון פרטיות ³
-	-	-	-	-	-	אחרים
<u>16</u>	<u>102</u>	<u>102</u>	<u>13</u>	<u>102</u>	<u>102</u>	מוחזקות באופן פרטי ⁴

1. השווי ההוגן של ניירות ערך זמינים למכירה נקבע על סמך מחירי שוק מצוטטים בשוק העיקרי. כאשר קיימים מספר שווקים בהם נסחר נייר הערך, הערכה מבוצעת לפי מחיר שוק מצוטט בשוק המועיל ביותר. במקרים אלו השווי ההוגן של השקעת הבנק בניירות ערך הינו מכפלה של מספר היחידות באותו מחיר שוק מצוטט. המחיר המצוטט המשמש לקביעת שווי הוגן, כאמור לעיל, אינו מותאם בשל גודל ההחזקה על ידי הבנק או גודל הפוזיציה יחסית לנפח המסחר (פקטור גודל ההחזקה). אם מחיר שוק מצוטט אינו זמין, אומדן השווי ההוגן מתבסס על המידע הזמין הטוב ביותר תוך שימוש מרבי בנתונים נצפים ותוך הבאה בחשבון של הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי (סיכון שוק, סיכון אשראי, אי סחירות וכיוצא באלה).
2. יחס ההון הפיקוחי בו נדרש הבנק לעמוד, בתוספת דרישת הון בגין חשיפה לתיק ההלוואות לדירור בשיעור המבטא 1% מיתרת התיק.
3. דרישת ההון בגין קרנות הון סיכון והון פרטיות מחושבת בהתאם לנכסי סיכון בהיקף של 150% מהשווי ההוגן של האחזקה.
4. לא סחירים.

יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)

הוראת ניהול בנקאי תקין 221 בנושא "יחס כיסוי נזילות" (LCR) מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל. יחס כיסוי הנזילות בוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלא של נכסים נזילים באיכות גבוהה שנותן מענה לצרכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה בהתאם לתרחיש הגלום בהוראה.

במסגרת ההוראה נקבע אופן חישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות ל"מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה" (המונה) ומקדמי הביטחון בגינם, וכן הוגדר תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים (המכונה). תזרים זה כולל, בין היתר, משיכה מסוימת של פיקדונות מסוגים שונים בהתאם למקדמים בתרחיש, ניצול מסוים של מסגרות אשראי שהבנק העמיד ועוד, בניכוי פירעונות במהלך החודש של אשראי שהבנק העמיד במקדמים מסוימים וכו'. הסיווגים של אגרות-החוב, סוגי הפיקדונות, סוגי המסגרות וכו' ומקדמיהם נקבעו בהוראה. בהתאם, שינוי בהיקף הנכסים הנזילים או בהרכבם, שינוי בהיקף הפיקדונות בכל אחד מסוגי הפיקדונות המוגדרים בהוראה, שינויים בהיקף מסגרות האשראי והערבויות מולם יש לשמור נזילות וכיוצא באלה יכולים להביא לשינוי היחס. חישוב היחס מבוצע ברמת סה"כ מטבעות ובהפרדה בין שקלים למטבעות אחרים.

הדרישה המזערית עומדת על 100%. עם זאת, בתקופה של לחץ פיננסי תאגיד בנקאי יוכל לרדת מתחת לדרישות מינימליות אלו. הדרישות חלות הן בסך המטבעות והן במטבע-חוץ בנפרד, הן ברמת התאגיד הבנקאי "סולו" והן ברמת המאוחד, וחישוב היחס מבוצע בהתאם. תאגיד בנקאי אשר אינו עומד ביחס המינימלי נדרש לדווח באופן מיידי לפיקוח על הבנקים, ולאחר שלושה ימי חריגה להגיש תוכנית לעמידה בדרישה המזערית. יחס כיסוי הנזילות נמדד ברמה יומית ומדווח כממוצע התצפיות היומיות שנמדדו ברבעון שהסתיים בתאריך הדוח.

ככלל, יחס כיסוי הנזילות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין 221 שונה מהמודלים הפנימיים החלים בבנק. היחס הממוצע במהלך הרבעון הרביעי 2018 עמד על 126% אל מול דרישה מזערית של 100%. במהלך הרבעון הרביעי לא נצפו חריגות מהדרישה המזערית ביחס LCR הכולל. נצפתה חריגה בודדת ביחס LCR במט"ח שטופלה מיידית.

טבלה 26: יחס כיסוי הנזילות

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2017	לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2018	
129%	126%	יחס כיסוי הנזילות ¹
100%	100%	יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

1. מחושב על בסיס ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון האחרון המדווח.

על רקע הודעות בעלי השליטה בבנק בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק והודעתם על התקשרות עם בנק מזרחי בעניין זה ונכח חוסר הוודאות בו פועל הבנק בעקבות כך, החליט דירקטוריון הבנק על שמירה על יחס כיסוי נזילות (LCR) גבוה יותר בתקופה זו. שיעור זה נבחן מעת לעת בהתאם להתפתחויות ומעודכן במידת הצורך. בהתאם להתפתחויות ובין הירידה בסיכון המוניטין, החליט דירקטוריון הבנק באוקטובר 2018 על חזרה למתווה הרגיל. נכון ליום 31 בדצמבר 2018 עומדת סיבולת סיכון על 105% ותיאבון הסיכון עומד על 110%.

גילויים נוספים בגין יחס כיסוי הנזילות (LIQA)

טבלה 27: יחס כיסוי נזילות (מפורט)

גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2017		ליום 31 בדצמבר 2018		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
סך ערך משוקלל (ממוצע) ²	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ¹	סך ערך משוקלל (ממוצע) ²	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ¹	
				מיליוני ש"ח
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה				
11,494	11,577	11,066	11,173	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA) תזרימי מזומנים יוצאים
				פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
203	4,053	217	4,332	פיקדונות יציבים
1,065	9,535	1,063	9,527	פיקדונות פחות יציבים
134	4,457	136	4,519	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראה ניהול בנקאי תקין 221)
				מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
+	+	0	0	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
7,034	11,157	7,028	11,308	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)*
4	4	3	3	חובות לא מובטחים
-	139	0	153	מימון סיטונאי מובטח
				דרישות נזילות נוספות, מזה:
3,294	3,294	3,557	3,557	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	0	0	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
762	7,107	679	6,336	קווי אשראי ונזילות
635	635	607	607	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
155	5,378	160	5,466	מחויבויות מימון מותנות אחרות
<u>13,286</u>	<u>45,759</u>	<u>13,450</u>	<u>45,808</u>	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים				
1,436	1,584	1,366	1,506	הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)
2,959	3,709	3,277	4,154	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
4,395	5,293	4,643	5,660	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
				סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם ³		סך ערך מתואם ³		
11,494		11,066		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA) A
8,891		8,807		סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים B
129%		126%		יחס כיסוי נזילות (%) A/B

1. ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
2. ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
3. ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

תנודות ביחס כיסוי הנזילות נובעות בעיקרן משינויים בהיקף התזרים היוצא ומשינויים בהיקף כרית הנזילות. בטווח הקצר התזרים היוצא מושפע בעיקרו מהיקף ותמהיל פיקדונות. היחס מאופיין בעיקרו במחזוריות חודשית בהתאם לפעילות העיסוקית של הלקוחות – בעיקר משכורות, מע"מ ותשלומים בכרטיסי אשראי. תנודתיות בתזרים הנכנס נובעת בעיקרה מפעילות בנגזרי מט"ח. בטווח הארוך מושפע היחס ממבנה המאזן של הבנק בהתאם לשינויים במבנה המקורות והשימושים.

מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה של הבנק מבוסס ברובו על נכסי רמה 1, המאופיינים ברמת סחירות גבוהה ורמת סיכון נמוכה. אלו כוללים מזומן ופיקדונות בבנק ישראל, אג"ח ממשלת ישראל בשקלים ובמט"ח ואג"ח ממשלת ארה"ב במט"ח, כמפורט בטבלה להלן:

טבלה 28: נכסים נזילים באיכות גבוהה

גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2017	ליום 31 בדצמבר 2018	
	מיליוני ש"ח	
		נכסי רמה 1:
		מטבעות ושטרי כסף
199	605	סך דרבות בבנק המרכזי (לאחר ניכוי חובת נזילות)
6,309	7,343	ניירות ערך שחירים כשירים במשקל סיכון 0%
5,064	3,551	מכשיר חוב שהונפק במטבע מקומי של ריבונות או בנק מרכזי מקומיים שמשקל הסיכון שלהם אינו 0%
		מכשיר חוב שהונפק במטבע חוץ של ריבונות או בנק מרכזי מקומיים שמשקל הסיכון שלהם אינו 0%
		סה"כ נכסי רמה 1
11,572	11,499	
		נכסי רמה 2:
		ניירות ערך שחירים כשירים במשקל סיכון 20%
-	0	מכשירי חוב קונצרניים ואיגרות חוב מכוסות כשירים בדירוג בינלאומי AA- ומעלה
		נכסי רמה 2:
69	105	מכשירי חוב קונצרניים בדירוג בינלאומי A+ עד A- או דירוג מקומי AA- ומעלה
69	105	סה"כ נכסי רמה 2
11,642	11,603	סה"כ נכסים נזילים באיכות גבוהה

ניהול סיכון הנזילות

סיכון נזילות הינו הסיכון לרווחי התאגיד הבנקאי וליציבותו הנובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו ולעמוד בפירעון התחייבויות במועד פירעונן מבלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון הנזילות כולל את הסיכונים הבאים:

- **סיכון גיוס הנזילות** - סיכון גיוס הנזילות הינו סיכון הנובע מפגיעה ביכולת גיוס הנזילות של הבנק כתוצאה מאיבוד אמון השוק בבנק, אשר יכול להתממש מאירועים כגון אירועים של פגיעה במוניטין, או פגיעה בשוק בו פועל הבנק.
- **סיכון נזילות השוק** - הסיכון שהבנק לא יוכל להפטר או לקזז בקלות פוזיציה מסוימת במחיר השוק בשל עומק שוק בלתי מספק או בשל שיבושים בשוק.

אופן פעילותם של הבנקים מאופיינת כספקי הלוואות ארוכות טווח הממומנות באמצעות פיקדונות קצרי מועד, הופך אותם לפגיעים לסיכון נזילות, הן לסיכון שבאופיו הינו ספציפי לכל בנק והן לסיכון המשפיע על השווקים בכללותם. ניהול סיכון הנזילות נועד לוודא כי לבנק תהיה את היכולת לממן גידול בנכסים ולפרוע התחייבויות במועד פירעונן מבלי להיקלע להפסדים חריגים (unacceptable losses). ככלל, הבנק מעדיף את הקטנת סיכונים הנזילות על פני שיקולי רווחיות לטווח קצר.

הבנק מנהל את סיכון הנזילות על בסיס עקרונות הבאים:

- קביעת מסגרת ניהול הנזילות, הבטחת נזילות מספקת בנכסים נזילים איכותיים לעמידה באירוע קיצון.
- ניסוח תיאבון וסיבולת הסיכון בהתאם לאסטרטגיה העסקית.
- תהליך זיהוי, מדידה, ניטור ובקרה.
- אסטרטגיית מימון לגיוון מקורות לטווחי זמן שונים.
- אחזקת כרית נכסים נזילים איכותיים.

- שילוב העלויות, התועלות והסיכונים בתמחור ומדידת הביצועים ובאישור מוצרים.
- פרקטיקות לניהול הנזילות, סקירת מידע ודיווח לדירקטוריון.
- ניטור החשיפות על פי קווי עסקים ומטבעות.
- אסטרטגיית מימון לגיוון מקורות לטווחי זמן שונים.
- ניהול פעיל ותוך יומי של סיכון הנזילות.
- ניהול פוזיציית הביטחונות.
- ביצוע מבחני קיצון ושילוב התוצאות בתהליך הניהול השוטף.
- תכנית מימון למקרה חירום.
- אחזקת כרית נכסים נזילים איכותיים.

הבנק מעריך את פרופיל הנזילות בראיה רחבה, הכוללת שימוש במגוון מדדי סיכון ופרמטרים נוספים להערכת היבטי סיכון הנזילות השונים, לרבות: נזילות יומית ותוך יומית, נזילות עד חודש (יחס נזילות לפי מודל פנימי ו-LCR), נזילות לטווח ארוך (יחס מימון יציב), מגוון מדדים ביחס לתמהיל ומבנה המקורות (שיעור פיקדונות עד חודש, שיעור פיקדונות ליבה, מדדי ריכוזיות מפקידים וכו'), ניתוח פערי נזילות עבור טווחי זמן שונים ועוד. הבנק קבע מגבלות לפרמטרים אלה ומנטר את רובם בתדירות יומית.

הנהלת הבנק שמה דגש מיוחד על ניהול קפדני של סיכונים הנזילות, תוך קבלת דיווחים שוטפים. לשם בחינת עדכניות המדיניות וזיהוי מוקדם של התפתחות אפשרית של תרחישי קיצון בנזילות, מבוצע מעקב חודשי אחר אינדיקטורים חיצוניים (מאקרו) ופנימיים (מיצוב הבנק והתנהגות מפקידים), המדווח במסגרת פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים.

דירקטוריון הבנק מתווה את פרופיל הסיכון, וזאת במסגרת הדיונים על האסטרטגיה, תוכניות העבודה ומסמך המדיניות. נקבעו מגבלות לעניין פיזור מקורות, תוך שמירה על תמהיל מקורות הנובעים משוק ההון ופיקדונות הציבור, תוך מעקב אחר התפתחות משקלן של קבוצות המפקידים השונות ופיזור המפקידים בבנק ובתוך כל קבוצה. נכון למועד הדוח היקף פיקדונותיהן של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות הסתכם בסך 1,502 מיליון ש"ח, ומהווה 4.7% מסך פיקדונות הציבור. לפירוט בדבר הרכב הפיקדונות ראה באור 17 "פיקדונות לפי גודל".

הדירקטוריון מבצע מעקב אחר אינדיקטורים מרכזיים בתחום הנזילות במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני וסקירת מנכ"ל החודשית, ומקיים דיונים רבעוניים על מצב הנזילות הכולל וניהול הנזילות במט"ח על פי התפתחויות בשווקים והצורך הנגזר מכך. קביעת מסגרות כוללות ופרטניות לניהול עודפי הנזילות בבנקים במט"ח נדונה אחת לשנה לפחות, בהתאם לצורך ולהתפתחויות בשווקים. בנוסף, הדירקטוריון דן ומאשר את המודלים המשמשים למדידת הסיכון, את תרחישי הקיצון ואת המגבלות בגין אלה.

מודל הנזילות הפנימי

הבנק מנהל את רמת הנזילות שלו גם על פי מודל פנימי (בנוסף ל-LCR), הנגזר ממדיניות ניהול סיכון הנזילות. המדידה הפנימית נבחנת בתרחיש שוטף ובתרחישי קיצון. בנוסף, נבחן מצב הנזילות הכולל של הבנק ומדדים המצביעים על התפתחות אפשרית של תנאי משבר ביחס לבנק או המערכת הבנקאית.

מטרת מודל הנזילות הפנימי הינה לבדוק את יכולת העמידה של הבנק בפירעון פיקדונות, גם כאשר לא נוספים מפקידים חלופיים או כאשר קיים קושי במימוש נכסים. מתבצע חישוב של היחס בין כרית הנזילות לבין תזרים יוצא נטו בהתאם לדרישת הוראה 342. המודל לוקח בחשבון את המזומנים בקופה ופיקדונות בבנקים, יכולת המימוש בפועל של תיק האג"ח של הבנק, תוך אבחנה בין סוגי האג"ח ונזילותם, ומניח תחזית משיכות על סמך היסטוריית משיכות תוך הבחנה בין סוגי מפקידים בחתך הפיקדונות לתקופת שונות, ויכולת לפרוע אשראי מסוג On Call מכלל הלקוחות.

הנחות היסוד של מודל הנזילות נקבעות תוך התייחסות ליכולת המימוש של הנכסים המרכיבים את כרית הנזילות ובחינת התנהלותם ההיסטורית של המפקידים. הנחות המודל נבחנות בתדירות הנדרשת על פי מדיניות התיקוף ועל פי ההתפתחויות בשווקים ו/או בבנק, ומובאות לדיון ואישור בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון.

יחס הנזילות על פי המודל הפנימי נמדד ומדווח בתדירות יומית להנהלת הבנק, נבחן באופן שבועי על ידי פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים ונכלל בדיווח החודשי לדירקטוריון בנוסף לדיווח החודשי בדבר ריכוזיות הפיקדונות ושינויים מהותיים במצב הנזילות. בנוסף, מבוצעות בדיקות של עמידה במגבלות לתרחישי הקיצון.

במהלך שנת 2018 יחס הנזילות הכולל בתרחיש הקיצון לא ירד מהמגבלות שנקבעו. במהלך הרבעון הרביעי 2018 נצפו שלוש חריגות ביחס במט"ח אשר טופלו מיידית.

תרחישי קיצון לנזילות

הבנק בודק את סיכון הנזילות בין היתר באמצעות בחינת השפעת תרחישי קיצון שונים על מודל הנזילות הפנימי. תרחישי הקיצון כוללים תרחיש מערכת, תרחיש ממוקד בנק, תרחיש משולב ותרחיש הופכי (בוחן את עוצמת אירוע המביא את יחס הנזילות מעבר לסיבולת הסיכון התחונה). התרחישים כוללים תיאור עסקי, כימות השפעות התרחישים על תזרימי המזומנים ויחס הנזילות, האחריות לזיהוי התפתחות מצב משברי ודרכי ההתמודדות במקרה של התממשותו של תרחיש קיצון. בנוסף, מבוצעת מדידה של תרחישי קיצון לתקופות של עד חודש ומעל חודש. תרחישי קיצון אלה נמדדים בתדירות יומית ומוצגים לפורום ההנהלה לעניינים פיננסיים כחומר רקע בישיבתו השבועית. כמו כן, אחת לרבעון מתקיים דיון בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון על תוצאות תרחישי הקיצון בפועל אל מול המגבלות שנקבעו, וזאת במסגרת הדיון על מסמך הסיכונים.

התרחיש המערכתי כולל ירידה באמון הציבור את יציבות המערכת הבנקאית, היוצרת, בין היתר קשיים בפירעון אשראי מצד לווים, לחצי נזילות כבדים במערכת והיא מחזקת את התמריץ להעברת נכסים לחו"ל. התרחיש ממוקד בנק משקף מצב של חשש בקרב בעלי העניין של הבנק ביחס ליציבותו הפיננסית וספק ביחס ליכולתו לעמוד בהתחייבויותיו, באופן ספציפי. התרחיש המשולב מתייחס לשינוי משמעותי לרעה בשוקי ההון, אשר גורם לעליה בחששות בעלי העניין של הבנק ביחס ליציבותו הפיננסית ולהגברת הספקות ביחס ליכולתו לעמוד בהתחייבויותיו, באופן ספציפי, מעבר לחשש הכולל ליציבות המערכת וקושי בגיוס מקורות במט"ח.

בנוסף, נבחן מצב הנזילות הכולל של הבנק ומדדים המצביעים על התפתחות אפשרית של תנאי משבר ביחס לבנק או המערכת הבנקאית.

תוכניות מימון בשעת חירום

לבנק תוכנית חירום במסגרתה מתוארות דרכי הפעולה להתמודדות עם התממשות תרחישי קיצון, לרבות פעולות שונות שיינקטו על ידי הנהלת הבנק והסניפים.

סיכון מימון

גילוי על פי EDTF

ניהול סיכון הנזילות נועד לוודא כי לבנק תהיה את היכולת לממן גידול בנכסים ולפרוע התחייבויות במועד פירעון מבלי להיקלע להפסדים חריגים. ניהול יעיל של סיכון הנזילות מסייע להבטיח כי הבנק יוכל לעמוד בהתחייבויותיו התזרימיות, הכרוכות באי ודאות, בשל היותן מושפעות ממצבי היצע וביקוש חריגים בשווקים הפיננסיים, מאירועים חיצוניים ומהתנהגותם של גורמים אחרים.

הבנק מנהל את סיכון הנזילות באופן התומך במימון שוטף של פעילות הבנק ומאפשר ללקוחות למשוך התחייבויות באופן שוטף בתנאי שוק רגילים ובהתפתחות תנאי קיצון.

הבנק מכיר בכך כי בעת התפתחות משבר מקורות המגויסים באמצעות שוקי ההון עשויים להיות תנודתיים יותר מפקדונות קמעוניים מסורתיים, לפיכך הבנק מוודא כי מקורות המימון שלו מגוונים דיים על מנת להבטיח את זמינותם במועדים נדרשים ובעלות סבירה. הבנק קבע מגבלות על מבנה מקורות המימון, תוך התייחסות לריכוזיות מפקידים, שיעור פיקדונות ליבה ועוד. הבנק אינו מסתמך על ההנחה שהשווקים מתפקדים ונזילים לחלוטין, היות ששוקי הנכסים והמימון עלולים להתייבש בזמני לחץ. במסגרת ניהול הנזילות מניח הבנק כי חוסר נזילות בשווקים עשוי לגרום לקשיים בגיוס מקורות מימון ("סיכון גיוס הנזילות") או במימוש נכסים להשגת נזילות (סיכון "נזילות השוק").

טבלה 29: סיכום של נכסים משועבדים ולא משועבדים

גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2017		ליום 31 בדצמבר 2018		
לא משועבדים	משועבדים	לא משועבדים	משועבדים	
2,3		2,3		
				במיליוני ש"ח
-	17	-	10	מזומן ונכסים נזילים אחרים ¹
3,934	242 ¹	3,250	167 ¹	ניירות ערך
-	816	-	588	ני"ע שנשאלו ⁴
3,934	1,074	3,250	745	סך הכל

1. בהתאם להסכם של הבנק עם מסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה ועל-פי החלטות הדירקטוריון של מסלקת המעו"ף וחוקי העזר והמתאר של מסלקת המעו"ף, מפיקי הבנק בחשבון על שם מסלקת המעו"ף ניירות ערך כבטוחות לטובת מסלקת המעו"ף וכן מזומנים בחשבון שנפתח על שמה בבנק אחר, שיהוו תשלום למסלקות על חשבון כל סכום שהבנק יהיה חייב להן בגין עסקות במעו"ף ובניירות ערך ישראלים, שהבנק יהיה אחראי להם כלפיהן, וזאת כנגד התחייבות המסלקות להשיב לבנק סכום זה בהתאם להסכם. להבטחת חיובים אלה יצר הבנק ביום 31 במרץ 2004 שעבוד קבוע ושעבוד צף בדרגה ראשונה ללא הגבלת סכום על החשבונות הללו לטובת מסלקת המעו"ף.
כמו כן, ביום 13 באפריל, 2005 יצר הבנק שעבוד קבוע בדרגה ראשונה והמחאה על דרך השעבוד ללא הגבלת סכום, בחשבון ניירות הערך על שם המסלקה וכל חשבונות המשנה שלו וכן בחשבון הכספי המתנהל על שם המסלקה בבנק אחר, והכל בהתאם להסכם הבנק עם מסלקת הבורסה וזאת כערובה לקיומם המלא והמדויק של כל חיובי הבנק כלפי המסלקה מכל מין ומכל סוג, בין אם חיובים קיימים, או עתידיים, מתחדשים או מותנים, קצובים או בלתי קצובים, כפי שיהיו מעת לעת. הבטוחות משמשות כערובה לקיומם של כל חיובי הבנק כלפי מסלקת הבורסה, לפי העניין, בהתאם לתקנון הבורסה ולהנחיות על פי חוקי העזר של המסלקה והחלטות דירקטוריון המסלקה.
בנוסף, ביום 26 במרץ 2017 יצר הבנק שעבוד קבוע בדרגה ראשונה ללא הגבלת סכום על כל הזכויות מכל מין וסוג, בכל אחד מחשבונות הבטוחות בבנק ישראל המתנהלים על שם מסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה בהתאמה, והמשמשים להפקת בטוחות חברי מסלקת המעו"ף ומסלקת הבורסה, בהתאמה, לטובת המסלקות האמורות, לרבות הזכויות לקבלת הכספים המופקדים או הרשומים לזכות חשבונות הבטוחות בבנק ישראל, וכל פירותיהם, כפי שיהיו מעת לעת. הכל בהתאם להסכמי משכון ואג"ח בין הבנק לבין מסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה בהתאמה. הבטוחות משמשות כערובה לקיומם של כל חיובי הבנק כלפי מסלקת המעו"ף ומסלקת הבורסה, לפי העניין, בהתאם לתקנון הבורסה ולהנחיות על פי חוקי העזר של המסלקות והחלטות דירקטוריון המסלקות.
נכון ליום ה-31 בדצמבר 2018 מופקדים במסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה סכומים מעבר לדרישת הביטחונות.
2. להבטחת סליקת עסקאות אשראי תוך יומי שבנק ישראל מקצה או יקצה לבנק מעת לעת במסגרת פעולתו במערכת זה"ב (RTGS) יצר הבנק שעבוד שוטף לטובת בנק ישראל על מלאי אג"ח מדינה ומק"מים.
3. הבנק חבר במסלקת היורוקליר בנק בריסל אשר סולקת ניירות ערך הנסחרים בשווקים הבינלאומיים. לצורך פעילותו זו של הבנק באמצעות המסלקה הנ"ל ולהבטחת האשראי שמוצל על ידי הבנק בפועל באותה מסלקה מעת לעת, שעבד הבנק ניירות ערך. מסגרת האשראי כנגדה שועבדו ניירות הערך מסתכמת ב-6 מיליון דולר של ארה"ב.
4. ניירות ערך שהתקבלו בעסקאות שאילת ניירות ערך כנגד מזומן.

ניהול הסיכונים התפעוליים

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. סיכון זה כולל סיכון משפטי וסיכונים ציית, אך אינו כולל סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין. ניהול הסיכון התפעולי בבנק מיושם בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 350 וכן עפ"י הוראות רלוונטיות בנושאים של סיכון משפטי, סיכונים ציית, ניהול סיכון טכנולוגיות המידע, מחשוב ענן, הגנת הסייבר ואבטחת מידע, בנקאות בתקשורת והמשכיות עסקית. נושאים אלה מעוגנים במסמכי מדיניות יעודיים ופרטניים. הנהלות היחידות העסקיות הן אלו הנושאות באחריות לזיהוי וניהול הסיכונים בפעילות העסקית. אגף בקורת וניהול סיכונים מהווה קו הגנה שני לסיכון התפעולי.

עיקרי העקרונות במדיניות ניהול הסיכון התפעולי:

- לבנק מסגרת עבודה לניהול סיכון תפעולי, המשתלבת במלואה בתהליכים הכוללים שלו לניהול סיכונים.
- הבנק מקיים סביבת בקרה הדוקה העושה שימוש במדיניות, תהליכים ומערכות, בקורת פנימיות נאותות ואסטרטגיות נאותות להפחתת הסיכון או להעברתו, לרבות שימוש בכלים משלימים להפחתת הסיכונים כגון פוליסות ביטוח.
- הסיכון התפעולי מנוהל בראייה מערכתית מקיפה, הכוללת את החברות הבנות.
- ניהול הסיכון התפעולי מושתת על תהליך פעיל של זיהוי, הערכה, מדידה, ניטור דיווח ובקרה המבוצעים בכל קווי העסקים של הבנק.

זיהוי והערכת סיכונים תפעוליים בבנק נערכים באמצעות סקרי סיכונים תלת-שנתיים, איסוף אירועי כשל והפקת לקחים בגינם וכן בכלים נוספים. המתודולוגיה לביצוע הסקרים והטיפול בפערים שזוהו, גובשה בשיתוף עם יועצים חיצוניים ונדונה ואושרה על ידי הדירקטוריון והנהלה. הסקרים הנערכים בבנק כוללים, בין היתר:

- סקרי סיכונים תפעוליים בתהליכי העבודה העיקריים.
- סקרי סיכונים תפעוליים בפעילות מערכות המידע העצמאיות העיקריות של הבנק.
- סקרי המשכיות עסקית – סקר (Business Impact Analysis) BIA.

תוצאות סקרי הסיכונים התפעוליים מסייעות להנהלת הבנק ולדירקטוריון להעריך את מידת החשיפה לסיכונים אלו וכן לקבוע את היקף ההון הנדרש בדבר השני. כמו כן הבנק בוחן את החשיפה לסיכון תפעולי באמצעות תרחישי קיצון על מנת להתייחס למגוון אירועים.

מטרת מדיניות הבנק הינה למזער את הסיכונים התפעוליים ככל שניתן. במסגרת הדיון על תיאבון הסיכון הכולל של הבנק, הוגדרו תיאבון וסיבולת הסיכון לסיכונים תפעוליים תוך התייחסות לסוגי הפעילויות, גידול בהיקפי הפעילות והחשיפות האפשריות. כן הוגדרו מגבלות החשיפה לסיכון השירי (הסיכון לאחר התחשבות בבקורות) לרבות קביעת אופן תעדוף הטיפול ול"ז, וזאת על בסיס המדיניות שנקבעה לניהול הסיכון התפעולי.

בבנק מתקיימים דיונים רבעוניים יעודיים על פי מבנה הממשל התאגידי בנושא ניהול הסיכון. פורום הנהלה מקבל דיווח על היקף הנזקים המצטברים מאירועי הכשל בפועל ודן באירועי כשל מהותיים והפקת הלקחים, וכן עורך מעקב אחר טיפול בממצאי סקרי סיכונים תפעוליים במדרג גבוה. אירועי כשל מעל חצי מיליון ש"ח מדווחים לדירקטוריון הבנק. פורום סיכונים תפעוליים של אגף משאבים בראשות מנהל הסיכונים הראשי דן בסיכונים אשר הינם באחריות ישירה של האגף עקב מורכבותם. בנוסף, פורום לניהול הסיכון התפעולי בראשות ראש ענף סיכונים תפעוליים ובהשתתפות נאמני הסיכון התפעולי האגפיים, מהווה מוקד לשיתוף בידע, ונושאים הכרוכים בניהול הסיכון. אחת לשנה הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון דנה בסקירה שנתית בעדכוני מדיניות הסיכון התפעולי, בעדכון תיאבון וסיבולת הסיכון, וכן נערך מעקב אחר תוכנית העבודה של הסקרים ודיון בממצאים מהותיים.

על רקע התמשכות תקופת אי הודאות חלה במחצית הראשונה של השנה עלייה נוספת בסיכון התפעולי, וזאת עקב המשך מגמת עזיבת עובדים, בפרט בתחום מערכות המידע, תופעה הגורמת לאובדן ידע בתחום זה. הבנק נעזר, ככל הניתן, בשירותי חברות חיצוניות. עם זאת, במהלך הרבעון השלישי התמתנה מגמת עזיבות העובדים וברבעון הרביעי חלה התייצבות במצבת העובדים, תוך ירידה בסיכון התפעולי.

מערכות המידע והמחשוב של הבנק

הפעילות בבנק נשענת במידה רבה על מערכות מידע ומחשוב המותאמות לצרכיו. פעילות טכנולוגיית המידע מאופיינת, בין היתר, בתהליכים חוצי ארגון, תוך השפעה משמעותית על התנהלות הבנק. הבנק מקפיד לשמור על איכותן של המערכות ועל תפקודן התקין, ומשקיע משאבים רבים בפיתוח והתאמה של מערכות המידע והמחשוב (תוכנה, חומרה, תקשורת וכדומה), לשימוש ושימוש לקוחותיו, גם בניהול של מערך אבטחת מידע הולם, היערכות לשעת חירום והמשכיות עסקית.

לבנק התקשרות מהותית רבת שנים לקבלת שירותי מחשוב ותפעול עיקריים מבנק לאומי לישראל בע"מ החושפת את הבנק לסיכונים בתחום מיקור החוץ. על מנת להעריך את הבקורות המשולבות במסגרת שירותי התפעול הניתנים על ידי לאומי לבנק, מבוצעות בדיקות הן על ידי הבנק, הן על ידי לאומי והן על ידי גורמים מקצועיים בלתי תלויים.

הסכם המחשוב והתפעול הנוכחי נחתם לתקופה של 10 שנים אשר הסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016. ממועד זה החלה תקופה של שלוש שנים המוגדרת כ"פרוייקט סיום ההתקשרות".

ההתקשרות עם בנק לאומי מגובה באישורים הרגולטוריים הנדרשים.

עם התקרבות מועד סיום תקופת ההתקשרות עם לאומי, הבנק החל (בסוף שנת 2015) בבחינת האפשרויות העומדות בפניו ובמסגרת זו פנה לספקים שונים לצורך קבלת הצעות לשירותי מחשוב ותפעול ובחן הצעות ראשוניות שלהם תוך הסתייעות בשירותי ייעוץ חיצוניים ובפיקוח ועדת מחשוב ייעודית של הדירקטוריון. עם זאת, ההתקדמות לשלב של כניסה להתחייבויות מול הספקים נדחתה עד לאחר הסרת חוסר הודאות הנובע מהודעת בעלי השליטה על התקשרותם עם בנק מזרחי. לאור התמשכותו של מצב אי הודאות והעיכוב בלוחות הזמנים של פרוייקט החלפת מערכות הליבה של הבנק, אישר דירקטוריון הבנק ביום ה-29 במרץ 2018 את הצעת בנק לאומי שהתקבלה בבנק באותו מועד, שעיקרה הינם כי על רקע העסקה של בעלי השליטה יסכים בנק לאומי, לפני משורת הדין, לדחות את תום תקופת ההיפרדות לתקופה של עד 18 חודשים נוספים (קרי עד ה-30 ביוני 2021), ובלבד שבכל מקרה בו יבקש הבנק להקדים את תום תקופת ההיפרדות לתקופה של עד 18 חודשים נוספים מוקדמת של 24 חודשים לפחות לפני מועד סיום ההיפרדות. הצדדים פנו לקבלת אישור הממונה על התחרות הכלכלית ובהתאם לעמדה שנמסרה לבנק - אישור פטור מהסדר כובל ביחס להתקשרות זו נראית על פניה כמיזם משותף אשר מתאים לבחינת הצדדים על פי הוראות ההגבלים העסקיים (פטור סוג מיזמים משותפים) (הוראת שעה) תשס"ו-2006 ולכן אינו מצריך אישור הממונה על התחרות. כן פנו הצדדים לאישור המפקחת על הבנקים לצורך יישום האמור, כאשר נכון למועד פרסום הדוח הכספי לשנת 2018, אישור זה טרם התקבל. לפרטים נוספים בעניין מערכות המחשוב ראה דיווח מיידי של הבנק מיום 29 במרץ 2018 (אסמכתא 01-026694-2018), המובא על דרך הפניה.

על רקע התמשכות חוסר הודאות הנגזרת מהחלטת הממונה על התחרות הכלכלית ומהערר התלוי ועומד על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית, והשלכותיהם על תכנון והתקשרויות ארוכי טווח, תתכן עלייה בסיכון באשר ליכולתו של הבנק להשלים את פרוייקט החלפת מערכות הליבה של הבנק בלוחות הזמנים המתאימים. עיכוב כאמור עלול לגרום גם לעליה בעלויות המחשוב של הבנק. בהתחשב בלוחות הזמנים להסבת מערכות ליבה מחד גיסא ולחוסר הוודאות בו מצוי הבנק והשלכתו על התקשרויות ארוכות טווח של הבנק, בתנאי חוסר וודאות מאידך גיסא, הבנק בוחן את החלופות העומדות בפניו על מנת להבטיח המשכיות קבלת שירותים ביחס למערכות הליבה שלו ובכלל זה נבחנת האפשרות להמשך קבלת שירותי מחשוב מבנק לאומי, מעבר למועד ההתנתקות הנוכחי.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" ובאור 32 לדוחות הכספיים – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן".

בנוסף לשירותי מחשוב בנק לאומי הבנק מפעיל מערכות מחשוב עצמאיות שפותחו על ידו ו/או באמצעות בתי תוכנה (ראה להלן רשימת ספקים עיקריים ותלות בספקים).

פעילות המחשוב בבנק מבוססת על מסמך מדיניות ניהול טכנולוגיית המידע של הבנק אשר מאושר מידי שנה בדירקטוריון. על רקע הפקת לקחים מכשלים ותקלות שאירעו במערכת הבנקאית, הנחה המפקח על הבנקים את הבנקים לנקוט בצעדים שיצמצמו את פוטנציאל התממשות הסיכונים הנובעים מכשלים במערך טכנולוגיית המידע. כמו כן, הנחה המפקח על הבנקים את הבנקים לבחון מחדש תהליכים של ניהול שינויים וניהול תקלות, על מנת לחזק את התהליכים ולשפרם. הבנק נערך ופועל באופן שוטף על פי הנחיות אלו. עם זאת, למרות המשאבים שמשקיע הבנק בתחום זה, כיוון שמדובר במערכות מורכבות, לא ניתן למנוע לחלוטין את התממשות הסיכונים הנובעים מקיום תקלות בהן.

ספקים עיקריים ותלות בספקים - לבנק מספר ספקים בתחום מערכות המידע והמחשוב, ואלה העיקריים שבהם. בצד שמו של כל ספק שיש לבנק תלות בו, מצוין הדבר במפורש:

א. **בנק לאומי** – ספק מערכות הליבה הבנקאיות ושירותי התפעול בקשר אליהן. לבנק תלות בלאומי, היות ולא קיימת חלופה מיידית זמינה למערכות המסופקות על-ידי, ולכן תקלה, פגיעה או השבתה בהן עלולות להסב לבנק חשיפה או נזק מהותיים.

- ב. **חברת FMR** – ספקית של מערכות ושירותי תוכנה שונים ובכלל זה שירותי תוכנה לביצוע ובקרת מסחר בניירות ערך. קיימת לבנק תלות בנוגע לשירות אותו החברה מספקת, בשל היותה ספק מהותי בישראל של שירות זה.
- ג. **חברת מטריקס** – ספקית מערכת ניהול קשרי לקוחות (Customer Relation Management) CRM ושירותי תחזוקה ופיתוח של מערכת המשכנתאות של הבנק, וכן של מערכת הבקרה של החברה לנאמנות של בנק אגוד בע"מ.
- ד. **חברת רויטרס** – ספקית מערכות מסחר במט"ח, מידע פיננסי וניהול עסקאות ריבית.
- ה. **חברת טלדור** – הפעלת מוקד שירות ושירותי תמיכה בצידוד קצה.
- ו. **חברת סיברון** – ספקית שירותי תוכנה לביצוע מסחר בני"ע.
- ז. **חברת בלומברג** – ספקית מערכות מסחר במט"ח, מידע פיננסי ושירותי תוכנה לביצוע מסחר בני"ע.
- ח. **חברת בזק בינלאומי** – אירוח מתקן המחשב באתר שלה ביפו.

ניהול סיכון סייבר ואבטחת מידע

סיכון סייבר מוגדר כסיכון להתממשות אירוע סייבר שהינו אירוע אשר במהלכו מתרחשת תקיפת מערכות מיחשוב ו/או מערכות ותשתיות משובצות מחשב על ידי או מטעם גורמים חיצוניים או פנימיים לבנק.

ניהול סיכון הסייבר בבנק מיושם בהתאם להוראות נוהל בנקאי תקין 361 וכן עפ"י הוראות רלוונטיות כגון: ניהול טכנולוגיות המידע וניהול הסיכון התפעולי. הבנק התווה מדיניות אסטרטגית הגנת סייבר המגדירה את הכיוונים האסטרטגיים הדרושים על מנת לחזק את כלל מערך ההגנה.

הנהלות היחידות העסקיות שותפות, במסגרת סקרי הסייבר, בזיהוי וניהול הסיכונים בפעילות העסקית. ניהול הגנת הסייבר הינו באחריות מנהל הגנת הסייבר באגף משאבים, אגף בקרות וניהול סיכונים מהווה קו הגנה שני לסיכון זה. במסגרת זו מתקיים פורום סיכונים סייבר בראשות מנהל הסיכונים הראשי. יצוין כי לאחרונה בוצע בבנק שינוי ארגוני במסגרתו הוכפפה פעילות הסייבר בקו הראשון למערך מערכות המידע, במקביל לחיזוק מערך ההגנה בקו השני.

השלוטות שליליות פוטנציאליות מהן עלול לסבול הבנק כפועל יוצא של התקפות סייבר כוללות בין היתר: גניבת נכסים פיננסיים, פגיעה בקניין רוחני או במידע רגיש אחר של הבנק, של הלקוחות או של שותפיו העסקיים; שיבוש הפעילות של הבנק; עלויות שיקום; עלויות מוגדלות בגין הגנה ואבטחת מידע; אובדן הכנסות בשל שימוש לא מורשה במידע קנייני או בשל כישלון בשימור או בגיוס לקוחות בעקבות התקפות סייבר; תביעות משפטיות; פגיעה במוניטין וכיוצא בזה.

מנהל הגנת הסייבר, בסיוע חברות ייעוץ, פועל לתכנון ומימוש העקרונות שאושרו במסמכי האסטרטגיה ומדיניות ניהול הגנת הסייבר. כחלק ממדיניות הגנת הסייבר, הבנק מיישם **תפיסת אבטחת מידע** ובכלל זה מקיים מגוון רחב של פעילויות בתחומים טכנולוגיים, תפעוליים ותהליכיים. מדיניות הגנת הסייבר מותאמת לתקן אבטחת מידע ISO 27001 2013 ונבחנה על ידי מכון התקנים הישראלי שהעניק תו תקן לבנק.

מכלול פעילות אבטחת המידע משולב בפעילות הגנת הסייבר ונותן מענה למתאר האימונים הדינאמי, המאפיין את הסביבה הטכנולוגית בה פועלות מערכות מידע בנקאיות מודרניות וכן מאפשר עמידה בהוראות רגולטוריות.

ב-24 באפריל 2018 הופצה הוראת נב"ת 363 – "ניהול סיכונים סייבר בשרשרת אספקה", שמטרתה להבהיר מהי אחריות הבנק בנוגע לקיום תצורת עבודה מאובטחת מול הספקים החיצוניים המהותיים ואת חובותיו לניהול סיכונים סייבר הולמים בפעילות ספקים. מתודולוגיית הבקרת על ספקים עודכנה בהתאם להוראה זו, וגובשה תוכנית עבודה ליישום ההוראה. ב-8 במאי 2018 נכנסו לתוקפן תקנות הגנת הפרטיות (אבטחת מידע) התשע"ז 2017.

מערך הגנת הסייבר של הבנק מתבסס על המרכיבים הבאים:

- מיפוי וניהול סיכונים סייבר באופן רציף ומתמשך;
- פיתוח, התקנה ותחזוקה של מגוון כלים ממוכנים לאבטחת מערך המחשוב והנתונים של הבנק, באמצעות כלים לניתוח, בקרה ואיתור אירועים חריגים בתחום אבטחת המידע;
- הגברת והטמעת המודעות לאיומי סייבר בבנק באמצעות הדרכות לעובדים;
- ביצוע תהליך רציף לטיפול הדרגתי בליקויים וביצוע סקרי סייבר.
- בחינה תקופתית של עמידות מערכות המידע של הבנק במתקפות קיברנטיות מסוגים שונים ועדכון מערכי ההגנה על פי הצורך. בחינה זו כוללת סקרי חוסן, תרגילים והתייעצות מקצועית להבטחת קדימות טכנולוגית.
- סיכונים סייבר מטופלים במסגרת פוליסות הביטוח השונות בהן התקשר הבנק, לרבות פוליסה יעודית לסיכון סייבר.
- הפעלת מרכז תפעול אבטחת מידע (מתא"מ) אשר מנטר באופן שוטף את מערכות המחשב לצורך זיהוי ומתן מענה מהיר לאירוע סייבר וכן קבלת שירותי ניטור מלאומי עבור מערכות המיחשוב המופעלות על ידם. פעילות זו מהווה נדבך משמעותי במוכנות להתמודדות עם התקפות סייבר.

במהלך השנה החולפת לא נרשמו אירועי סייבר מהותיים שהתרחשו או שהשפיעו על מערכות העצמאיות באופן מהותי וכפועל יוצא על מגזרי הפעילויות הנתמכים על ידי מערכות אלה. כמו כן, הבנק לא זיהה אירוע שמנע ממנו לבצע רישום, עיבוד, סיכום או דיווח מידע באופן נאות. להערכת הבנק לא הייתה לנושא הסייבר, בכל הקשור למערכות העצמאיות, השפעה מהותית על הדוחות הכספיים לשנת 2018.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" ובאור 32 לדוחות הכספיים – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן".

כאמור, מערכות המחשב המופעלות ע"י לאומי מנוטרות על ידם.

- בנק לאומי, בדומה לבנקים אחרים, מהווה מטרה לתוקפים שונים. מערכות המחשוב, רשתות התקשורת ומכשירי לקוחותיו חשופים להתקפות סייבר, כגון וירוסים תוכנות זדוניות, התקפות דיג (Phishing) וחשיפות נוספות שמטרתן פגיעה בשירות ו/או בנתונים ואף גניבה כספית.
- לאומי רואה במידע של הבנק ולקוחותיו נכס עיקרי ומשקיע מאמצים ביישום מנגנוני ותהליכי בקרה והגנה מקובלים.
- בשנת 2018 לא דיווח לאומי על אירוע סייבר מהותי.

הבנק מקבל בסוף כל שנה מבנק לאומי דוח על הבקורות ששולבו במערך התפעול (כולל המחשוב) של לאומי ובדיקות על אפקטיביות הבקורות (ISAE 3402 TYPE 2), המבוסס, בין היתר, על תהליך AUP (Agreed Upon Procedures) המתייחס לבדיקות המבוצעות במסגרת נהלים מוסכמים עם הבנק. הדוח כולל, בין היתר, חוות דעת של רואה חשבון (להלן: "חוות הדעת") האם הבקורות יעדי הבקרה שהוגדרו על ידי בנק לאומי תוכנו כראוי ופועלות באפקטיביות מספקת על מנת לתת ביטחון סביר כי יעדי הבקרה אשר הוגדרו על ידי לאומי הושגו במשך השנה שלגביה מופק הדוח. בנוסף, מצוינים חריגים הרלוונטיים לבנק אגוד או לסביבת הבקרה בלאומי אשר משרתת את בנק אגוד בלבד. בהתאם לחוות הדעת לדוח לשנת 2018, הבקורות שנבדקו, ואשר רואה החשבון סבר שהן הכרחיות להשגת יעדי הבקרה שהוגדרו פעלו במהלך שנת 2017 באופן אפקטיבי. חוות הדעת מתייחסת בין היתר לבקורות שישמשו על מנת לצמצם את החשיפות הפוטנציאליות ולחזק את ההתגוננות מול התקפות סייבר על מערכות המידע של לאומי באמצעותן מספק לאומי שירותים לבנק אגוד וללקוחותיו.

המשכיות עסקית – היערכות למצבי חרום

אירועים מסוגים שונים עלולים לפגוע ו/או להשבית פעילויות מהותיות של הבנק ולקוחותיו, לפגוע בהמשכיות עסקיו, לחשוף את הבנק לסיכונים שונים ולגרום לבנק ו/או ללקוחותיו נזקים משמעותיים.

לבנק תכניות המשכיות עסקית בחירום, המפרטות את אופן הפעלת השירותים בחירום ואת המשאבים הנדרשים בעת אירוע מסוג המשכיות עסקית, וזאת על-מנת לחזור ביעילות ובלוחות זמנים קצרים לשגרת עבודה, כולל ניהול תקין של נכסי טכנולוגיית המידע אשר תומכים בתהליכים בעלי השפעה מהותית על התנהלות עסקי הבנק. בנוסף, ראה דיווח אודות עליה בסיכון התפעולי לאור אי הוודאות.

תוכניות אלו מבטיחות את יכולתו של הבנק להמשיך בפעילות שוטפת ולצמצם הפסדים במקרה של התממשות תרחיש המשכיות עסקית, פנימי או חיצוני, בהתאם למדיניות המשכיות עסקית בחירום.

על מנת להטמיע את תכנית ההמשכיות העסקית ולתקף אותה באופן שוטף, מקיים הבנק תכנית תרגול רב שנתית למערך החרום הכולל את היחידות העסקיות ומערכות המחשב. כמו כן הבנק נערך מול ספקים התומכים בשירותים ותהליכים חיוניים לצורך הבטחת שרידות השירותים המתקבלים מהם בעיתות חירום. ראש אגף משאבים נקבע כאחראי לפעילות בחרום ובמסגרת זו עומד בראש צוות ניהול משבר, הכולל חברי הנהלת הבנק. ניהול ההמשכיות העסקית, היערכות החירום והקשר מול גורמי הרגולציה השונים מבוצעים במסגרת יחידה יעודית במערך אבטחת מידע ולוגיסטיקה באגף משאבים. לבנק אסטרטגיה לניהול המשכיות עסקית אשר מגדירה את הקווים המנחים האופרטיביים למימוש מדיניות ההמשכיות העסקית בעת חרום. אסטרטגייה זו מבוססת על דרישות העמידה ביעדי רמות שירות, כפי שהוגדרו בהוראת ניהול בנקאי תקין 355, ובהתאמה לניתוח ההשלכות העסקיות ולזמני יעדי ההתאוששות בפרמטרים של זמן והיקף, שהוגדרו בתהליך ה-BIA (Business Impact Analysis).

בנוסף, מוגדרת שרשרת הניהול של הבנק בחרום וכן תפישת ההפעלה וקווים מנחים לפעולת יחידות הבנק בחרום, המביאה בחשבון את כלל השירותים הבנקאיים תוך ניתוח התנהגות משתני סביבה כדוגמת עובדים, לקוחות, רשויות, תשתיות לאומיות וכדומה, בהתייחס לתרחישים שונים, פנימיים וחיצוניים. במסגרת זו תועדפו השירותים הבנקאיים ונקבעו יעדי התאוששות בפרמטרים של זמן והיקף.

הבנק מוסמך לתקן המשכיות עסקית ISO 22301 ע"י מכון התקנים ועובר מבדק הסמכה מידי שנה. כל סניפי הגרעין וסניפים נוספים מוגנו והותאמו לעבודה בעיתות חרום. הבנק מפעיל אתר גיבוי לחדר המחשב המרכזי בתא שטח המרוחק ממנו וכן אתר המיועד לשימוש מטה הבנק בעת חירום. המתקן עומד בסטנדרטים מתקדמים לרבות אמצעי מיגון הנדרשים בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 355. המתקן משמש את מערכות המחשוב העצמאיות המנוהלות על ידי הבנק.

סיכון ציות

סיכון ציות מוגדר כסיכון שתאגיד יסבול מסנקציה חוקית או רגולטורית, הפסד פיננסי מהותי או פגיעה במוניטין כתוצאה מכישלון שלו לציית להוראות חוק, רגולציה, נהלים פנימיים וקודים אתיים.

ניהול סיכוני הציות מיושם בהתאם להוראת הדין החל על הבנק, לרבות הוראת ניהול בנקאי תקין 308 - ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי, שנוסחה העדכני נכנס לתוקף ביום ה-1 בינואר 2016.

מדיניות ניהול סיכון הציות מציגה את אופן ניהול סיכון הציות ומגדירה את תפקידי הגורמים המעורבים בניהול הסיכון בשלושת קווי ההגנה. המדיניות מגדירה את העקרונות לניהול הסיכון, חלוקת התפקידים והסמכויות לטיפול במיפוי ומזעור סיכוני הציות בבנק, לרבות קביעת ממשקי עבודה בין קצין הציות הראשי של הבנק לבין מנהלי סיכון ציות נוספים בקו ההגנה השני. בנוסף, במסגרת המדיניות מוגדרים תהליכי הדיווח על סיכונים וחשיפות ציותיות, המתודולוגיה להערכתם, והדרכים לטיפול בהפרות ציות, אם וככל שיאותרו כאלה.

מדיניות ניהול סיכוני הציות נדונה ומאושרת על ידי הדירקטוריון לפחות אחת לשנה.

היועצת המשפטית הראשית עומדת בראש האגף לייעוץ משפטי וציות משמשת כממונה על האכיפה הפנימית בבנק ובחברות הבת. קצין הציות הראשי, העומד בראש ענף הציות, משמש כמנהל סיכון הציות בכפיפות ליועצת המשפטית הראשית של הבנק, ואחראי על יישום חוק איסור הלבנת הון וחוק איסור מימון טרור בבנק. בנוסף, משמש קצין הציות הראשי כנציב תלונות הציבור.

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 308, אישר דירקטוריון הבנק בחודש דצמבר 2015 גם את כתב המינוי (צ'ארטר) של קצין הציות הראשי ועובדי פונקציית הציות בבנק ונקבע כי קצין הציות הראשי של הבנק ישמש גם כאחראי לפי סעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000.

ענף הציות אמון על סיוע לעובדי הבנק ולמנהליו לציית ולשמור על הוראות הדין החלות על הבנק, הן במישור יחסי בנק-לקוח והן במישורים אחרים הרלוונטיים לעבודת הבנק. במסגרת תפקידיו, שוקד ענף הציות על בחינה וטיוב של תהליכי העבודה בהיבט הציות בבנק על בסיס רוחבי, בממשק שוטף עם יתר יחידות ואגפי הבנק.

לענף הציות כפופות:

- א. היחידה לאיסור הלבנת הון ומימון טרור - פועלת לאכיפת החובות המוטלות על הבנק בתחום זה ולפיקוח על מיליון, בהתאם למסמך מדיניות ניהול סיכון הציות ונהלי הבנק בתחום זה.
- היחידה לאיסור הלבנת הון ומימון טרור מעניקה ייעוץ שוטף לסניפי הבנק ולחברות הבנות שלו ומקיימת מעקב רצוף אחר פעילות בנקאית בחשבונות הלקוחות במטרה לאתר פעולות הנחזות להיות בלתי-רגילות ולנקוט לגביהן את הצעדים הנדרשים על פי דין. כמו כן, היחידה מלווה גם את הטיפול בתחום ה-FATCA וה-QI בבנק, לרבות סיכונים חוצי גבולות (Cross Border) וציות לחוקי המס בישראל.
- ב. יחידת הציות - אמונה על קיום הנדרש לשם ציות להוראות הדין החלות על הבנק, כאמור לעיל, לרבות דרישות הדין הנובעות מחוק יעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 (להלן: "חוק יעול הליכי אכיפה") אשר חלות על הבנק כתאגיד הפעיל בתחום ניירות ערך וכחברה ציבורית. בבנק קיימת תכנית אכיפה פנימית בתחום ניירות הערך והוא פועל בתחום זה בהתאם למסמך מדיניות ייעודי אשר אומץ גם בחברות הבת הרלוונטיות. מסמך המדיניות מעודכן מעת לעת בהתאם לצורך ומובא לדיון בדירקטוריון הבנק אחת לשנה.
- ג. היחידה לפניות הציבור - עוסקת בטיפול בפניות לקוחות בכל נושא הקשור ליחסי בנק-לקוח. היחידה מבררת פרטי תלונות ובקשות של לקוחות הפונים אליה ישירות או באמצעות היחידה לפניות הציבור בבנק ישראל. קצין הציות הראשי משמש כנציב תלונות הציבור והוא מעורב בטיפול בתלונות המגיעות לידי היחידה, תוך שהוא מוודא כי אלה מקבלות טיפול נאות, לרבות ייעוץ משפטי כנדרש, ובמידת הצורך, מוצפות התלונות לתשומת ליבה של היועצת המשפטית של הבנק.

פרופיל סיכון הציות של הבנק נובע מחובתו לעמוד בדרישות רגולטוריות והוראות דין ישראליים, כגון: הוראות הפיקוח על הבנקים, הנחיות הרשות לני"ע, ועוד, וכן לעמוד בדרישות מדינות זרות, כגון ביחס ליישום הוראות ה-FATCA, והוראות בינלאומיות אחרות שלהן תחולה ישירה או עקיפה לגביו. ישנם מספר שינויים בסביבה הרגולטורית, אשר עשויים להשפיע על חשיפת הבנק לסיכון הציות:

- סיכון Cross Border – מכתב הפיקוח על הבנקים במכתב בדבר ניהול סיכונים הנובעים מפעילות חוצת גבולות של לקוחות הבנק (Cross Border), אשר פורסם ביום 16 במרץ 2015.
- ניטור חשיפות לסנקציות בינלאומיות שונות.

- חקיקה ורגולציה הקשורה ב-FATCA – QI, ובכלל זה תיקון 227 לפקודת מס הכנסה ותקנות מס הכנסה (יישום הסכם FATCA), התשע"ו-2016
- הוראות ציות זרות, כגון: Dodd-Frank ו-EMIR.
- חוזר המפקחת על הבנקים מה-23 בנובמבר 2016 בנושא היערכות לניהול סיכונים ציות, נוכח קביעת עבירות מס כעבירות מקור.

סיכון הציות של הבנק מנוהל תוך שמירה על רמות בקרה גבוהות, מדיניות אכיפה ונהלי עבודה מסודרים. הבנק מקפיד על עמידה בהוראות הציות ואוכף את רמת הציות הנדרשת. באופן זה פועל הבנק למזעור סיכונים הציות בבנק ובחברות הבנות.

סיכון משפטי

סיכון משפטי הינו סיכון להפסד כתוצאה מהיעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם והוא כולל, אך אינו מוגבל, לחשיפה לקנסות או לצעדי עונשין (Fines Penalties) כתוצאה מפעילות פיקוחית (Punitive Damages), כמו גם מהסדרים פרטיים.

האגף לייעוץ משפטי וציות של הבנק אחראי לניהול הסיכון המשפטי בבנק והוא מעניק תמיכה ומענה לכלל ההיבטים המשפטיים של פעילות הבנק וקבוצתו, והיועצת המשפטית הראשית משמשת כמנהלת הסיכון המשפטי של הבנק.

ניהול השוטף של הסיכון המשפטי מתבטא בעיקר במתן ייעוץ משפטי שוטף מאת האגף לייעוץ משפטי וציות לאורגנים המוסמכים בבנק, ליחידות השונות ולחברות הבנות שלו בנושאים השונים הכרוכים בפעילות הבנק, בהכנת מסמכי התקשרות והסכמים בנקאיים, בכתיבתם של נהלים בתחומים המצויים באחריותו של האגף ובתמיכה משפטית בהכנתם ובעדכוןם של נהלים המצויים באחריות אחרים בבנק, בניהול הידע המשפטי בבנק, ובכלל זה עדכון הגורמים הרלוונטיים בארגון בשינוי הוראות דין ורגולציה לסוגיהם, אשר יש להם השלכה על עבודת הבנק, במתן הדרכה שוטפת בנושאים משפטיים מגוונים, לרבות הפקת לקחים מאירועים שונים, בהתאמת מערך ההסכמים והנהלים לשינויים אלה, ובעדכוןם שוטפים של מערכות ההסכמים והמסמכים שבשימוש הבנק ככלל, ובריכוז התביעות נגד הבנק והפיקוח על הגורמים המקצועיים המטפלים בהן מטעם הבנק.

ניהול הסיכון המשפטי מתבצע בהתאם למסמך מדיניות שבו הוגדרו העקרונות לניהול הסיכון המשפטי, חלוקת התפקידים והסמכויות לטיפול במיפוי ומזעור הסיכונים המשפטיים בבנק, תהליכי הדיווח על סיכונים וחשיפות משפטיות והערכתם, לרבות באמצעות ועדה לניהול סיכונים משפטיים הפועלת באגף לייעוץ משפטי והמתכנסת על בסיס תקופתי.

מסמך מדיניות ניהול הסיכון המשפטי מעודכן מעת לעת, בהתאם לצורך, ומובא לדיון בדירקטוריון הבנק אחת לשנה.

סיכון מוניטין

מוניטין הוא אוסף של התפיסות, דעות והאמונות של מחזיקי העניין לגבי התאגיד, בהתבסס על ניסיונם וציפיותיהם. סיכון מוניטין הוא הסיכון לרווחי התאגיד, ליציבותו או ליכולתו להשיג את יעדיו, כתוצאה מפגיעה במוניטין העשוי לנבוע מהתנהלות התאגיד, מצבו הפיננסי או פרסום שלילי (אמיתי או כוזב) ועלול לבוא לידי ביטוי בתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עשויה להשפיע לרעה על אמון הציבור בבנק ועל יכולתו של הבנק לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון (כגון באמצעות שווקים בין-בנקאיים או שוקי איגוח). סיכון המוניטין מאופיין ברב ממדיות ומשקף את תפיסתם של משתתפים אחרים בשוק. יתרה מכך, הפוטנציאל להתממשותו מתקיים בכל רחבי הארגון ובמהותו הוא פונקציה של הלימות תהליכי ניהול הסיכונים הפנימיים של הבנק, כמו גם של האופן והיעילות של תגובות ההנהלה להשפעות חיצוניות.

מסגרת העבודה לניהול סיכון המוניטין:

- מנהל סיכון המוניטין בבנק הנו ראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ. מנהל סיכון המוניטין בבנק מהווה קו הגנה ראשון לסיכון המוניטין ונטל חלק בגיבוש מסמך המדיניות לניהול הסיכון ומגישה המלצות, לרבות: תפיסת ניהול הסיכון, הגדרת קווי אחריות וסמכות, תוך התייחסות לאחראים למדידה וניטור של החשיפה לסיכון תוך גיבוש תכניות פעולה לטיפול בהתממשות הסיכון.
- במסגרת ניהול סיכון המוניטין, מוסדו תהליכי ניטור ובקרה אחר החשיפה לסיכון המוניטין באופן רוחבי ביחידות הבנק השונות.

לאור הכרזת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, החל מהרבעון השלישי של שנת 2017 חלה עליה בסיכון המוניטין של הבנק. יחד עם זאת, למרות הכרזת בעלי המניות, הערכת השוק את השפעת סיכון המוניטין על פוזיציות הנזילות הכללית של הבנק ממשיכה להיות נמוכה. בהתאם, הבנק העריך ברבעון השלישי של שנת 2018 כי חלה התמתנות בסיכון זה. לאור הירידה בסיכון המוניטין, באוקטובר 2018 קבע הדירקטוריון חזרה ליחסי הנזילות הקבועים במדיניות הבנק, וזאת לאחר שברבעון רביעי 2017 החליט לשמור על יחס יחסי נזילות כולל (LCR) גבוה מהמתווה שנקבע.

הבנק ימשיך לבחון ולעקוב אחר השלכות הודעת בעלי השליטה בבנק על התקשרותם עם בנק מזרחי והחלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית מיום 30 במאי 2018 להתנגד לאישור המיזוג בין הבנק לבין בנק מזרחי, כמפורט לעיל, על סיכון המוניטין, בין היתר בשים לב להודעת בעלי השליטה מיום 25 ביוני 2018 והודעתם מיום 5 באוגוסט 2018 לפיה התקשרו עם בנק מזרחי בתוספת להסכם שנחתם ביניהם ביום 27 בנובמבר 2017 הכוללת תיקונים להסכם המקורי הנ"ל והוראות שיחולו על הצדדים להסכם המקורי בקשר עם הגשת ערר על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית והחלטת דירקטוריון הבנק מיום 6 באוגוסט 2018 להצטרף לערר של בעלי השליטה ובנק מזרחי שהוגש בחודש ספטמבר 2018 על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית לדחות את בקשת המיזוג בין הבנק לבנק מזרחי, וזאת על מנת לשמור על אפשרויות עתידיות למיזוג הבנק, ומבלי לנקוט עמדה כלשהי ביחס לתנאי ההתקשרות בין בעלי השליטה בבנק לבין בנק מזרחי. בהתאם להחלטה זו הצטרף הבנק לערר על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית כאמור לעיל. נכון למועד הדוחות הערר נמצא בשלבי המקדמיים.

לפירוט נוסף בהקשר זה, ראה סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים".

סיכון אסטרטגי

הסיכון האסטרטגי הינו סיכון נוכחי או עתידי לרווחי הבנק, להון, למוניטין או למעמד הבנק, אשר עלול לנבוע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום לא נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה נוצר ממידת התאימות של המטרות האסטרטגיות שהציב הבנק, ליכולותיו ולסביבה הכלכלית בה הוא פועל, משימות תכניות העבודה והיעדים שהוגדרו לצורך השגתן, מהמשאבים שהוגדרו לצורך העמידה בתכניות ומאיכות היישום של מרכיבי התכניות. חברי הנהלת הבנק אחראים לניהול הסיכון, כל אחד בתחומו.

גורמי הסיכון בניהול הסיכון האסטרטגי עשויים להיות: תכנון אסטרטגי שאינו מספק הלוקה בהחלטות שגויות, תגובה חסרה או מאוחרת למגמות שוק, להעדפות לקוחות ולפעילויות מתחרים, חוסר תיאום בין התכנית האסטרטגית לתכניות עבודה, לתכנון ההון ולתקציב, אי עמידה מהותית ביעדים, אי בהירות במרכיבי הסמכות והאחריות, תהליכי ניהול סיכונים שאינם באיכות הראויה, מחסור בעובדים מיומנים, העדר משאבים קריטיים ועוד.

התממשות גורמי סיכון אלה עלולה לחשוף את הבנק להפסדים עסקיים, פגיעה פיננסית וירידה במוניטין.

הדירקטוריון מתווה קווים עיקריים ומנחים לקביעת תוכנית אסטרטגית רב שנתית. קווים אלה, הופכים לתוכנית מפורטת בידי ההנהלה על בסיס דיונים פנימיים. התוכנית המפורטת מובאת לדיון ולאישור הדירקטוריון.

בסוף מרץ 2017 אושרה על ידי דירקטוריון הבנק התוכנית האסטרטגית הרב שנתית לשנים 2017-2021. זאת, בליווי חברת ייעוץ. במסגרת תהליך התכנון, נבחנו תחומי הפעילות הקיימים בבנק, תוך ניתוח פעילות ענפית רלוונטית בארץ ובעולם, ביצוע סקירות שוק וניתוח כלכלי. התוכנית האסטרטגית הביאה בחשבון את גורמי ההשפעה הפנימיים והחיצוניים לבנק ובהם סביבת התחרות, עדכוני רגולציה, שינויים בענף, הזדמנויות הנובעות ממיזוג הבנק נוכח תנאי השוק המשתנים וכן תהליך החלפת מערכות המיחשוב.

במסגרת התכנית האסטרטגית, הוגדרו מנועי הצמיחה המרכזיים של הבנק לשנים הקרובות וגובש חזון הבנק, בהתחשב בגורמי ההשפעה השונים.

לאור הכרזת בעלי המניות המחזיקים בגרעין השליטה בבנק מיום 30 ביולי 2017, בעניין כוונתם לפעול למכירת החזקותיהם בבנק, ונוכח חוסר הודאות בו פועל הבנק בעקבות כך, פחתה רמת הוודאות הנוגעת להתממשות התוכנית האסטרטגית של הבנק, ובהתאמה, עלה הסיכון האסטרטגי. בהתאם לכך, הותאמה תוכנית העבודה של הבנק לתקופת אי הודאות בה מצוי הבנק, כך שאינה כוללת בשלב זה ועד להתבררות מצב הדברים, יעדים ופרוייקטים ארוכי טווח הנגזרים מהתכנית האסטרטגית.

הודעת בעלי השליטה מיום 25 ביוני 2018 והודעתם מיום 5 באוגוסט 2018 לפיה התקשרו עם בנק מזרחי בתוספת להסכם שנחתם ביניהם ביום 27 בנובמבר 2017 הכוללת תיקונים להסכם המקורי הנ"ל והוראות שיחולו על הצדדים להסכם המקורי בקשר עם הגשת ערר על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית, וכן החלטת דירקטוריון הבנק מיום 6 באוגוסט 2018 ובהתאם הצטרפות הבנק בחודש ספטמבר 2018 לערר שהוגש על ידי בעלי השליטה על החלטת מ"מ הממונה על התחרות הכלכלית, מאריכות את תקופת אי הודאות עמה מתמודד הבנק, תוך פוטנציאל לעלית מדרגה נוספת בסיכון האסטרטגי. לפירוט נוסף בהקשר זה, ראה סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" ובאור 32 לדוחות הכספיים – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן".

הבנק ממשיך לבחון ולעקוב אחר השלכות הודעת בעלי השליטה בבנק על התקשרותם עם בנק מזרחי, כמפורט לעיל, על הסיכון האסטרטגי. לפירוט נוסף בהקשר זה, ראה גם "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים".

סיכון סביבתי

סיכון סביבתי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן. בנקים עשויים להיחשף לסיכונים סביבתיים בהיבטים שונים של פעילותם וסיכונים אלו עלולים להיכלל במסגרת הסיכונים האחרים (כמו: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון משפטי וסיכון הנזילות). תיתכן גם חשיפה לסיכון מוניטין כתוצאה מהאפשרות שייחוס לבנק קשר לגורם היוצר מפגע סביבתי.

סיכון אשראי הנובע מסיכון סביבתי מוגדר כסיכון לפגיעה ביכולת החזר האשראי של הלווה עקב הפרת חוק המביאה להטלת קנסות כספיים משמעותיים, עלויות בלתי צפויות לשם עמידה בדרישות הדין, פגיעה ברווחיות הלווה ובמוניטין שלו עקב תוצאות פעילותו בהיבט הסביבתי, חשיפה לתביעות משפטיות כנגד הבנק המממן וכו'. במסגרת סיכון האשראי נכלל גם סיכון לחשיפה בביטחונות - חשיפה לפגיעה בערך בטוחה כתוצאה ממפגעים סביבתיים שונים.

בשנים האחרונות הולכת וגוברת המודעות בעולם ובארץ לפוטנציאל חשיפתם של מוסדות פיננסיים לסיכון הנובע ממפגעים סביבתיים ומאי קיום הוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. בחודש יוני 2009 פרסם המפקח על הבנקים מכתב לעניין הסיכונים הסביבתיים בתאגידים בנקאיים ועל פיו על התאגיד הבנקאי לפעול להטמעת ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי במכלול הסיכונים. הבנק מכיר בכך שזיהוי והערכת הסיכון הסביבתי הינם חלק מתהליך נאות של הערכת הסיכונים להם חשוף הבנק.

האחריות לניהול החשיפה לסיכונים סביבתיים בהיבטי אשראי בבנק הינה של ראש אגף עסקים / ראש אגף קמעונאות ונכסי לקוחות, בהתאם לגורם המטפל בלווה הפרטני. ההיבטים של הסיכונים הסביבתיים הכרוכים בתפעול הבנק הינם באחריות אגף משאבים.

מדיניות ניהול הסיכונים הסביבתיים של הבנק, בהיבטי האשראי, מפורטת במסמך מדיניות ניהול האשראי העסקי והמסחרי. במסגרת המדיניות נקבעו רמות סיכון, אוכלוסיות וענפים ספציפיים, סכומי סף ותהליך קבלת חוות דעת לגבי לווים שעיסוקם מהווה פוטנציאל לסיכון סביבתי מהותי. כחלק מההערכות לניהול הסיכונים הסביבתיים הבנק נעזר בחברה חיצונית להכנת חוות הדעת לבחינת הפוטנציאל לסיכון סביבתי לגבי לווים אלו.

להלן יובא גילוי הבנק בהתאם לדרישות הגילוי לפי נדבך 3 של באזל בגין תגמול, כאמור בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

בנוסף, ביום 29 באוקטובר, 2018 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, לאחר אישורם של הדירקטוריון ביום 20 בספטמבר, 2018 וועדת התגמול ביום 17 בספטמבר, 2018 את עדכון תנאי הכהונה והעסקה של הגב' שמר, בתפקידה כמנכ"לית הבנק, שיחולו החל מיום 17 באוגוסט, 2018 (מועד כניסתה לתפקידה כמנכ"לית הבנק) ויחליפו את תנאי העסקה. לפירוט נוסף ראה באור 9 בדוח הכספי.

לפרטים נוספים, ראו גם תיאור מדיניות התגמול ותכנית המענקים בבאור 21.ה לדוחות הכספיים של הבנק לשנת 2018. לפירוט בעניין התגמולים שניתנו לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה בבנק, ראו פרק שכר בכירים וכן באור 21.ו לדוחות הכספיים.

גילוי איכותי על התגמול (REMA)

מידע המתייחס לגופים המפקחים על התגמול

דירקטוריון הבנק הוא הגוף המוסמך לאשר את מדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק (בכפוף לאישור האסיפה הכללית כמפורט להלן) ולעובדי הבנק בהתאם להוראות הדין לאחר שקילת המלצות ועדת התגמול שמונתה על ידיו. לאישור הדירקטוריון מובאים תנאי העסקה של נושאי המשרה בבנק ועובדים בכירים (המתוגמלים על פי מנגנון תגמול משתנה) שאינם בהתאם לתנאי ההסכם הקיבוצי של עובדי הבנק. כמו כן מאשר הדירקטוריון את העקרונות והסכמי התגמול של עובדי הבנק שאינם נושאי משרה בכירה וזאת לאחר קבלת המלצת ועדת התגמול.

כמו כן, מפקח הדירקטוריון על יישום מדיניות התגמול ובחן מעת לעת, ולפחות אחת לשנה, את הצורך בהתאמתה להוראה 301A (אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתה או מסיבה אחרת).

הגוף העיקרי שהוסמך על ידי הדירקטוריון לפקח על נושא התגמול הינו ועדת התגמול שהוסמכה, בין היתר, לדון ולהמליץ לדירקטוריון על מדיניות התגמול לעובדים ולנושאי משרה בבנק, לבחון עמידתה של המדיניות בהוראות הדין, השפעתה של מדיניות התגמול על פרופיל הסיכון של הבנק והתאמתה לתיאבון הסיכון של הבנק, וזאת בתדירות של אחת לשנה לפחות. כן דנה ועדת התגמול באישור מנגנוני תגמול לעובדים מרכזיים ולנושאי משרה ובהתקשרויות עם נושאי משרה בבנק לעניין תגמולם, תוך התייחסות לעניינים המפורטים במדיניות התגמול, על מנת להבטיח כי ההסכמים הולמים ואינם מסכנים את איתנותו ויציבותו של הבנק. המלצותיה מובאות לאישור הדירקטוריון.

הועדה מורכבת מדירקטורים חיצוניים ומדירקטורים בלתי תלויים בלבד, ומכהנים בה כל הדירקטורים החיצוניים שמונו בהתאם לחוק החברות ומכהנים בדירקטוריון הבנק.

ביום 6 באוקטובר 2016 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, בהמשך לאישור הדירקטוריון מיום 31 באוגוסט 2016 ולאישור ועדת התגמול, מדיניות תגמול מעודכנת לנושאי משרה בבנק (להלן: "מדיניות התגמול לנושאי המשרה"), שהחליפה את מדיניות התגמול שאישרה האסיפה הכללית של הבנק ביום 6 בפברואר 2014 ואת נוסחת המענקים שנכללה במסגרתה¹. מדיניות התגמול המעודכנת של הבנק נערכה בשים לב לקבוע בחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "חוק החברות"), להוראות חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 (להלן "חוק מגבלת תגמול") ולהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין. לפרטים אודות מדיניות התגמול לעניין תנאי כהונה והעסקה לנושאי המשרה וכן לשיקולים והעקרונות שהנחו את ועדת התגמול והדירקטוריון בקביעת מדיניות התגמול, ראו על דרך ההפניה, דוח זימון אסיפה כללית מיום 31 באוגוסט 2016 (אסמכתא מס': 01-2016-115039) וכן דוח תוצאות אסיפה כללית מיום 6 באוקטובר 2016 (אסמכתא מס': 01-2016-060357).

בד בבד עם אישור מדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק, אישר דירקטוריון הבנק ביום 31 באוגוסט 2016, כאמור, לאחר ששקל את המלצות ועדת התגמול, עדכון של מדיניות התגמול החלה על כלל עובדי הבנק ובכלל זה ביחס לתנאי הכהונה והעסקה של עובדים מרכזיים (כמפורט להלן) אחרים שאינם נושאי משרה בבנק וזאת בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 301A: "מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי", על עדכוניה.

¹ מדיניות התגמול החדשה לנושאי המשרה בבנק נכנסה לתוקפה ביום אישור האסיפה הכללית ותחול עד לשנת 2019 (כולל). על יתרות מענקים, ככל שישנן, הצבורות לזכות הבכירים, בגין מענקים שאושרו להם בהתאם למדיניות הקודמת, חלים ביחס לתקופה שהחל מכניסתה לתוקף של מדיניות התגמול החדשה לנושאי המשרה בבנק, כללי מדיניות התגמול החדשה לעניין תשלומים שנפרסו.

במסגרת מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק, שאושרה על ידי דירקטוריון הבנק בחודש אוגוסט 2016, ועודכנה לאחרונה בחודש מאי 2017, מוגדרת רשימת התפקידים של עובדים מרכזיים שהינם עובדים אשר לפעילותם עשויה להיות השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק, בהתאם להוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין. כך הוגדרו כעובדים מרכזיים (בנוסף לנושאי המשרה הבכירה בבנק כהגדרתם בהוראה 301A) גם ראשי מערכים בבנק, ככל שאינם מועסקים במסגרת ההסכם הקיבוצי החל על מנהלים בבנק וכן דילרים מסויימים בנוסטרו ובחדר עסקות. כן הובהר, כי מדיניות התגמול לעניין אותם עובדים מרכזיים, שכל תגמולם נקבע על פי ההסכם הקיבוצי, תהיה ההסכם הקיבוצי עצמו.

עקרונות מדיניות התגמול לעובדי הבנק חלים גם על תגמול עובדים בחברות הבת של הבנק, וההתייחסות במדיניות ליעדי ביצוע יחידתיים תחול בשינויים המתחייבים גם ביחס לחברות הבת. מבלי לגרוע מכך, נקבע במדיניות התגמול לעובדי הבנק, כי חברות בנות החייבות באישור מדיניות תגמול בהתאם להוראה 301-A, תאמצנה מדיניות תגמול תוך התחשבות בעקרונות הקבועים במדיניות התגמול המוסדרת במסמך זה.

לעניין עובדים מרכזיים (לרבות נושאי משרה) מדיניות התגמול חלה על תנאי כהונה והעסקה שיאושרו לעובדים אלו החל ממועד אישור מדיניות התגמול על ידי האורגנים המוסמכים של הבנק, ואין במדיניות התגמול כדי לפגוע בהתקשרויות הקיימות (ובנוסחאות תגמול לעובדים או לקבוצות עובדים) במועד אישור מדיניות התגמול, בין הבנק לבין העובדים האמורים לעניין תנאי כהונתם והעסקתם בבנק, בכפוף לאמור בהוראות הדין (לרבות הקבוע בחוק מגבלת התגמול והוראה A301 להוראות ניהול בנקאי תקין).

מסמכי מדיניות התגמול לנושאי המשרה ולעובדי הבנק מובאים לדיון ולאישור האורגנים המוסמכים של הבנק אחת לשלוש שנים. דירקטוריון הבנק וועדת התגמול מפקחים ומקיימים מעקב לפחות אחת לשנה אחר ישומה בפועל ובוחנים את הצורך בהתאמתם, אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתם או מטעמים אחרים, ובכלל זה כי המדיניות מקדמת את המטרות והיעדים אותם היא באה להגשים.

טבלה 30: ריכוז העובדים המרכזיים בבנק

נדבך 3

עובדים מרכזיים בבנק		כמות (ליום 31 בדצמבר)
	2018	2017
דירקטורים (כולל יו"ר)	10 ^{1,2}	10
מנכ"ל, חברי הנהלה, יוהמ"ש ומבקר פנימי	9	9
עובדים מרכזיים אחרים	8	9
סך הכל	27	28

1. במהלך ינואר 2018 התמנה דירקטור נוסף, מר עוזי ורדי זר.

2. על מניין הדירקטורים נמנה ד"ר זלמן סגל, אשר סיים את כהונתו ב-8 בפברואר 2019.

התכנון והמבנה של תהליכי התגמול

נדבך 3

המטרות והעקרונות העומדים בבסיסה של מדיניות התגמול לנושאי משרה ולעובדים בבנק, כוללים יצירת מערכת תמריצים לעובדי הבנק, במסגרת הסדרי השכר הקיימים בבנק, קביעת הסדר תגמול לנושאי המשרה בבנק המבוססים על ביצועיהם בפועל ועל מידת תרומתם להשגת היעדים שקבע דירקטוריון הבנק במסגרת תכנית העבודה והאסטרטגיה ארוכת הטווח של הבנק וכן על כישוריהם, ניסיונם המקצועי והישגיהם. כל זאת, תוך הקפדה על עמידה בתיאבון הסיכון ואי נטילת סיכונים חריגים מעבר לסיבולת הסיכון של הבנק, ותוך שמירה על בסיס הון איתן ותמרוץ עובדים המאיישים תפקידי בקרה ופיקוח, בשים לב לחשיבות ורגישות תפקידיהם.

בקביעת מדיניות התגמול, הובא בחשבון רצון הבנק לשמר ולפתח את שדירת הניהול והעובדים הקיימים בבנק תוך שמירה על מבנה תמריצים הולם, הכל בהתחשב בשיקולים ארגוניים כגון: עלויות תגמול ופערי תגמול רצויים בין הדרגים השונים בבנק, אופי פעילותו של הבנק, תכנית העבודה, מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק, תוצאותיו העסקיות על פני זמן ובהתחשב בתחרותיות השוררת בענף הבנקאות ובגודלו של הבנק בהשוואה למערכת הבנקאית.

זאת ועוד, בגיבוש ועדכון "המדיניות לעניין תנאי כהונה והעסקה לנושאי המשרה" בבנק, שקלו חברי ועדת התגמול והדירקטוריון גם את העניינים, המפורטים בהוראת סעיף 267ב(א) ובתוספת הראשונה א' לחוק החברות, וביניהם את העניינים שחובה להתייחס אליהם במדיניות התגמול וכן את ההוראות שחובה לקבוע במדיניות התגמול, והכל תוך התאמת עקרונות מדיניות התגמול למטרות וליעדים אותם נועדה מדיניות התגמול של הבנק להגשים, לגודלו של הבנק, להיקף פעילותו ולאופי עסקיו ותוצאותיו על פני זמן.

עוד שקלו והתייחסו חברי ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק במסגרת אישור מדיניות התגמול לנושאי המשרה ולעובדי הבנק, לפי העניין, לעדכוני רגולציה רלוונטיים לקביעת מדיניות התגמול, ובין היתר להוראה 301-A להוראות הפיקוח על הבנקים ולהוראות חוק מגבלת תגמול והכללים והמגבלות שנקבעו במסגרתו וכן למכלול תנאי ההעסקה הקיימים של נושאי המשרה בבנק ובכלל זה להיקפם המירבי של רכיבי התגמול הקבוע והמשתנה וליחסים ביניהם, ליחסים בין מכלול התגמול של נושאי המשרה לתגמול עובדי הבנק האחרים כולל עובדי קבלן.

לעניין נושאי משרה העוסקים בביקורת ובבקרה וביניהם, המבקר הפנימי, מנהלת הסיכונים הראשית והיועצת המשפטית הראשית של הבנק נקבע מנגנון תגמול משתנה אשר מבטיח אי תלות של גובה התגמול בעסקים עליהם הם מפקחים, שכן התגמול המשתנה שלהם אינו תלוי בתוצאות העסקיות של התחומים העסקיים שעל פעילותם הם מפקחים, אלא בעמידתם בפרמטרים רלוונטיים לתחום פעילותם ואחריותם (בכפוף לכך שתוצאות הבנק בכללותן עמדו בתנאי סף שהוגדרו במדיניות התגמול). לכל אחד מנושאי המשרה האמורים יוחס היקף מענק מרבי (שהוגדר במספר משכורות מירבי לכל אחד מאותם נושאי משרה). אישור המענק בפועל בכפוף למספר המשכורות המירבי שהוגדר במדיניות נתון לשיקול דעת ועדת התגמול והדירקטוריון לאחר שישקלו פרמטרים שונים המתייחסים לתפקודם והתנהלותם של נושאי המשרה כמפורט במדיניות התגמול ולכללי המדיניות.

לעניין עובדים אחרים העוסקים בסיכונים ובציות שאינם נושאי משרה נקבע במסגרת מדיניות התגמול לעובדי הבנק, כי הקריטריונים לתגמול שלהם יביאו בחשבון את חשיבות ורגישות התפקידים המוטלים עליהם ויכללו תמריצי תגמול שינתנו על בסיס עמידה ביעדים התורמים, בין היתר, לאפקטיביות הבקרה בבנק וליכולת גיוס ושימור עובדים מוכשרים ולא יהיו תלויים בתוצאות העסקיות של התחומים העסקיים שאת פעילותם הם מנטרים, מבקרים או מפקחים והכל תוך חתירה לעמידה ביעדים העסקיים של הבנק, באופן שלא יפגע באי התלות שלהם ובכפוף לתקציב שנקבע במסגרת ההסכמים הקיימים. עקרונות אלו ייושמו בתכניות מענקים שתאושרנה מעת לעת לעובדים העוסקים בסיכונים וציות, שאינם מועסקים תחת תנאי של ההסכם הקייבוצי למנהלים בבנק.

תיאור הדרכים שבהן סיכונים קיימים ועתידיים מובאים בחשבון בתהליך התגמול

נדבך 3

דירקטוריון הבנק קבע במסגרת מדיניות התגמול לנושאי משרה בבנק כפי שאושרה בשנת 2016, כתנאי סף לזכאות נושאי המשרה למענקים, יעד של עמידה של הבנק בשיעור תשואה להון מינימלי לעניין תשלום מענק שיקבע מראש על ידי הדירקטוריון בעת אישור תכנית העבודה ויעד של עמידה בסיבולת הסיכון ליחס הלימות ההון של הבנק כפי שאושרה על ידי דירקטוריון הבנק בתכנית העבודה לשנה הקלנדרית הרלוונטית. ככל שהבנק יעמוד בתנאי הסף האמורים, נקבע במדיניות התגמול כי ועדת התגמול והדירקטוריון רשאים לאשר מענק למי מנושאי המשרה, וזאת לאחר שישקלו שורה של פרמטרים הכוללים לצד מידת עמידתו של נושא המשרה הבכיר והיחידה שבניהולו ביעדים מרכזיים שבתחום אחריותו כפי שיוגדרו בתכנית העבודה הנגזרת מהתכנית האסטרטגית של הבנק, בין היתר, גם פרמטרים של ציות להוראות הדין, הרגולציה ונהלי הבנק, העדר חריגות ממגבלות וכללים שנקבעו על ידי הדירקטוריון במסגרת מסמכי מדיניות שאישר דירקטוריון הבנק וכן דוחות ביקורת שניתנו בתחום אחריותו של נושא המשרה וטיפול נושא המשרה בלקויי ביקורת חמורים וקריטיים. יוצא אפוא שתנאי הסף לתשלום מענקים לנושאי המשרה, כמו גם הפרמטרים והמדדים להערכת נושאי המשרה בבנק ושעל בסיסם ישקל מתן המענק לנושאי המשרה וסכום המענק, כוללים מדדים שנועדו להבטיח יציבות ועמידה בסיבולת הסיכון לסיכונים, ובין היתר, עמידתם של נושאי המשרה במגבלות ובכללים, לרבות בתיאבון וסיבולת סיכון שנקבעו על ידי הדירקטוריון במסגרת מסמכי מדיניות שאישר הדירקטוריון, עמידה בסיבולת הסיכון לסיכונים ציות להוראות הדין וממצאי דוחות ביקורת המתייחסים לפעילותם ולתחום אחריותם, לרבות בתחומי ניהול הסיכונים שבאחריותם.

לגבי עובדים מרכזיים - במסגרת תכנית תגמול פרטנית שולבו מדדי תגמול הכוללים עמידה במגבלות ניהול הסיכונים, ציון ביקורת פנימית ועמידה בציות לחוקים תקנות והנחיות רגולטוריות.

במדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה בבנק הוספו הוראות בהתאם להוראה 301-A להוראות הפיקוח על הבנקים, לפיהן כל תגמול משתנה לנושא משרה או לעובד מרכזי יוענק וישולם בכפוף להתניה שהתגמול המשתנה כולו או חלקו הינו בר השבה בהתקיים קריטריונים להשבה המפורטים במדיניות התגמול, וזאת לתקופה של עד חמש (5) שנים ממועד הענקתם, (ולעניין נושא משרה עד שבע (7) שנים בנסיבות חריגות שהוגדרו במדיניות). הוראה זו חלה על התגמול המשתנה לנושאי המשרה ולעובדים המרכזיים בבנק (בכפוף להוראות המעבר שנקבעו ביחס אליה). בהתאם למדיניות התגמול לנושאי המשרה, נושא משרה ישיב לבנק סכומי תגמול משתנה ששולמו לו, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק, וזאת באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת התגמול.

במדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה הובהר כי מדיניות התגמול אינה מהווה התחייבות של הבנק למתן מענקים וכי מוקנית לדירקטוריון סמכות להחליט כי סכומי המענקים להם זכאים נושאי המשרה בבנק או העובדים המרכזיים יופחת, ולקבוע את גובה הפחתה ובמקרים חריגים, של משבר כלל משקי או מערכת או בבנק, כי לא יוענקו מענקים לבכירים באותה שנה רלוונטית.

מדיניות התגמול לנושאי משרה כוללת כללים בעניין פריסה ו/או דחייה של מענקים, בהתאם לקבוע בה. כך, בהתאם למנגנון הדחיה העדכני שנקבע במדיניות התגמול לנושאי משרה בבנק, לאחר חישוב ואישור גובה המענק בגין שנה מסוימת ישולם המענק לנושא המשרה. יחד עם זאת, במקרה שבו יעלה סך המענק השנתי המשתנה לנושא המשרה בגין שנה קלנדרית על 40% מהתגמול הקבוע שלו באותה שנה, אזי מחצית (50%) מסך המענק לו הוא זכאי בגין אותה שנה תדחה ותשולם לנושא המשרה בפועל בחלקים שווים בכל אחת משלוש השנים העוקבות לשנה הקלנדרית בה אושר המענק. התשלומים הנדחים צמודים למדד המחירים לצרכן ממועד אישור המענק.

חלק המענק השנתי הנדחה הרלוונטי בכל שנת דחיה ישולם (בישיל) בכפוף לכך שהתשואה השנתית להון של הבנק תעמוד על 2% לפחות. לא עמד הבנק בתנאי ההבשלה הנ"ל ידחה חלק המענק השנתי הנדחה הרלוונטי למועד הבא שבו יעמוד הבנק בתנאים הנ"ל. גם במדיניות התגמול לעובדים מרכזיים נקבע מנגנון פריסה אם היקף התגמול המשתנה יעלה על שיעור מינימלי שנקבע במסגרתה, ולעניין מענקים לחלק מהעובדים המרכזיים, כפופים התשלומים הנדחים למנגנוני הפחתה ו/או הקפאת תשלומים שנדחו (עם אפשרות לביטול זכאות למענקים שנדחו והוקפאו) בהתאם לתנאים המפורטים בתכניות המענקים שאושרו להם.

כן מגבילה מדיניות התגמול את היקף התגמול המשתנה שניתן לשלם לנושאי המשרה ולעובדים מרכזיים, שעה שהיא קובעת כי התגמול המשתנה לנושאי המשרה והעובדים המרכזיים לא יעלה על 100% מהתגמול הקבוע של נושא המשרה באותה השנה (למעט חריגים בהתאם לקבוע בהוראה 301A). כמו כן, הוספה במדיניות התגמול התניה לפיה מדיניות התגמול כפופה לכללים ולמגבלות הקבועים בחוק מגבלת התגמול.

על פי מדיניות התגמול תשלום בפועל של תגמולים בגין סיום העסקה שאינם רכיב קבוע (דהיינו מהווים רכיב משתנה), יהיה כפוף, בחלקו, להסדרי דחיה של 3 שנים אחרי סיום העסקתו של נושא המשרה בבנק וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כדי להבטיח שאינם מעודדים לקיחת סיכונים יתר.

תיאור הדרכים שבהן התאגיד הבנקאי יוצר קשר בין הביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול

נדבך 3

כפי שפורט לעיל, ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לאשר מענקים למי מנושאי המשרה הבכירים בבנק, בכפוף להתקיימות תנאי הסף המתייחסים לביצועי הבנק (שיעור תשואת הבנק ועמידתו בסיבולת סיכון ליחס הלימות הון שאישר הדירקטוריון), וכן לאחר שקילת פרמטרים נוספים שבוחנים את ביצועי נושאי המשרה (בין היתר את מידת עמידתו של נושא המשרה הבכיר והיחידה שבניהולו ביעדים מרכזיים שבתחום אחריותו כפי שיוגדרו פרטנית במסגרת תכנית העבודה של הבנק הנגזרת מהתכנית האסטרטגית של הבנק, ציות להוראות הדין, הרגולציה ונהלי הבנק, העדר חריגות ממגבלות וכללים שנקבעו על ידי הדירקטוריון במסגרת מסמכי מדיניות שאישר דירקטוריון הבנק, דוחות ביקורת שניתנו בתחום אחריותו של נושא המשרה הבכיר וטיפול נושא המשרה בליקויי ביקורת חמורים וקריטיים וכן בשים לב להשוואת תוצאות הבנק לעומת המערכת הבנקאית) וכן על סמך ההערכה האישית של נושא המשרה, כך שתגמול נושא המשרה וסכומו מתונה בביצועי הבנק וביצועיהם של נושאי המשרה.

גם תכניות המענקים לעובדים מרכזיים אחרים, בוחנות את ביצועי העובד, על פי קריטריונים שנקבעו מראש בהתאם לתחום פעילותו ואחריותו של העובד בשים לב לפרמטרים המיוחסים לביצועי הבנק והיחידה בה פועל העובד בתקופת הערכת הביצועים, וזאת בשילוב עם ציונים שיוענקו למבחנים בתחום הבקרה-ניהול סיכונים, ציות וביקורת שיכולים להפחית את הערכת העובד עד שלילת המענק שלו במקרים קיצוניים. סך המענק המירבי לעובד מוגבל בתקרה שהוגדרה מראש.

במקרה של ביצועים חלשים המגיעים עד כדי אי עמידה בתנאי הסף או במדדים שנקבעו בתכניות התגמול לא יהיו נושאי המשרה או העובדים המרכזיים, זכאים למענקים. כן נקבעה במסגרת תכנית המענקים החלה על חלק מהעובדים המרכזיים, הוראה בעניין הקפאת מענקים שנפרסו וביטול הזכאות לקבלת החלק שנדחה מתוך המענק במקרה של ביצועים שנופלים מתחת לסף שהוגדר בתכניות המענקים החלות עליהם ובמדיניות התגמול לנושאי המשרה נקבע כלל לדחיית תשלום מענקים שנפרסו (בהתאם לכללי המדיניות), במקרה בו התשואה השנתית של הבנק נופלת מתחת לסף שהוגדר במדיניות התגמול.

בנוסף, מוקנית לדירקטוריון בהתאם למדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה, כפי שצויין לעיל, סמכות להחליט כי סכומי המענקים להם זכאים נושאי המשרה בבנק או העובדים המרכזיים יופחתו ולקבוע את גובה הפחתה וכן לקבוע במקרים חריגים, של משבר כלל משקי או מערכתי או בבנק, אשר ינומקו בהחלטתו, כי לא יוענקו מענקים לבכירים באותה שנה רלוונטית.

תיאור הדרכים שבהן התאגיד הבנקאי מתאים את התגמול כדי להתחשב בביצועים לטווח ארוך יותר

נדבך 3

כפי שצויין לעיל במסגרת מדיניות התגמול נקבע מנגנון דחיית מענקים, בשים לב להיקף המענק ביחס לתגמול הקבוע באותה שנה.

כמו כן, נקבע ביחס למענקים לחלק מהעובדים המרכזיים (שאינם נושאי משרה) כי אלו כפופים למנגנוני הפחתה ממענקים שנדחו או מנגנוני "הקפאת" תשלומים שנדחו ואף ביטול הזכאות לקבלתם בהתאם לתנאים המפורטים בתכניות המענקים החלות עליהם.

בנוסף, בנסיבות חריגות שהוגדרו במדיניות התגמול יכול שעובד מרכזי ידרש להשיב תגמולים משתנים ששולמו לו לתקופה של עד חמש (5) שנים ממועד הענקתם, בשים לב לבכירות העובד המרכזי, ובכפוף להוראות המעבר שנקבעו ביחס להוראה (ובנסיבות חריגות המוגדרות במדיניות התגמול לנושאי משרה - ניתן להאריך תקופת ההשבה ביחס לנושא משרה בעד שנתיים נוספות).

בנוסף לכך, במדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק נקבע כי נושא משרה ישיב לבנק את סכומי תגמול משתנה ששולמו לו, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק, וזאת באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת התגמול.

עוד על פי מדיניות התגמול תשלום בפועל של תגמולים בגין סיום העסקה שאינם רכיב קבוע (דהיינו מהווים רכיב משתנה), יהיה כפוף, בחלקו, להסדרי דחיה של 3 שנים אחרי סיום העסקתו של נושא המשרה בבנק וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כדי להבטיח שאינם מעודדים לקיחת סיכונים יתר.

מדיניות התגמול קובעת כי התגמול המשתנה לנושאי המשרה והעובדים המרכזיים לא יעלה על 100% מהתגמול הקבוע באותה השנה. בתנאים חריגים ובכפוף להוראות הדין הבנק רשאי לקבוע שהתגמול המשתנה בגין שנה קלנדרית יגיע לעד 200% מהתגמול הקבוע, וזאת בכפוף לכללי הדין וקבלת החלטה מנומקת ומפורטת של הדירקטוריון ובכפוף לאישור כל אורגן נוסף של הבנק כמתחייב על פי הדין.

תיאור צורות של תגמול משתנה בהן משתמש התאגיד הבנקאי והשיקולים לשימוש בצורות של תגמול משתנה כאמור

לבנק אין תכניות תגמול משתנה במניות או מכשירים מבוססי מניות.

להלן גילוי כמותי של מדיניות התגמול לעובדים מרכזיים (כולל נושאי משרה בכירה) במהלך שנת הדיווח:

- ועדת התגמול התכנסה 16 פעמים במהלך שנת הדיווח, ושולם לחבריה תגמול בסך 204,000 ש"ח (לא כולל מע"מ).
 - 16 עובדים מרכזיים קיבלו תגמול משתנה במהלך שנת הדיווח.
 - במהלך שנת הדיווח הוענק בונוס מובטח שאינו תלוי בביצועים בסך כ-0.3 מיליון ש"ח.
 - במהלך שנת הדיווח לא הוענק מענק בעת החתימה.
 - במהלך שנת הדיווח לא שולמו תשלומי פיזויים מעל 100% לעובדים מרכזיים.
 - סך התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח כ-0.9 מיליון ש"ח.
 - הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול נדחה והתגמול המוחזק, שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות: 5 מיליון ש"ח.
- במהלך שנת הדיווח לא היו הפחתות עקב התאמות מפורשות או משתמעות בדיעבד.

טבלה 31: פירוט נוסף של סכום התגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירים והעובדים המרכזיים האחרים
נדבך 3

31 בדצמבר 2017				31 בדצמבר 2018				
עובדים מרכזיים אחרים		נושאי משרה בכירים *		עובדים מרכזיים אחרים		נושאי משרה בכירים *		
נדחה	לא נדחה	נדחה	לא נדחה	נדחה	לא נדחה	נדחה	לא נדחה	
-	7.5	-	17.2	-	7.0	-	20.3	מבוסס מזומן
-	-	-	-	-	-	-	-	מניות ומכשירים
-	-	-	-	-	-	-	-	מבוססי מניות
-	-	-	-	-	-	-	-	אחרים
1.8	-	1.5	-	1.7	-	-	-	מבוסס מזומן
-	-	-	-	-	-	-	-	מניות ומכשירים
-	-	-	-	-	-	-	-	מבוססי מניות
-	-	-	-	-	-	-	-	אחרים

במיליוני שקלים

תגמול קבוע

תגמול משתנה

* כולל יו"ר.

לפירוט התגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה, בהתאם לאמור בתקנות 21 ו-22 בתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל 1970, ראה פרק על ממשל תאגידי, ביקורת ופרטים נוספים על עסקי התאגיד הבנקאי ואופן ניהולם.

אלון בירון-צגלה
מנהל סיכונים ראשי

שבי שמר
מנהלת כללית

זאב אבלס
יו"ר הדירקטוריון

תאריך אישור הדוח:

תוספת א – קשרים בין הדוחות הכספיים לבין סכומים פיקוחיים

הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1)

טבלה 32: הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות

	ז	ו	ד	ג	א	
יתרות מאזניות של פריטים ש:						
לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק	כפופים למסגרת סיכון אשראי צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים	
במיליוני ש"ח						
ליום 31 בדצמבר 2018						
נכסים						
-	-	10	9,430	9,440	9,440	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	681	167	4,902	5,583	5,583	ניירות ערך
-	-	-	568	568	568	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	-	24,408	24,408	24,408	אשראי לציבור
(238)	-	-	(18)	(256)	(256)	הפרשה להפסדי אשראי
(238)	-	-	24,390	24,152	24,152	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	241	241	241	בניינים וציוד
-	490	642	-	-	642	נכסים בגין מכשירים נגזרים
12	-	-	610	622	622	נכסים אחרים
-	-	-	68	68	68	נכסים מוחזקים למכירה
(226)	1,171	819	40,209	41,316	41,316	סך נכסים
התחייבויות						
31,905	-	-	-	-	31,905	פיקדונות הציבור
319	-	-	-	-	319	פיקדונות מבנקים
3,637	-	-	-	-	3,637	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	315	482	-	-	482	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
2,475	-	-	-	-	2,475	התחייבויות אחרות
38,336	315	482	-	-	38,818	סך התחייבויות

טבלה 32: הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות

א	ג	ד	ו	ז
יתרות מאזניות של פריטים ש:				
יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון שוק	לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון
במיליוני ש"ח				
ליום 31 בדצמבר 2017				
נכסים				
מזומנים ופיקדונות בבנקים	8,226	160		
ניירות ערך	7,032	242	957	
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר	816			
אשראי לציבור	24,925			
הפרשה להפסדי אשראי	(250)			(219)
אשראי לציבור, נטו	24,675			(219)
בניינים וציוד	280			
נכסים בגין מכשירים נגזרים	325	325	228	
נכסים אחרים	538			-
נכסים מוחזקים למכירה	-			-
סך נכסים	41,892	727	1,185	(219)
התחייבויות				
פיקדונות הציבור	32,752			32,752
פיקדונות מבנקים	119			119
פיקדונות ממשלה	1			1
אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים	3,559			3,559
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים	462	462	345	
התחייבויות אחרות	2,486			2,486
סך התחייבויות	39,379	-	462	38,917

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)

טבלה 33: הרכב המאזן הפיקוחי (CC2)

גילוי על פי נדבך 3

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	ליום 31 בדצמבר 2017	ליום 31 בדצמבר 2018	במיליוני ש"ח
			נכסים
	8,226	9,440	מזומנים ופיקדונות בבנקים
	7,032	5,583	ניירות ערך
ה'	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידי פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
ו'	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידי פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי שאינן עולות על סף הפחתה
	7,032	5,583	מזה: ניירות ערך אחרים
	816	568	ניירות ערך שנשאלות או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
	24,925	24,408	אשראי לציבור

טבלה 33: הרכב המאזן הפיקוחי (CC2)
גילוי על פי נדבך 3

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	ליום 31 בדצמבר 2017	ליום 31 בדצמבר 2018	
	במיליוני ש"ח		
י-1	(250)	(256)	הפרשה להפסדי אשראי
	(219)	(238)	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
	(31)	(18)	מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
	24,675	24,152	אשראי לציבור, נטו
	-	-	אשראי לממשלה
	280	241	בניינים וציוד
	325	642	נכסים בגין מכשירים נגזרים
	538	622	נכסים אחרים
	265	300	מזה: נכסי מס נדחה
ז'	-	15	מזה: נכסי מס נדחה בגין הפרשי עיתוי שנוכו מההון
	273	322	מזה: נכסים אחרים נוספים
	-	68	נכסים מוחזקים למכירה
	<u>41,892</u>	<u>41,316</u>	סך כל הנכסים
	32,752	31,905	פיקדונות הציבור
	119	319	פיקדונות מבנקים
	1	-	פיקדונות הממשלה
	3,559	3,637	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
	2,653	2,971	מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
	906	666	מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי
	512	518	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
ח+ט'	394	148	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	462	482	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
ד'	1	1	מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	2,486	2,475	התחייבויות אחרות
י-2	19	26	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
	<u>39,379</u>	<u>38,818</u>	סך כל ההתחייבויות
	2,513	2,498	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
א'	952	952	מזה: הון מניות רגילות ופרמיה
ב'	1,496	1,566	מזה: עודפים
ב'	(3)	-	מזה: השפעת הוראות מעבר ליישום הוראה בנושא זכויות עובדים
ג'	39	(46)	מזה: רווח כולל אחר מצטבר
ג'	(15)	-	מזה: השפעת הוראות מעבר ליישום הוראה בנושא זכויות עובדים
ג'	26	26	מזה: קרנות הון
	<u>2,513</u>	<u>2,498</u>	סך כל ההון העצמי
	<u>41,892</u>	<u>41,316</u>	סך כל ההתחייבויות וההון

המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (LI2)

טבלה 34: המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים

ה	ד	ג	ב	א	
פריטים שחלה עליהם:					
מסגרת סיכון שוק	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת איגוח	מסגרת סיכון אשראי	סה"כ	במיליוני ש"ח
ליום 31 בדצמבר 2018					
42,199	1,171	819	40,209	42,199	סיכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
797	315	482	-	797	סיכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
41,402	856	337	40,209	41,402	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
2,754	-	-	2,754	2,754	סכומים חוץ מאזניים
384	-	384	-	384	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שנכללו בשורה 2
-	-	-	-	-	הבדלים הנגרמים מהפרשות
44,540	856	721	42,963	44,540	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות
ליום 31 בדצמבר 2017					
1,185	727	-	40,669	42,581	סיכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
345	462	-	-	807	סיכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
840	265	-	40,669	41,774	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
			3,755	3,755	סכומים חוץ מאזניים
	263	-		263	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שנכללו בשורה 2
				-	הבדלים הנגרמים מהפרשות
840	528	-	44,424	45,792	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות